

**การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน:
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
จังหวัดอุบลราชธานี**

นายไพลิน นุชถาวร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

**Water Users' Participation in Irrigation Water Management:
A Case Study of the Dom Noi Operation and Maintenance Project in
Ubon Ratchathani Province**

Mr. Pailin Nuchthavorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University
2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อและนามสกุล นายไพลิน นุชถาวร

แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ

สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

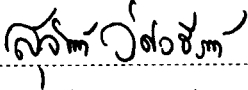
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ดิน ปรัชญพฤทธิ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
บริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวรธรรานนท์)

วันที่ 29 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน :
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นายไพฑิน นุชถาวร ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามีคศิริธรรม
ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจำนวน 6,625 ราย โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง 380 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำใช้การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยวิธีถดถอยเชิงพหุ และ วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า (1) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกขั้นตอน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ 6 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) การเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 แตกต่างกัน โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมากที่สุด (4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ พบว่า ผู้ใช้น้ำขาดการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาการกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินงานกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา การร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง - คูส่งน้ำและทางระบายน้ำ และมีปัญหาด้านการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา ทั้งนี้ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะเจ้าหน้าที่ชลประทานควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบการส่งน้ำอย่างเคร่งครัด ควรซ่อมแซมคลองให้ใช้งานได้ดี และควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ การบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
จังหวัดอุบลราชธานี

Thesis title: Water Users' Participation in Irrigation Water Management :
A Case Study of the Dom Noi Operation and Maintenance Project in
Ubon Ratchathani Province

Researcher: Mr. Pailin Nuchthavorn ; **Degree:** Master of Public Administration

Thesis advisors: (1) Dr. Rangson Prasertsri, Associate Professor; (2) Dr. Somsak Samukkethum,
Associate Professor; **Academic year:** 2009

Abstract

The purposes of this study were : (1) to study the water users participation level; (2) to study the factors influencing the water users participation; (3) to compare the water users participation; and (4) to study the water users problems and suggestions on the water users participation in irrigation management of the Dom Noi Operation and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province.

The population in this study were 6,625 water users who were water user group members. 380 samples were selected by using stratified random sampling methodology. The instrument used was questionnaires. The statistic used to analyze the data by computer programs were the frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation; t – test Analysis for analyzing the water users participation level ; Stepwise Multiple Regression Analysis for analyzing the relationship; and One – way Analysis of Variance (One - way ANOVA) for analyzing the difference, and finding the difference in pairs by using Scheffe Method.

The findings of this study were as follows: (1) The overall water users' participation in irrigation water management in every process was at “much” level; (2) As for the factors influencing that water users participation in irrigation management, it was found that there were 6 independent variables at .05 statistical significance, the variables were the communications and public relations, the role of water user group leaders, the understanding of water use, the robustness of the water users, the satisfaction of water users, and the role of water user groups; (3) As for the comparison of the participation in overall irrigation management, it was found that there was a difference water users among Operation and Maintenance Branch 1 through 4, the Operation and maintenance branch 3 had participated in the irrigation management the most of all; and (4) As for the problems on participation in the irrigation management, it was found that The lack of water analysis approach to resolve problems that arise, issue regulations defining the process and how water management activities and maintenance, joint participation in the labor dredging canals - each send and drainage water, and a recommendation to issue the updated water management and maintenance. The water users have suggested that officials should increase public relations and relevant check of Irrigation water delivery strictly, canal should be repaired, and user charge should be carried out.

Keywords: Water Users' Participation, Irrigation Water Management, , Dom Noi Operation and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. ดิน ปรัชญพฤทธิ์ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาจุดประกายแนวความคิดทางด้านวิชาการ การเสริมสร้างทักษะและแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ โดยทุกท่านมีความตั้งใจจริงในการติดตามให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเต็มใจอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่อำนวยความสะดวกในทุกด้าน และต้องขอขอบคุณคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนทุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนต้องขอขอบคุณหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 พร้อมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยทุกท่านที่อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมหวัง นุชถาวร คุณศุภนิดา นุชถาวร และ ด.ช. ภูมिरพี นุชถาวร เป็นบุคคลที่มีคุณค่าที่คอยติดตามให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษาครั้งนี้จนสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่วางไว้

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบแต่บิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อดีตจนสำเร็จการศึกษาในระดับนี้

ไพธิน นุชถาวร

มีนาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาการวิจัย	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	26
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	27
สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย	54
หลักการชลประทาน	59
การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	66
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	78
รูปแบบการวิจัย	78
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	78
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	86
การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
ข้อมูลส่วนบุคคล	93
การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	97
การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร จัดการน้ำชลประทาน	104
ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	119
ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร จัดการน้ำชลประทาน	142
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	150
สรุปการวิจัย	150
อภิปรายผล	164
ข้อเสนอแนะ	170
บรรณานุกรม	175
ภาคผนวก	183
แบบสอบถามโครงการวิจัย	187
ประวัติผู้วิจัย	198

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา.....	80
ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	83
ตารางที่ 3.3 การวิเคราะห์แนวทางการสร้างแบบสอบถาม	90
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	94
ตารางที่ 4.2 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน.....	97
ตารางที่ 4.3 การมีส่วนร่วมคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา.....	98
ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	99
ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	100
ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	102
ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	103
ตารางที่ 4.8 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ.....	104
ตารางที่ 4.9 ระดับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	105
ตารางที่ 4.10 ระดับปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	106
ตารางที่ 4.11 ระดับปัจจัยด้านแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ	108
ตารางที่ 4.12 ระดับปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ.....	110
ตารางที่ 4.13 ระดับปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ.....	112
ตารางที่ 4.14 ระดับปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	113
ตารางที่ 4.15 ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ.....	114
ตารางที่ 4.16 ระดับปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์.....	116
ตารางที่ 4.17 ระดับปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ	118
ตารางที่ 4.18 ผลทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ.....	119
ตารางที่ 4.19 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....	121
ตารางที่ 4.20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ.....	122
ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	
ตารางที่ 4.21 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา.....	125
และสาเหตุของปัญหา	
ตารางที่ 4.22 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	127

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ	129
ตารางที่ 4.24 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	132
ตารางที่ 4.25 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	134
ตารางที่ 4.26 สรุปการวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ชลประทานทุกขั้นตอน	136
ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (F – test) ในการวิเคราะห์ ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4	138
ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	139
ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 เป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe	
ตารางที่ 4.29 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	143

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff.....	24
ภาพที่ 2.2 สถานที่ตั้งอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร.....	55
ภาพที่ 2.3 โรงสูบน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย.....	56
ภาพที่ 2.4 ประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา.....	57
ภาพที่ 2.5 คลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา.....	57
ภาพที่ 2.6 ประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย.....	58
ภาพที่ 2.7 คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย.....	58
ภาพที่ 2.8 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	65

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญ และพระราชทานพระราชดำริโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตลอดระยะเวลา 60 ปีแห่งการครองราชย์ ดังพระราชดำรัส “น้ำคือชีวิต” และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษาวันที่ 5 ธันวาคม 2550 รัฐบาลไทยจึงได้ถวายพระราชสมัญญาว่า “พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ” และกำหนดให้น้ำเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้านปัญหาอุทกภัย ด้านการแก้ปัญหาน้ำเสีย และด้านการบริหารจัดการน้ำ

ภาวะวิกฤติของน้ำได้เกิดขึ้นเมื่อจำนวนประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้น แต่ความต้องการใช้น้ำมิได้จำกัดเฉพาะการอุปโภคบริโภคเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร และอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ทรัพยากรน้ำมีจำนวนจำกัด มนุษย์จึงเริ่มที่จะมีการจัดหาแหล่งน้ำและทำการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ประกอบกับแนวคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) รวมถึงแนวคิดเรื่องการปฏิรูประบบราชการ (Reinventing Government) ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน และต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนผู้รับบริการสูงขึ้น ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวจำเป็นต้องเปิดระบบราชการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

นอกเหนือจากการพัฒนาระบบราชการ เพื่อให้ราชการไทยก้าวเข้าสู่มาตรฐานสากล ทั้งด้านการบริหารงานเชิงประสิทธิผล การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนแล้ว แนวคิดที่สำคัญอีก

ประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบราชการที่มีธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักการและเจตนารมณ์ที่สังคมไทยได้กำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ในมาตราที่ 46, 56, 58, 59, 60, 79 และรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ในมาตราที่ 56, 57, 58, 66, 67, 79, 87 ตลอดจนมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งในปัจจุบันมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2546 โดยข้อกฎหมายได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ จากหลักการและเจตนารมณ์ในเรื่องต่างๆ ข้างต้น คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางสำหรับพัฒนาระบบราชการโดยเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550 ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 (ชินรัตน์ สมสืบ 2550: 302 - 303)

กรมชลประทานเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของรัฐ มีขอบข่ายงานอยู่ทั่วประเทศ มีภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเก็บกักรักษาน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การพลังงาน การคมนาคม การปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก การระบายน้ำ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลกำหนด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบท เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ในฤดูฝน เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมในฤดูแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วง โดยการพัฒนาระบบชลประทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้น้ำเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการส่งน้ำ การบำรุงรักษา การระบายน้ำ การป้องกันแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และการป้องกันน้ำท่วมให้แก่เกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์ในเขตพื้นที่โครงการ แต่เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีจำกัดจึงไม่สามารถที่จะส่งให้เกษตรกรทั้งหมดที่ได้รับน้ำในปริมาณและเวลาที่ต้องการ นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรยังขาดแนวคิดของการพึ่งพาตนเอง ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบริหารจัดการน้ำในทุกระดับ โดยมีรูปแบบต่างคนต่างทำ เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก ซึ่งมีผลทำให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำไม่ทั่วถึง บางแปลงได้รับน้ำตลอดเวลา บางแปลงไม่ได้รับน้ำ และเคยชินกับการพึ่งพาภาครัฐ จึงส่งผลให้ชุมชนและสถาบันผู้ใช้น้ำชลประทานขาดความเข้มแข็ง

กรมชลประทานจึงได้กำหนดนโยบายหลักที่สำคัญ คือ มุ่งเน้นการทำงานโดยให้ประชาชน ชุมชน และเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การดำเนินงานที่ผ่านมาหลายฝ่ายอาจมองว่าการทำงานของกรมฯ กับเกษตรกรเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ เพราะเกษตรกรต่างมองว่าระบบการบริหารและจัดการน้ำควรจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ด้วยสาเหตุนี้ กรมฯ ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมาตลอด จึงได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทานให้เป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินกิจกรรมที่มุ่งแก้ไข ปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้การใช้น้ำชลประทานได้รับการดูแล บำรุงรักษาเป็นอย่างดี เป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ได้จัดตั้งแล้วจะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ความรู้ ฝึกอบรม นำไปทัศนศึกษา ดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (กรมชลประทาน 2548: 27) ด้วยสาเหตุนี้ งานชลประทานจึงเป็นกระบวนการที่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาร่วมกันคิด ร่วมกันตั้งคำถาม วางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือตอบสนองภัยของเกษตรกรในเรื่องน้ำที่จะสามารถสนองความต้องการของเกษตรกรในแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน ซึ่งการทำเช่นนี้นอกจากจะได้รับรู้ความต้องการของเกษตรกรแล้ว ยังทำให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ดังนั้น การวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่เหมาะสมในโครงการชลประทาน และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทาน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา และรับทราบความต้องการขององค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนพัฒนาโครงการชลประทานมีทิศทางที่สอดคล้องและสนับสนุนในจุดมุ่งหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการมอบภารกิจด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาอาคารชลประทานในระดับแปลงนาให้มีคุณภาพสูงขึ้นในอนาคต

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่มีความสำคัญของกรมชลประทาน พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ ในโครงการฯ จะมีระบบสูบน้ำ ระบบ

ส่งน้ำ ระบบการแพร่กระจายน้ำในแปลงนาและอาคารประกอบครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด เป็นระบบชลประทานที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบ มีปริมาณน้ำเพียงพอสำหรับการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกทั้งสองฤดู โดยโครงการฯ จะดำเนินการส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นหลัก เริ่มประมาณเดือนธันวาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนเมษายนของทุกปี สำหรับฤดูฝนจะส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืช เมื่อเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูก โครงการฯ ได้แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย ตลอดจนได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่มีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 700 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจำนวน 12 กลุ่ม มีสมาชิกผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 6,265 ราย โดยแต่ละองค์กรจะมีการเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทานที่รับผิดชอบ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

ในการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทานใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำมาพิจารณาว่าผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ รวมถึงรับทราบสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ใช้น้ำ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังส่งผลให้ประชาชนในชนบทมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของกรมชลประทานรวมถึงเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาการวิจัย

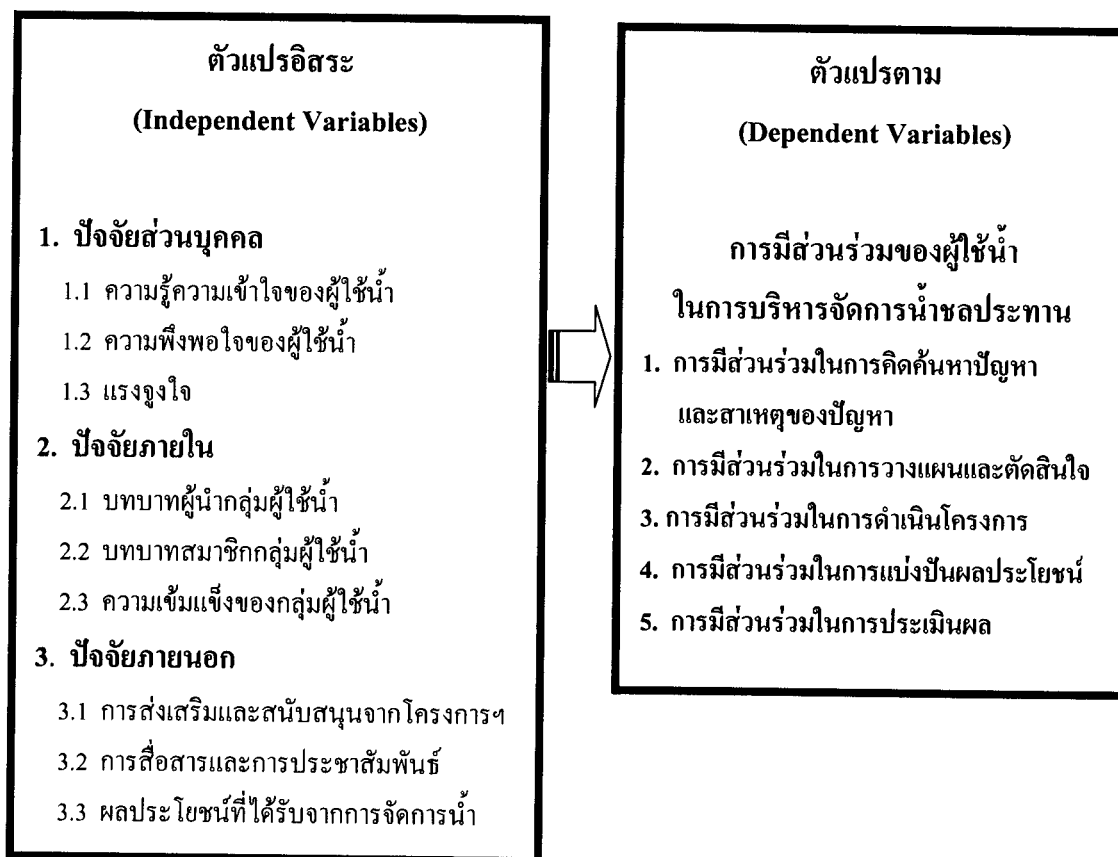
- 2.1 ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับใด
- 2.2 ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานภายในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
- 2.3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษามีความแตกต่างกันหรือไม่
- 2.4 ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้
- 3.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
 - 3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
 - 3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ
 - 3.4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี แสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. สมมติฐานการวิจัย

5.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ One – sample t – test

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

H_0 : $\mu_0 \leq 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

H_1 : $\mu_1 > 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70)

5.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction) และแรงจูงใจ (X_3 : Motivation) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาท

ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User) และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength) รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information) และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit) ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ

F – test ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

H_0 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

H_1 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

โดยขอจำแนกสมมติฐานย่อยการวิจัยในแต่ละตัวแปร ดังนี้

สมมติฐานย่อยที่ 2.1

H_0 : $\rho_1 = 0$ [ตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

H_1 : $\rho_1 \neq 0$ [ตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.2

H_0 : $\rho_2 = 0$ [ตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

H_1 : $\rho_2 \neq 0$ [ตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.3

H_0 : $\rho_3 = 0$ [ตัวแปรด้านแรงจูงใจ (X_3) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

H_1 : $\rho_3 \neq 0$ [ตัวแปรด้านแรงจูงใจ (X_3) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.4

$H_0: \rho_4 = 0$ [ตัวแปรด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_4 \neq 0$ [ตัวแปรด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.5

$H_0: \rho_5 = 0$ [ตัวแปรด้านบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_5 \neq 0$ [ตัวแปรด้านบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.6

$H_0: \rho_6 = 0$ [ตัวแปรด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_6 \neq 0$ [ตัวแปรด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.7

$H_0: \rho_7 = 0$ [ตัวแปรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_7 \neq 0$ [ตัวแปรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.8

$H_0: \rho_8 = 0$ [ตัวแปรด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_8 \neq 0$ [ตัวแปรด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

สมมติฐานย่อยที่ 2.9

$H_0: \rho_9 = 0$ [ตัวแปรด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9) ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

$H_1: \rho_9 \neq 0$ [ตัวแปรด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9) สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน]

5.3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ย (One - way ANOVA)

สมมติฐานการวิจัยที่ 3

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ (ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ (ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

6. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังนี้

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปร ดังนี้

6.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ

2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

6.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมี

ส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

6.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ โดยแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย และได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 700 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้ น้ำชลประทานจำนวน 12 กลุ่ม

6.3 ขอบเขตด้านประชากร โดยประชากรที่ศึกษานี้ คือ ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และผู้ใช้น้ำชลประทาน รวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

6.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนทำการศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน 2552 ถึงเดือนมกราคม 2553 รวมระยะเวลา 8 เดือน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

7.2 ปัจจัย หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

7.2.1 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำในโครงการฯ มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา กฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา

7.2.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีและมีความพึงพอใจต่องานหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม

ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และ ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

7.2.3 แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดัน แรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการที่จะ ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น การจูงใจให้ผู้ใช้ น้ำปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เช่น การได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน การยอมรับจาก เพื่อนร่วมงาน การได้รับการยกย่องชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงาน และการให้รางวัลคุณภาพ แก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

7.2.4 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ที่มี บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการพูด มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การให้ คำปรึกษา มีความโปร่งใส ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำใน ท้องถิ่น พร้อมทั้งมีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อ ทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของ คนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ชี้ดหลักการดำเนินงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและ ท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.5 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีและ ให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มี ความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เห็นคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรน้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็ม ใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษา มีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อ กลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และมีการให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

7.2.6 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง สภาพการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำมี ความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน สมาชิก กลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี ร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษา ระบบชลประทาน โดยร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สมาชิกกลุ่มรู้ บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง พร้อมทั้งมีการสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วน ร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่อง ของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน

7.2.7 การส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการฯ โคน้อย หมายถึง การที่โครงการส่ง น้ำและบำรุงรักษาโคน้อยได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้ น้ำฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและ บำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวาง

แผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีการปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคและคำนึงถึงศักดิ์ศรีเสมอ โดยมีส่วนร่วมกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำและให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน

7.2.8 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ และได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคน้อยอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบเพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น และเจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ

7.2.9 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำได้รับการตอบสนองความต้องการจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคน้อยในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี ประกอบด้วยผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การอุปโภค – บริโภค การจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร การได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า

7.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพล หมายถึง ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

7.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีจำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

7.4.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีการติดตามและสังเกตถึงผลกระทบหรือปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลใน

การสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อน ฤดูกาลส่งน้ำ ซึ่งผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำและการ บำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ พร้อมกับเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา

7.4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์ เกี่ยวกับการวางแผนการจัดสรรน้ำและ บำรุงรักษาของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการ วางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา การร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนหาวิธีการแก้ปัญหา ความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนหรือกิจกรรมของ กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยอาจขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่เพื่อประกอบการวางแผนการ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

7.4.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมใน การสมทบแรงงานในการขุดลอกคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วม บริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ได้เคยมอบหมายให้รับผิดชอบการดำเนินงานเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมี ส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนิน กิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

7.4.4 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วม ในโครงการฯ / กิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และ บำรุงรักษาระบบชลประทานในเขตพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเมื่อแผนพัฒนาได้ดำเนินการแล้ว ผู้ใช้น้ำ จะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน ปัญหาและความต้องการได้รับการแก้ไข โดย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ ทำให้ผู้ใช้น้ำมีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและครอบครัวดีขึ้น

7.4.5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล และวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา ความต้องการ ใช้น้ำของสมาชิก โดยให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่าง การส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ พร้อมทั้งร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

น้ำในระหว่างการส่งน้ำ ร่วมประเมิณผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม ผู้ใช้น้ำมีการติดตามตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเสนอแนะการแก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ได้วางไว้

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับสามารถจำแนกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

8.1 ประโยชน์ในทางวิชาการ

8.1.1 ผลจากการวิจัยจะก่อให้เกิดองค์ความรู้หรือความรู้ทางวิชาการใหม่ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้างานวิจัยในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย

8.1.2 การนำผลการวิจัยไปศึกษาหรือปรับใช้ในต่างพื้นที่ โดยการนำผลไปปรับใช้ในการวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในพื้นที่อื่นสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานและผู้สนใจที่ต้องการศึกษาหรือค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

8.2 ประโยชน์ในทางปฏิบัติ

8.2.1 การวางแผนพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลจากการวิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยการเสนอแนะแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมต่อผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาด้านการส่งเสริม สนับสนุน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

8.2.2 การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ทำให้ทราบปัญหา แนวทางแก้ไข และแนวโน้มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ตรงต่อสภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้น้ำ เพื่อสนองตอบต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำให้มีศักยภาพสูงขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการทำวิจัย โดยแบ่งเนื้อหา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
5. หลักการชลประทาน
6. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 แนวพระราชดำริกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่สำคัญ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้น ล้วนแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น โดยการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปีกแผ่น ทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง โดยทรงมีหลักอยู่ว่า

- 1) ทรงไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติ
- 2) ทรงเน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ
- 3) ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ หากเจ้าหน้าที่ที่ทักท้วงสิ่งใดทางวิชาการ จะทรงรับฟังข้อสรุปอย่างเป็นกลาง หากสิ่งใดที่เจ้าหน้าที่กราบบังคมทูลว่า ปฏิบัติได้แต่ผลลัพธ์อาจไม่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนไปก็ทรงให้เปลี่ยนแปลงโครงการได้เสมอ

5) ทรงยึดสภาพของท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศ

6) การสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาในลักษณะการเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ทรงเรียกว่า “การระเบิดจากข้างใน” และทรงชี้แนะว่าควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทรงสนับสนุนให้มีการส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ด้วย ทรงตระหนักว่าชาวชนบทควรจะมีความรู้ในเรื่องของการทำมาหากิน การทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมี “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ที่ชาวบ้านสามารถรับและนำไปปฏิบัติได้ผลจริง

7) ทรงปฏิรูประบบราชการให้เกิดเอกภาพทางการบริหาร (*Single Management or Unity Administration*) อันเป็นลักษณะพิเศษของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีเอกภาพทางการบริหาร โดยได้ทำหน้าที่บริหารทั้งสองทางในเวลาเดียวกัน คือ บริหารงานองค์กรของระบบราชการและบริการประชาชนพร้อมกันไปด้วย

1.2 นโยบายของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นโลกาภิวัตน์ เพราะอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปრაกฏการณ์ของโลกดังกล่าวที่ทำให้หลายๆ ประเทศต้องปรับตัวให้ทันเนื่องจากภาครัฐ คือ กลไกหลักของประเทศที่ต้องมีความเข้มแข็งและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกได้ โดยมีหลักการในการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันและช่วงชิงความได้เปรียบ เพื่อสร้างความมั่งคั่งและความมั่นคงให้กับประเทศได้นั้นคือ (1) การมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง (2) การมีสังคมที่น่าอยู่ และ (3) การมีกระบวนการทางการเมืองที่ชอบธรรม ทำอย่างไรเราจึงจะสามารถทำให้สังคมไทยของเรามีครบทั้ง 3 ประการได้นั้น สิ่งที่ต้องทบทวนเป็นประการแรก คือ กลไกภาครัฐ

เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยมีปัญหาที่สำคัญ คือ ความเสื่อมถอยของระบบราชการและการขาดธรรมาภิบาล ถ้าภาครัฐไม่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารจัดการของภาครัฐ เพื่อไปสู่องค์กรสมัยใหม่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการ

แข่งขันของประเทศ ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจะส่งผลทำให้ภาครัฐทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการ ดังนี้ (1) การปรับวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และเน้นผลงาน (2) ปรับการบริหารงานให้เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และ (3) ปรับบทบาทภารกิจและกลยุทธ์โดยให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาตำบลและชุมชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในมาตรา 57 สิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลของหน่วยงานภาครัฐก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรม ทั้งบุคคลและชุมชนท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อไปประกอบการพิจารณา และในมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ และในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 6 ได้กล่าวถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ (1) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน (2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ (3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ (4) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น (5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ (6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ (7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

จากแนวนโยบายข้างต้น ในปัจจุบันการบริหารภาครัฐจำเป็นต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่า

ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รัฐบาลที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้แถลงเป็นนโยบายของรัฐบาลและยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 - 2551)

นอกจากนี้ในพระราชกฤษฎีกาฯ ดังกล่าว ยังได้กำหนดให้มีการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ตามที่ระบุไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 7 กล่าวว่า การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบ และปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของประเทศ และมาตรา 8 ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐ และจากการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและในอนาคตจะเป็นโลกแห่งการแข่งขันด้านข้อมูลข่าวสาร (IT) ถ้าเกิดภาวะถดถอยเพียงเล็กน้อยโอกาสจะถูกทอดทิ้งจนไม่อาจตามกระแสโลกได้ทัน

ดังนั้น **หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)** จึงเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยราชการต่างๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการทั้งระดับบุคลากร สถาบันและองค์กร จะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรมและลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมามีการพัฒนากระบวนการบริหารราชการ

ที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

1.3 กลยุทธ์ในการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 - พ.ศ. 2550 มีทิศทางและแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ จึงได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ที่ 7 ให้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้น และได้เสนอให้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาระบบราชการไทยสู่ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ซึ่งกลยุทธ์และขั้นตอนการดำเนินงานเหล่านี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้สรุปกลยุทธ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเน้นการดำเนินการ 2 ด้าน (http://164.115.5.66/special.php?spc_id=3&content_id=302) คือ

1.3.1 การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside - out approach) โดยต้องดำเนินการพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจกับทุกส่วนราชการ ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด โดยจะต้องมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการทำงานประสานเชื่อมโยงให้เข้าไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในระดับประเทศหรือส่วนกลางต้องมีนโยบายชัดเจนที่กำหนดให้ส่วนราชการ เช่น การกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานในภาคราชการจัดทำนโยบายและแนวทาง เพื่อการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจน พัฒนาและสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่างๆ ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยสำนักงาน ก.พ.ร. เป็นองค์กรนำในการส่งเสริมและสนับสนุนส่วนราชการให้พัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม การให้คำปรึกษาส่วนราชการ รวมทั้งสรรหาส่วนราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่น เพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในเรื่องนี้ และเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่นๆ กำหนดหลักการที่ชัดเจนสำหรับการบริหารราชการในระดับจังหวัดให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดให้การมีส่วนร่วมเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดความสำเร็จของจังหวัด เป็นต้น

1.3.2 การพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside - in approach) คือ การสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and enabling) ให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มขีดความสามารถ เพิ่มโอกาสและช่องทางของภาคประชาสังคมและชุมชนที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะการพัฒนาการบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

โดยส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้นำในการสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในการบริหารระดับต่างๆ จัดทำคู่มือการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เผยแพร่ให้ส่วนราชการและประชาชนได้รับทราบในวงกว้าง พัฒนาระบบการเรียนรู้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการโครงการนำร่องทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมกับพัฒนาโครงการเวทีประชาชนเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย และสร้างกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคมในระดับจังหวัด เพื่อผลักดันการพัฒนากระบวนการสู่การบริหารงานในระบบเปิด เป็นต้น

1.4 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 254) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล โดย ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 5) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชน การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม” ในขณะที่เดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น พัฒน์ บุญรัตนพันธ์ (2527: 145) กล่าวว่า จะต้องมิโดยตลอดตั้งแต่ การวางแผนโครงการ การเสาะสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และการมีส่วนร่วมนั้นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน (White 1982: 18) ทั้งนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 183 - 186) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย และได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกหนึ่งหนึ่งในรูปของสมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ
 participation = cooperation + coordination + responsibility

โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจ (cooperation) หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน (coordination) หมายถึง ห้วงเวลา ลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรืองาน

ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงาน และในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วม และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ดังนั้น ผู้วิจัยขออนุญาตความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยบุคคลหรือกลุ่มคนต้องมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ต้องมีอิสรภาพ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ รวมทั้งมีลักษณะการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

1.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงเป็นฉบับที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดการมีส่วนร่วมทั้งหมดของประชาชนไว้หลายมาตรา (กรมสามัญศึกษา 2542: 14) ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2) การมีส่วนร่วมในการคิด (3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (4) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ และ (5) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

การมีส่วนร่วม เป็นเทคนิคเป็นผลจากทฤษฎีการจูงใจและการวิจัยการมีส่วนร่วมในการทำงาน การทำงานของบุคคลจะมีความรู้ทั้งในด้านปัญหาและผลลัพธ์ การมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง

จะเป็นทั้งการจูงใจและความรู้ที่มีคุณภาพสำหรับความสำเร็จของธุรกิจ การมีส่วนร่วมจะรวมถึง การยอมรับ ซึ่งประกอบด้วยความผูกพันและการยอมรับ เป็นการทำให้คนรู้สึกถึงความสำเร็จ การมีส่วนร่วมไม่ได้หมายความว่าทำให้ผู้บริหารอ่อนแอ แม้ว่าการกระตุ้นการให้มีส่วนร่วมจากผู้ได้บังคับบัญชาจะมีส่วนช่วยให้รับฟังความคิดอย่างระมัดระวัง สิ่งสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่ดีขึ้นได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ 2542: 434)

ถวิลวดี บุรีกุล (2547: 254) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วม สามารถจัดแบ่ง ขั้นตอนง่ายๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ / ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ กิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 272) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยทั่วไป การเข้าร่วมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการพัฒนาคนในด้านการสนองความต้องการแล้ว ยังสามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกผูกพัน และเป็นการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เป้าหมายของการมีส่วนร่วมจึงเป็นการช่วยเหลือให้คนและชุมชนกำหนดปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยจะทำให้บุคคลมีอิสรภาพ ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนของเขาเองได้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการออกแบบโครงการ ขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ และขั้นตอนการประเมินผลโครงการ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 6 - 7) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดถึงความต้องการของชุมชน

2) ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน รวมถึงความต้องการของชุมชน

3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการในชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1980: 219 - 222) ได้จำแนกการมีส่วนร่วม เป็น 4 ระดับ คือ

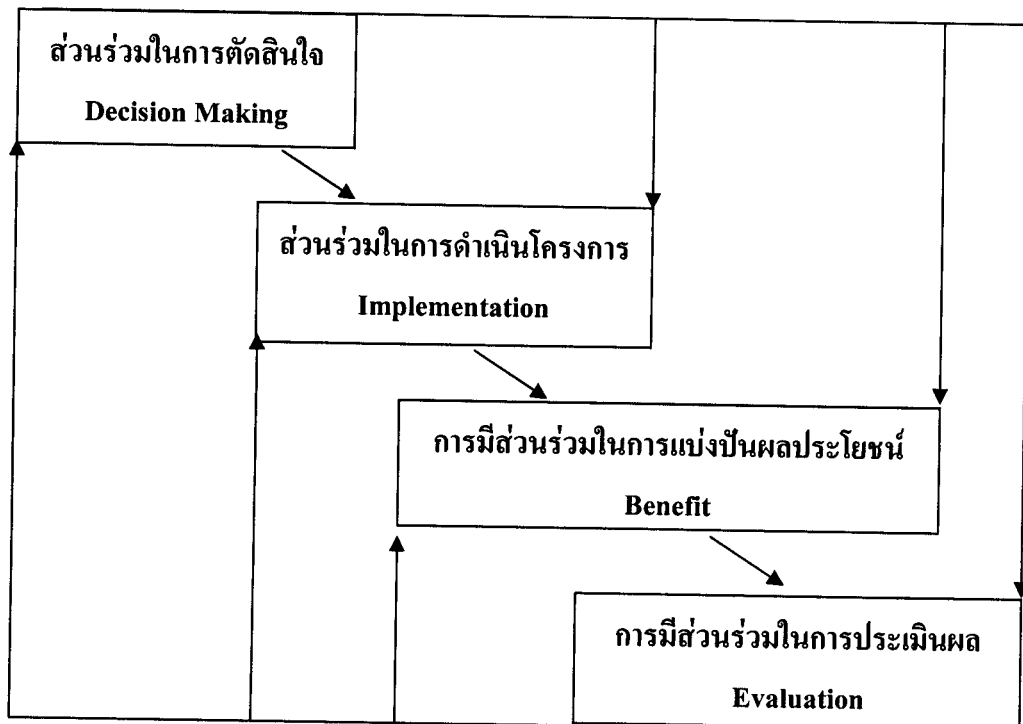
1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (*Decision Making*) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (*Implementation*) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (*Benefit*) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (*Evaluation*) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

เพื่อช่วยให้เข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ได้ง่ายขึ้นจึงขอนำเสนอวงจรของการมีส่วนร่วมดังปรากฏในรูปที่ 2.1

ที่มา : Cohen และ Uphoff (อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ 2545 : 16)

ภาพที่ 2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2527: 10) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

อकिन รพีพัฒน์ (2527: 108) ได้แบ่งช่วงจังหวะที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไว้ดังนี้ (1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข (2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา (3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และ (4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

โกวิท พวงงาม (2546: 32) สรุปวิธีคิด วิธีทำใหม่ของผู้บริหาร และสมาชิกสภา อบต. ควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ความรู้สึกร่วม ที่จะจัดเวทีเพื่อการประชุมร่วมในการระดมความคิด เพื่อสร้างอนาคตของตำบลร่วมกัน (วิสัยทัศน์ตำบล) คิद्यุทธศาสตร์ คิดแผนงาน และกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันของคนทุกกลุ่ม ทุกองค์กรในตำบล โดยเฉพาะการหาวิธีการให้กลุ่มองค์กรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1) **การร่วมคิด** ประกอบด้วย (1) การร่วมคิดสร้างวิสัยทัศน์ของตำบล กลุ่ม องค์กร ในตำบล ร่วมคิดว่าภาพความสำเร็จของตำบลที่ควรเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อมูลพื้นฐานของ ตำบล ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศของโลก การจัดให้มีกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการร่วมกัน ปฏิบัติงานพัฒนาตำบล เพราะการสร้างวิสัยทัศน์ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้านของตำบลเห็น ความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหา ความจำเป็นที่ต้องรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา การสร้างวิสัยทัศน์ เปรียบเสมือนการตั้งปณิธานร่วมกันว่า เราต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตำบล ขณะนี้ตำบลของเราอยู่ ในระดับใด จะก้าวไปสู่ความฝันตามวิสัยทัศน์ต้องทำอะไรบ้าง และ (2) การร่วมคิดยุทธศาสตร์ว่า จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังความเข้มแข็งของคนในชุมชนจะมียุทธศาสตร์อย่างไรบ้าง

2) **การจัดทำแผนร่วมกัน** หลังจากได้คิดวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ตำบลมี การพัฒนาไปถึงวิสัยทัศน์กำหนดร่วมกันไว้แล้วนั้น จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ของคนในองค์กรที่รวมกลุ่มกันขึ้นในแผนการดำเนินงานนั้น อาจจะมีโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่รวมกลุ่มกันขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาของตำบล และเป็นการพัฒนาเพื่ออนาคต

3) **ร่วมปฏิบัติ** เป็นการรวมคนในกลุ่มต่างๆ ให้ทำงานร่วมกันตามแผนที่วางไว้ ภายใต้จิตสำนึกที่จะแก้ปัญหาของตำบลที่เกิดขึ้นร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกันเช่นนี้เป็นไปตามภารกิจที่ แต่ละองค์กรรับผิดชอบตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้

4) **ร่วมติดตามประเมินผล** การติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่กลุ่มได้คิดปฏิบัติ ร่วมกันนั้น จะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ทราบปัญหาอุปสรรค เพื่อมาร่วมกัน คิดหาทางแก้ไขปัญหาก็จะทำให้ประชาคมตำบลมีความเข้มแข็ง และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง อัน จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาของตำบล

5) **ร่วมรับประโยชน์** ผลจากการที่ทุกคน ทุกองค์กรได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม ปฏิบัติ และเกิดผลตามที่ตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายไว้ ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการ ปฏิบัติงานร่วมกัน และทุกคนต้องรักษาประโยชน์ที่ได้นี้ให้ได้รับตลอดไป

หากได้มีการร่วมกันคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ย่อมไม่ยากที่จะเกิดประชาคม ตำบล แต่สิ่งที่ยาก คือ ทำอย่างไรให้เกิดกิจกรรมการรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ ให้ได้ เป็น จุดเริ่มต้นของการสร้างประชาคมตำบล ความสำเร็จของการรวมกลุ่มอย่างหนึ่ง คือ การที่คนเสีย ผลประโยชน์ร่วมกันจะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหานั้น จึงควรเริ่มด้วยการจัดกิจกรรมให้คนในตำบล เห็นว่าจะเสียประโยชน์หากไม่รวมตัวกันจึงต้องสร้างประเด็น เพื่อเห็นความจำเป็นต้องรีบแก้ไข

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วน ใหญ่จะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ณรงค์ มหรรณพ และดุสิต เวชกิจ (2534: 28) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์กรประชาชนในท้องถิ่น 7 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย ประชาชนเข้ามาร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ

ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์บางอย่าง

ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนจะถูกชักชวนให้ความร่วมมือ เพราะการโฆษณาการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงความดีของโครงการให้ประชาชนหลงเชื่อจนให้ความร่วมมือ

ระดับที่ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง ประชาชนจะถูกเรียกประชุมแล้วสอบถาม หรือสัมภาษณ์ว่ามีปัญหาความต้องการอะไร ทางราชการเป็นผู้หาทางแก้ไขและวางแผนการปฏิบัติให้

ระดับที่ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินงานบ้าง แต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

ระดับที่ 6 มีส่วนร่วมสูง ประชาชนมีโอกาสในการให้คำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดมีโอกาสในการตัดสินใจปัญหา และหาทางแก้ไขด้วยตนเอง จนกระทั่งมีสิทธิ์เสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุกเรื่อง ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินโครงการ

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่างๆ ดังนี้

ระดับ 1 - 3 เริ่มจากไม่มีส่วนร่วมเลยจนถึงมีส่วนร่วมเล็กน้อย

ระดับ 4 - 6 มีส่วนร่วมปานกลางจนถึงระดับสูง

ระดับ 7 เป็นการมีส่วนร่วมในอุดมคติ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับองค์กรประชาชนจนถึงระดับนี้ การดำเนินงานส่งเสริมย่อมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำเป็นการเสริมสร้างรากฐานความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ และเป็นการเตรียม

พื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทุกด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพราะผลของการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น โดยประชาชนได้รับความรู้ มีโอกาสได้เรียนรู้ด้านเทคนิค มีการประกอบอาชีพที่ได้ผลดีกว่าเดิม มีรายได้สูงขึ้น มีการศึกษา สุขภาพอนามัย และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันประชาชนจะได้รู้จักริเริ่มใช้ความรู้ความสามารถของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและดำเนินการแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชนได้เอง ซึ่งสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำชลประทานยังมีความหลากหลาย และบางครั้งก็อยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานเดียวที่จะแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ออกเป็น 5 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องตามวิธีจัดแบ่งช่วงของคะแนนเฉลี่ยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ เรียกว่า Arbitrary Weighting Method โดยจำแนกดังนี้ (1) มีส่วนร่วมน้อยที่สุด (2) มีส่วนร่วมน้อย (3) มีส่วนร่วมปานกลาง (4) มีส่วนร่วมมาก และ (5) มีส่วนร่วมมากที่สุด

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่กำหนดจะมากหรือน้อยขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ได้มีผู้ศึกษาและเสนอแนะปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

ชูเกียรติ ภัยลี (2536: 19) กล่าวถึง การแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเป็น 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา (2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และ (3) ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อรับฟังข่าวสารต่างๆ

Cohen and Uphoff (1977: 17 - 19) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่ (1) ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยทางการเมือง (4) ปัจจัยทางสังคม (5) ปัจจัยทางวัฒนธรรม และ (6) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff (1977: 59 - 78) ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่า มีบุคคล 4 กลุ่ม ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ

ในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาใน
ท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

ฉลอง คิชสี (2541: 20) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านกายภาพ: ลักษณะภูมิประเทศ
การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ: ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ (3) ปัจจัยด้าน
การเมือง: บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของประชาชน (4) ปัจจัย
ทางด้านวัฒนธรรม: วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทักษะคติความเชื่อ ค่านิยมที่
แตกต่างกันแต่ละพื้นที่ (5) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์: ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์
ข้อกำหนดของชุมชน และ (6) ปัจจัยส่วนบุคคล: คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้
การมีบทบาทในฐานะต่างๆ ของสังคม

2) ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบด้วย (1) ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้
ในงาน (2) ทรัพยากรที่ใช้ ความยากง่ายในการหา (3) ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ (4)
ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่นๆ (5) ความยืดหยุ่นของโครงการ และ (6) การเข้าถึง
การบริหารโครงการ

สมใจ เข้มเจริญ (2531: 15) กล่าวถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการมี
ส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา
ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชานเมือง
ค่านิยม และทัศนคติ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531: 20) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อส่วนบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ และวิหาร

2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศหรือตำแหน่ง ทำให้เกิด
ความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้อื่นก็ช่วย

3) อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วน
ร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 145 – 153) กล่าวว่า ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใช้
เป็นเครื่องมือชี้ปัญหาที่เกี่ยวกับการทำงานมี 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่
เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ อายุ
เวลาในการทำงาน การศึกษา เงินเดือน ความสนใจ เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านงาน (*factors in the job*) ได้แก่ ลักษณะงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทางวิชาชีพ ขนาดของหน่วยงาน ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์

3) ปัจจัยด้านการจัดการ (*factors controllable by management*) ได้แก่ ความมั่นคงในงาน ผลประโยชน์ โอกาสก้าวหน้า อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร การนิเทศ เป็นต้น

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้เสนอปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มในปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ส่งผลกระทบสู่ชนทุกชั้นในสังคมทำให้มีความยากลำบากในการครองชีพและเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

จากความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้จัดทำ “โครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง” เพื่อศึกษาถึงวิธีดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่เสริมสร้างและมีผลให้ชุมชนเข้มแข็งอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) โดยทางสำนักงานฯ ได้สำรวจข้อมูลและความคิดเห็นจากตัวอย่างชุมชนทุกภาคของประเทศรวมทั้งสิ้น 23 ชุมชน แบ่งเป็นชุมชนภาคเหนือ 6 ชุมชน ภาคกลาง 7 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 ชุมชน และภาคใต้ 3 ชุมชน ใช้ระยะเวลาศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2543 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2544 จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดจากมูลเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่

- 1) การต้องการรายได้เพิ่มขึ้น อันเป็นมูลเหตุหลักที่พบในชุมชนเกือบทุกแห่งที่สำรวจ เนื่องจากคนในชุมชนมีรายไม่พอเพียงต่อการครองชีพ
- 2) คนในชุมชนมีปัญหาด้านสุขภาพ เกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
- 3) ผู้นำและแกนนำของชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมทำ ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหานั้น
- 4) ได้รับการแนะนำส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก พบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

5) ความต้องการเงินทุนและความรู้เพื่อประกอบอาชีพ พบว่า หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนเงินทุน หรือความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริมจะดำเนินงาน โดยรวมกลุ่มกัน

6) สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวมกลุ่ม เพื่อถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน รวมทั้งเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เช่น กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ำตาลโตนด เป็นต้น

7) ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาแหล่งต้นน้ำ ลำธาร การอนุรักษ์ป่าชายเลน การรักษาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง เป็นต้น

8) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นได้ชัดเจน คือ กระแสชีวิต ซึ่งทำให้คนหันมาบริโภคผลผลิตหรือหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากธรรมชาติมากขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการแปรรูปสมุนไพร การปลูกผักปลอดสารพิษ การผลิตข้าวซ้อมมือ เป็นต้น

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ยังพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>) ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิกของกลุ่ม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยแต่ละส่วนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

(1) ผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมโดยยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีความยุติธรรม

(2) สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสำนึกที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนา และร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น

(3) การมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นสินค้าส่งออก ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) ปัจจัยภายนอก

(1) หน่วยงานภายนอก หมายถึง ภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการ คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับ

การดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม

(2) การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้า การตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ผลผลิตส่งออกสู่ตลาดเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ ดังตัวอย่างการผลิตน้ำสมุนไพรของศูนย์อินแปง จังหวัดสกลนคร สามารถขยายเครือข่ายไปยังประเทศญี่ปุ่น จีน และมีการขยายเครือข่ายไปยังประเทศอื่นๆ

(3) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะกระแสชีวิตส่งผลให้ผลผลิตของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค

จากการศึกษายังพบว่า ในแต่ละชุมชนต่างมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สภาพดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ได้ทำการศึกษาในโครงการ “การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล” พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชน สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนี้

1) ปัจจัยภายในชุมชน

(1) คุณสมบัติของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจะมากหรือน้อยนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนที่เป็นลักษณะเอื้อให้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ (1) เข้าถึงและรู้ปัญหาของหมู่บ้านเข้าใจความต้องการของลูกบ้าน (2) มีความสนใจในงาน (3) มีความสามารถ และมีศักยภาพ (4) เป็นจุดรวมของชาวบ้าน (5) เห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ (6) มีคุณธรรม และ (7) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ

(2) คุณสมบัติของสมาชิกชุมชนที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม คือ (1) ความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เน่าเสีย (2) เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ (3) มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (4) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง (5) ความเข้าใจในกิจกรรมของชุมชน (6) การประกอบอาชีพ อาชีพที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยเห็นว่าอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาว่างเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำ

คลอง โอกาสเห็นประโยชน์และความสำคัญของน้ำก็มีน้อยลง (7) การให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในชุมชน และ (8) การเห็นคุณค่าของชุมชน

(3) ความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านตนเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และ (7) มีประเพณีอันดีงาม กฎหมู่บ้าน

2) ปัจจัยภายนอก การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ประกอบด้วย (1) งบประมาณสนับสนุน และ (2) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแบ่งปัจจัยในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จะเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้การบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาระบบการชลประทานประสบผลสำเร็จ

ดาเวนพอร์ตและพรูแซค (Davenport and Prusak 1998: 5 อ้างถึงใน พรชิตา วิเชียรปัญญา 2547: 20) ความรู้ หมายถึง การผสมผสานที่เปลี่ยนแปลงได้ของประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้ต้องแท้อย่างเชี่ยวชาญ ซึ่งให้กรอบในการประเมินค่า และการรวมเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ๆ เข้าด้วยกัน โดยที่ความรู้นั้นเกิดขึ้นและถูกนำไปประยุกต์ในจิตใจของคนที่มี สำหรับในแง่องค์กรความรู้ไม่เพียงสะสมอยู่ในรูปของเอกสารหรือคลังเก็บข้อมูล แต่ยังอยู่ในงานประจำ กระบวนการ ปฏิบัติงาน และบรรทัดฐานขององค์กร ศรีไพโร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคนอื่นๆ (2549: 340) กล่าวว่า ความรู้เป็นการผสมผสานของประสบการณ์ สารสนเทศ ความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้าและถ่ายทอด ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดสำหรับการประเมิน ความเข้าใจ และการนำสารสนเทศและประสบการณ์ใหม่มาผสมรวมกัน

ปิยะสกล สกลสัตยาทร (อ้างใน สิทธิกร เตียวสกุล 2549: 8) ความรู้ หมายถึง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ หรือจากปรากฏการณ์ธรรมชาติแล้วทำการรวบรวม บันทึกไว้เพื่อใช้ในการประมวลวิเคราะห์ ตัดสินใจ

เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์ 2542: 26 - 28) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและ

กระบวนการต่างๆ รวมถึงแบบกระบวนการของโครงการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1965 บลูมและคนอื่นๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัยของคนประกอบด้วย ความรู้ตามระดับต่างๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยได้แจกแจงในแต่ละระดับไว้ ดังนี้

1) *ความรู้ (Knowledge)* หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำ และการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุกยักซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2) *ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension)* เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3) *การนำไปปรับใช้ (Application)* เป็นความสามารถในการนำความรู้ (knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (comprehension) ในเรื่องใดๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ในวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4) *การวิเคราะห์ (Analysis)* เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

5) *การสังเคราะห์ (Synthesis)* เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยหรือส่วนใหญ่อเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

6) *การประเมินผล (Evaluation)* เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระ เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผลจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (characteristics of cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกัน เพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

บดินทร์ วิจารณ์ (2547: 28 - 30) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กร ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางด้านผู้นำองค์กร (Leader) ภาวะผู้นำขององค์กรมีความหมายและความสำคัญต่อความสำเร็จต่อตลาด หมายความว่า ภาวะผู้นำขององค์กรทั้งทางด้านวิสัยทัศน์และความสามารถในการสานฝันให้เป็นจริง การนำองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ จนสามารถสร้างผลดำเนินการที่เป็นเลิศได้ จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของตลาดในการประเมินองค์กรเป็นอย่างยิ่ง

2) ปัจจัยทางด้านองค์ความรู้ (Knowledge) องค์กรใดที่มีขีดความสามารถและศักยภาพในการสร้างความแตกต่างก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนวัตกรรมทั้งทางด้านตัวสินค้าหรือบริการที่จะป้อนสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง อันมีพื้นฐานมาจากความสามารถในการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเกิดจากความสามารถของบุคลากร และในส่วนของกระบวนการที่ทำได้ดีกว่า และมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง หมายความว่า การที่บุคลากรมีขีดความสามารถที่สามารถลงมือปฏิบัติได้จะเป็นต้นทุนที่สำคัญที่ทำให้องค์กรพร้อมต่อการแข่งขัน

3) ปัจจัยทางความสัมพันธ์ (Relationship) กับลูกค้า แต่ละองค์กรพยายามสร้างความแตกต่าง โดยมีวิวัฒนาการจากตัวสินค้ามาสู่การบริการ และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งรวมถึงช่องทางจัดจำหน่าย ทั้งหมดนี้ล้วนมีสาระสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรมากขึ้น การที่องค์กรใดมีฐานลูกค้าที่มีความจงรักภักดี และสามารถสานใยสายใจระหว่างลูกค้ากับองค์กรได้อย่างมั่นคงจะเป็นตัวชี้วัดที่ชี้ไปในอนาคตว่า องค์กรมีขีดความสามารถที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่อง จากการที่สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มเติมจากฐานลูกค้าเดิม และมีโอกาสที่ลูกค้าที่จงรักภักดีนั้น จะมีการบอกต่อแนะนำลูกค้าใหม่ให้เราได้

4) ปัจจัยทางด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) ถ้าเราวิเคราะห์การสร้างคุณค่าเพิ่มในกระบวนการแต่ละขั้นตอนของสายโซ่อุปทานนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเทียบทางด้านความรู้สึกของลูกค้าที่ลูกค้ายินดีจ่ายเงินซื้อกับความพอใจด้านมูลค่าที่ลูกค้าได้รับ และเมื่อนำราคาขายหักออกจากต้นทุนของสินค้าที่แท้จริง จะพบว่าองค์กรใดที่มีภาพลักษณ์ของตราสินค้าสูงจะมีกำไรจากตัวนี้สูง นั่นคือความพอใจและเต็มใจของผู้ซื้อกับมูลค่าและคุณค่าของภาพลักษณ์ที่ได้รับ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ” โดยกำหนดความหมาย คือ การที่ผู้ใช้น้ำในโครงการฯ มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา กวาระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านส่ง

น้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา

3.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

3.2.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ต่างกันแล้วแต่บุคคล ในเรื่องนี้ วิเชียร วิทโยดม (2547: 76 - 77) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่องานของตน และความพึงพอใจในงานของพนักงานภายในองค์กรทุกระดับ จะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงาน เมื่อพนักงานมีความพอใจในงานจะเกิดความรู้สึกที่ดี โดยทาง เสนาะ ดิยาว (2546: 228) ได้นิยามความพึงพอใจในงาน หมายถึง ระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของผู้ปฏิบัติงานในทางบวกหรือทางลบต่องาน

3.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน

- 1) ลักษณะงานที่ทำ ลักษณะงานจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบในงาน และความรู้สึกภาคภูมิใจในงานนั้น
- 2) ค่าจ้างหรือระบบค่าตอบแทน ทั้งนี้ค่าตอบแทนสะท้อนให้เห็นถึงควมมีคุณค่าของผู้ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันของผู้บริหาร
- 3) สภาพการทำงาน มีความสำคัญมีสาเหตุว่าผลกระทบต่อความต้องการทางร่างกาย และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้ปฏิบัติ
- 4) นโยบายและฝ่ายบริหารขององค์กร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบ และบทบาทของผู้ปฏิบัติงาน
- 5) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะสะท้อนถึงความสำเร็จในการทำงาน และความพอใจทางสังคม
- 6) ความก้าวหน้าในงานทั้งในตำแหน่งงาน และการพัฒนาทางด้านความรู้ ความชำนาญในการทำงาน (เสนาะ ดิยาว 2546: 228)

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจพบว่า นักจิตวิทยา นักวิจัย และนักบริหาร ได้สร้างทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดสรุปได้ 2 ทฤษฎี คือ (1) ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน ซึ่ง Elton Mayo และคนอื่นๆ ได้สรุปให้เห็นว่า ความพึงพอใจจะนำไปสู่การทำงานที่

มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานที่เขารับผิดชอบอยู่ เขาจะสามารถทำให้มีประสิทธิภาพ มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น และ (2) ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแนวความคิดของ Porter และ Lawler มีความเห็นว่ายังมีองค์ประกอบอื่นๆ และมีตัวแปรอีกมากที่ทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น มีหลายอย่างรวมทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ตลอดจนความคาดหวังที่จะได้รับสิ่งตอบแทนที่ยุติธรรม ดังนั้น Porter และ Lawler จึงเสนอรูปแบบแนวความคิดแสดงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน (กันตยา เพิ่มผล 2543: 130 - 131)

3.2.3 ความพอใจและการปฏิบัติงาน (Satisfaction and Job performance)

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในงานและการปฏิบัติงาน พบว่า ความพอใจในงานและการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันต่ำ หลักฐานที่ทำให้เชื่อว่าพนักงานที่มีความพอใจในงานไม่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติที่สูง คือ ฝ่ายบริหารต้องพยายามทำให้พนักงานทุกคนมีความพอใจในงาน แต่ผลคือไม่ได้รับผลผลิตในระดับสูง จึงอาจสรุปได้ว่าสมมติฐานที่กล่าวว่า พนักงานที่มีการปฏิบัติงานที่สูงเพราะได้รับความพอใจในงาน จึงไม่มีความเป็นจริงเสมอไป (James L. Gibson & John M. Ivancivich & James H. Donnelly, 1991) ดังนั้นเราจึงต้องแยกพิจารณาออกเป็น 3 แนวคิด คือ (1) ความพึงพอใจเป็นสาเหตุของการปฏิบัติงาน (2) การปฏิบัติงานเป็นสาเหตุของความพึงพอใจ และ (3) ความพึงพอใจและการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กัน และการให้รางวัลไม่มีความสัมพันธ์กันมาแต่กำเนิด (Charles N. Greene, 1972 อ้างถึงในวิเชียร วิทขุดม 2547: 84)

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงานของบุคคลมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขาวนุช ซอหะซัน (2547) ได้ทำการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงานธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” พบว่า ทักษะคิดและความรู้สึกลีมีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อว่า “ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีและมี ความพึงพอใจต่องานหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

3.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

การจูงใจในการทำงาน (Motivation Factors) นักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่มีสมมติฐานในการจูงใจว่า ความสุขและความพึงพอใจของลูกจ้างจะนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น การศึกษาถึงความต้องการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ทำให้นักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่เชื่อว่ามนุษย์จะมีความสุขและความพึงพอใจมากขึ้น เมื่อความต้องการของเหล่านั้นได้รับการสนองตอบ การศึกษาถึงความต้องการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ เรียกว่าเป็นการจูงใจ โดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน (Internal motivation) ซึ่งการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวของแต่ละบุคคล ลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ และได้ศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อแรงจูงใจบุคคลในการทำงาน (External motivation) เช่น การศึกษาถึงสถานการณ์ทำงาน และลักษณะทั่วไปภายในองค์การที่สามารถก่อให้เกิดแรงจูงใจขึ้นได้ ทฤษฎีการจูงใจของเอิร์ชเบิร์ก หรือ Hygiene Theory (Herzberg's Motivation-Hygiene Theory) ระบบการทำงานในองค์การนั้นมีปัจจัยอยู่ 2 จำพวก ที่จะมีส่วนสร้างความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจให้กับพนักงาน คือ (1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (Motivator factors) และ (2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Hygiene factors) (<http://www.bus.rmutp.ac.th/teacher/Kunlayanee/L1/2-2.htm>)

แรงจูงใจเป็นเรื่องภายในของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและความปรารถนาที่จะเป็นพลังผลักดันภายในใจของเราที่จะเร่งเร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ทั้งที่อาจเป็นการปรับปรุง สร้างสรรค์ หรือทำสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม

3.3.1 ความหมายของแรงจูงใจ

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้หลายประการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำการจัดการองค์ความรู้มาใช้ภายในองค์กร ดังนี้

ลัทธีกาล ศรีวะรมย์ (2541: 139) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการภายในบุคคล ซึ่งมีพลังอำนาจและชักนำให้เกิดพฤติกรรมเป็นแรงผลักดันของบุคคลหรือหมายถึงแรงผลักดันส่วนบุคคลที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเฉพาะอย่างขึ้น แรงจูงใจจะมีผลกระทบต่อขวัญของพนักงานในการทำงาน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542: 407) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการในการจูงใจ เริ่มจากการที่บุคคลมีความต้องการเกิดขึ้น และการรับรู้ของบุคคลเกิดไม่สมหวัง พนักงานจะรู้สึกถึงความต้องการงานที่ทำท้าย ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น การยอมรับจากกลุ่มงาน ความต้องการเหล่านี้นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจของพนักงาน สามารถตอบสนองความพึงพอใจและตามด้วยการกระทำ ซึ่งอาจกระตุ้นโดยการให้รางวัล

พวงเพชร วัชรอยู่ (2537: 2) กล่าวว่า กระบวนการของแรงจูงใจ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง 4 ขั้นตอน โดยเริ่มด้วยความต้องการ และสิ้นสุดลงที่การตอบสนอง ซึ่งลดหรือขจัดสิ่งที่เป็นแรงขับ สำหรับกระบวนการของแรงจูงใจ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1) *ขั้นความต้องการ (Need stage)* ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำส่วนต่างๆ ภายในร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมหันต์

2) *ขั้นแรงขับ (Drive stage)* ความต้องการในขั้นแรกนั้นกระตุ้นให้เกิดแรงดันขับ คือ เมื่อเกิดความต้องการแล้ว บุคคลจะนั่งเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ภาวะที่บุคคลเกิดความกระวนกระวายนี้ เรียกว่า เกิดแรงขับ ซึ่งระดับความกระวนกระวายจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย ถ้าต้องการมากก็กระวนกระวายมาก

3) *ขั้นพฤติกรรม (Behavior stage)* เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายนั้นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากน้อยต่างกัน

4) *ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction stage)* เป็นขั้นสุดท้าย คือแรงขับจะลดลง ภายหลังจากเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการแล้ว

พยอม วงศ์สารศรี (2542: 213) กล่าวว่า ทางจิตวิทยาได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการ และอยากแสดงพฤติกรรมด้วยความชอบของตนเอง ไม่มีใครบังคับ ไม่มีของมาล่อใจ ได้แก่ เจตคติ ความสนใจ ความต้องการ ซึ่งเป็นรางวัลที่บุคคลได้รับโดยความรู้สึกของเขาเองในขณะที่เขากำลังทำงาน ดังนั้นจึงเกิดการประสานสัมพันธ์โดยระหว่างงานและรางวัลที่ได้ (2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก จึงทำให้เห็นจุดหมายนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล แรงจูงใจประเภทนี้มักจะเกิดจากสภาพแวดล้อมของงาน ได้แก่ เงินเดือน สวัสดิการ หรือนโยบายของหน่วยงาน

มัลลิกา ต้นสอน (2544: 194) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายาม เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงจูงใจจะแสดงออกมาในการแสดงพฤติกรรมด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัด และไม่ย่อท้อ เมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหา ซึ่งเราสามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีเป้าหมาย และมีพลังในการแสดงออก

สร้อยตระกูล (ดิยานนท์) อรรถมานะ (2548: 83) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ (Motivation) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า *Movere* มีความหมายว่าการเคลื่อนไหว (*Move*) ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำ

บุศรา เตียรณบรรจง (2546: 12) กล่าวว่า แรงจูงใจว่า หมายถึง สิ่งจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมในการทำงานของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้นั้นปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจ พร้อมใจ และพึงพอใจที่จะทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจูงใจจึงเป็นการกระทำทุกวิถีทางที่กระตุ้นให้พนักงานในองค์กรประพฤติปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งพื้นฐานสำคัญในการกระตุ้นให้พนักงานดังกล่าวแสดงพฤติกรรมที่องค์กรคาดหวังไว้ด้วยการสร้างอินทรีย์ของพนักงานเหล่านี้ให้เกิดความต้องการขึ้นก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นบุคคลจะเกิดความพยายามสืบเสาะแสวงหาสิ่งที่ต้องการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมทุกอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงาน (สุริยะ เข้มมประชนารากร และคนอื่นๆ 2549: 96) ดังนี้ (1) เสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แต่ละบุคคลในองค์กร (2) เสริมสร้างขวัญและทำที่ดีในการทำงานแก่ผู้ทำงาน (3) เสริมสร้างให้บุคคลในองค์กรมีความจงรักภักดีต่อองค์กร (4) เสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและกลุ่มในองค์กร (5) เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้ทำงาน ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน (6) ช่วยให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาในองค์กรที่ทำงานอยู่ บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และ (7) ช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

3.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยมีนักวิชาการได้นำเสนอแนวคิด และทฤษฎี (พิทยา บวรวัฒนา 2548: 158 – 161) สรุปได้ดังนี้

1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (*Hierarchy of Needs Theory*) มาสโลว์ (Abraham H. Maslow, 1954) ได้ศึกษาและจัดแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็นขั้นบันได 5 ขั้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นก่อนหลังไม่อาจกระโดดข้ามขั้นได้ ได้แก่

(1) ความต้องการด้านร่างกาย (*Physiological Needs*) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านร่างกาย

(2) *ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Security and safety Needs)* เป็นความต้องการที่จะตอบสนองความรู้สึกมั่นคงหรือความมีเสถียรภาพในสิ่งที่ตนเองได้รับหรือหามาได้จากการตอบสนองทางด้านร่างกาย

(3) *ความต้องการทางสังคม (Social Needs)* เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์รู้สึกพร้อมในทุกด้านแล้ว มีสถานภาพทางการเงินและการเงินที่ดี มนุษย์จะเกิดความต้องการจะเข้าสังคม เพื่อให้เป็นที่รู้จัก หรือเป็นที่รักของสังคม

(4) *ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Needs)* เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับความต้องการในลำดับที่สาม เมื่อมนุษย์เข้าสังคมและได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ได้บังคับบัญชา ได้รับความรักความเมตตาจากผู้บังคับบัญชาขอมสนับสนุนให้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นจนนำมาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศ บุคคลที่ก้าวมาถึงจุดนี้ได้ส่วนใหญ่จะพร้อมในทุกด้านทั้งการงาน ทรัพย์สินเงินทอง การได้รับการยอมรับจากสังคม บุคคลเหล่านี้จึงหันมาหาชื่อเสียง บางครั้งเพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองร่วมอยู่ในนั้น หรือบางครั้งเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล

(5) *ความต้องการประสบความสำเร็จ (Self-actualization needs)* เป็นความต้องการลึกๆ ในจิตใจของทุกคนที่ต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังและตั้งเป้าหมายเอาไว้ เป็นลำดับขั้นความต้องการขั้นสุดท้าย บุคคลแต่ละคนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นวัดได้ค่อนข้างยากแต่ทำหายยิ่งนัก บางคนอาจต้องการเพียงจบปริญญาเอกถือว่าประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ในขณะที่หลายคนอาจมีความต้องการขึ้นมาอยู่ระดับแถวหน้าของสังคม

2) *ทฤษฎี X และทฤษฎี Y (X and Y Theory)* แมคเกรเกอร์ (Douglas McGregor) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์และได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งทั้งสองประเภทมีผลอย่างยิ่งต่อผู้บริหารในการหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการควบคุมดูแลผู้บังคับบัญชา ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ถูกจัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีเชิงแบบเนื้อหา (ตุลา มหาพสุธานนท์ 2547: 249 – 250)

(1) *ทฤษฎี X กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์* ดังนี้ (1) โดยปกติมนุษย์ไม่ชอบทำงาน ถ้ามีโอกาสจะพยายามหลีกเลี่ยงหลบหลีกการทำงาน (2) เมื่อไม่ชอบทำงานทำให้มนุษย์ค่อนข้างขี้เกียจ ต้องมีการควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดมิบหลงโทษ เพื่อจะให้พวกเขามีความพยายามในการทำงาน (3) มนุษย์โดยทั่วไปชอบให้มีผู้ชี้แนะไม่ต้องการความรับผิดชอบ ปราศจากความทะเยอทะยาน ชอบอยู่เฉยมากกว่า รวมทั้งให้ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัย และ (4) บุคคลตามทฤษฎี X ผู้บริหารจะจูงใจพนักงานได้โดยกำหนดมาตรฐานในการควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด มีการสั่งการโดยตรง การใช้ระเบียบและอำนาจหน้าที่คุกคามโดยการขู่ว่าจะลงโทษ การจูงใจเน้นค่าตอบแทนด้านเงินและผลประโยชน์อื่นๆ เรียกวิธีการจูงใจนี้ว่า วิธีการจูงใจแบบไม้แข็ง

(2) ทฤษฎี Y กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ในทางตรงกันข้ามกับทฤษฎี X ดังนี้ (1) ปกติทั่วไปมนุษย์จะมีความขยันรักในการทำงานใช้พลังสมองและพลังกายในการทำงานอยู่ตลอดเวลา (2) รักอิสระไม่ชอบการควบคุม และการลงโทษในการทำงาน (3) มีความรับผิดชอบต่อเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ (4) มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับความนึกคิด ความรอบคอบ และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาขององค์การภายใต้สภาพเงื่อนไขของสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ความสามารถทางสติปัญญาของบุคคล บุคคลตามทฤษฎี Y ผู้บริหารต้องใช้วิธีการจูงใจแตกต่างจากบุคคลตามทฤษฎี X คือ ให้บุคคลมีอิสระในการเลือกวิธีการ การควบคุม และสั่งงานด้วยตนเอง ผู้บังคับบัญชาเป็นแต่เพียงผู้จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านั้นสามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง ควบคู่ไปกับการประสบความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ วิธีการจูงใจแบบนี้เรียกว่า วิธีการจูงใจแบบไม้นวม

แมคเกรเกอร์มีความเชื่อว่า ทฤษฎี X เหมาะสมสำหรับคนงานในการกระตุ้นโดยใช้ความต้องการขั้นต่ำ ส่วนทฤษฎี Y จะเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามและมีความเหมาะสมสำหรับพนักงานในการกระตุ้นโดยใช้ความต้องการขั้นสูง และมีความเชื่อว่าทฤษฎี X นั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ทฤษฎี Y มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากกว่าทฤษฎี X ดังนั้นจึงเสนอให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับผิดชอบได้ทำงานที่ท้าทาย และมีความสัมพันธ์กลุ่มที่ดีจะทำให้แรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้น (วิเชียร วิทยอุดม 2547: 159 - 160)

3) ทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factors Theory) ในปี ค.ศ. 1959 เฮอริชเบิร์ก ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจไม่มีความสุขในการทำงาน และได้สรุปเป็นทฤษฎี 2 ปัจจัย ซึ่งกล่าวถึงมนุษย์ทุกคนจะมีความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการทางด้านสุขอนามัย (Hygiene needs) หรือปัจจัยภายนอก (Extrinsic factors) และ ความต้องการด้านการจูงใจ (Motivator needs) หรือปัจจัยภายใน (Intrinsic factors) ดังนี้

(1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Satisfiers) เรียกอีกอย่างว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) หรือปัจจัยภายใน (Intrinsic factors) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับ (Recognition) ลักษณะของงาน (Work - itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้า (Advancement) และ การมีโอกาสเจริญเติบโต (Possibility of growth)

(2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Dissatisfiers) เรียกอีกอย่างว่า ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors) หรือปัจจัยภายนอก (Extrinsic factors) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ คือ นโยบายและการบริหารงานขององค์การ (Company policy and administration) การควบคุมบังคับบัญชา (Technical supervision) เงื่อนไขการทำงาน (Working

conditions) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relations) เงินเดือน (Salary) สถานภาพ (Status) ความมั่นคงในการทำงาน (Job security) และปัจจัยต่างๆ ในชีวิตส่วนตัว (Factors in personal life) (ตุลา มหาพสุชานนท์ 2547 : 248 - 249)

4) ทฤษฎีแรงงูใจ E.R.G. (E.R.G Theory) ในปี ค.ศ. 1969 แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) จากมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ได้นำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) มาดำเนินการปรับปรุงด้วยวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical research) และใช้ชื่อใหม่ว่าทฤษฎีแรงงูใจ E.R.G (E.R.G Theory) ซึ่งได้จำแนกความต้องการหลัก (Core needs) ของบุคคลในองค์การออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ความต้องการดำรงชีพ (Existence needs - E) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นทางด้านกายภาพ เพื่อการดำรงชีพ ซึ่งได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ และความปลอดภัยของมาสโลว์

(2) ความต้องการสัมพันธ์ภาพ (Relatedness needs - R) คือ ความต้องการในการที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นความต้องการที่จะรักษา หรือคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพในความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่สำคัญเอาไว้ ได้แก่ ความต้องการทางสังคม และความต้องการการยอมรับนับถือจากบุคคลภายนอกของมาสโลว์

(3) ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth needs - G) คือ ความต้องการในการพัฒนาตนเองขึ้นสู่ตำแหน่งในระดับสูงขององค์การ ได้มีโอกาสในการใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ หรือได้พัฒนาความสามารถให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความต้องการในการยอมรับนับถือ และความต้องการประสบความสำเร็จของมาสโลว์ (ตุลา มหาพสุชานนท์ 2547: 250 - 251)

โดยสรุป ทฤษฎี อี.อาร์.จี. ของแอลเดอร์เฟอร์ เหมือนกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ คือ หากบุคคลมีความพึงพอใจในความต้องการระดับต่ำ ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจในระดับสูงด้วย และผลการวิจัยส่วนใหญ่สนับสนุนแนวคิดในทฤษฎี อี.อาร์.จี. ของแอลเดอร์เฟอร์ จนกล่าวได้ว่า ทฤษฎี อี.อาร์.จี. เป็นตัวแทนของความเที่ยงตรงในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ เหตุผลเพราะความเข้ากันได้ระหว่างแนวคิดในทฤษฎีกับการรับรู้ของบุคคล

ดังนั้น เมื่อทฤษฎี อี.อาร์.จี. มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการรับรู้ของบุคคลดั่งที่ นักวิชาการได้อธิบายไว้ ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการใช้แรงงูใจในการปฏิบัติงานให้ผู้นำนามีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนแสดงออกถึงพฤติกรรมตามที่ต้องการได้ มาเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยด้วย

3.3.4 ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) พัฒนาโดยนักจิตวิทยาชื่อ บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ในทศวรรษที่ 1930 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กฎของผลกระทบ (law of effect) การเสริมแรงเป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความต้องการและกระบวนการคิดของบุคลากร ทฤษฎีการเสริมแรงพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลได้ที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลัง ทฤษฎีดังกล่าวเน้นที่การเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร โดยอาศัยการใช้รางวัลและการลงโทษอย่างเหมาะสม ดังนั้นทฤษฎีเสริมแรงจึงเป็นทฤษฎีที่พิจารณาว่าเหตุใดคนจึงมีพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยสกินเนอร์เชื่อว่าพฤติกรรมของคนสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการใช้การเสริมแรง (อำนาจ ชีระวนิช 2547: 421)

การเสริมแรงจูงใจ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากผลของการกระทำ ประกอบด้วย

- 1) การเสริมแรงจูงใจทางบวก (*positive reinforcement*) เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางบวกแก่บุคคลนั้น ตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 2) การเสริมแรงจูงใจทางลบ (*negative reinforcement*) บางครั้งเรียกว่าการหลีกเลี่ยง (*avoidance*) การเสริมแรงจูงใจเพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการและลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลง โดยการหลีกเลี่ยงการให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางลบตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 3) การทำให้หมดไป (*extinction*) การเสริมแรงจูงใจเพื่อลดพฤติกรรมที่ทำประจำลดลง หรือทำให้พฤติกรรมนั้นหมดไป โดยการไม่ให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางบวกที่เคยให้ตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 4) การลงโทษ (*punishment*) การเสริมแรงจูงใจเพื่อลดพฤติกรรมที่ทำประจำลง หรือทำให้พฤติกรรมนั้นหมดไป โดยการให้รับผลตอบแทนในทางลบหรือลงโทษตามผลของพฤติกรรมนั้น (เสนาะ ดิยาวี 2546: 222)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำมีพฤติกรรมที่ดี ช่วยให้ทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดพฤติกรรมที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “แรงจูงใจ” หมายถึง แรงผลักดัน แรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น การจูงใจให้ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ เช่น การได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน การยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับการยกย่องชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงาน และการให้รางวัลคุณภาพแก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.4 ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ภาวะผู้นำ เป็นศิลปะที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารงานที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กร และความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจและจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3.4.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

เดวิด และคนอื่นๆ (David Richard and Necholas 1980: 321 อ้างถึงใน จุมพล หนีมพานิช 2547: 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่ผู้ตามมีความรู้สึกรู้ว่ามีความชอบธรรมสำหรับผู้ที่ใช้อิทธิพล และจากแนวคิดของ โรเบิร์ต (Robert 1980: 300 อ้างถึงใน จุมพล หนีมพานิช 2547: 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะชักจูงหว่านล้อมให้ผู้อื่นแสวงหาเป้าหมายและเทคนิคที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้นไปถึงเป้าหมาย

ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548: 262) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะมีอิทธิพลและจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กระบวนการ ภาวะผู้นำเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม การจูงใจสมาชิกองค์กรให้ทำงานบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ จะมีอิทธิพลต่อกลไกกลุ่มและวัฒนธรรมกลุ่ม ภาวะผู้นำต้องอาศัยการจูงใจ บุคคลจะไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้นำเว้นแต่เขาจะจูงบุคคลอื่น โดยได้ผู้นำที่มีเหตุผลในระดับหนึ่งเป็นผู้นำมีอำนาจ อิทธิพลต่อบุคคลอื่น และสามารถชักจูงบุคคลให้ทำงานได้

พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2517: 126 - 127) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่นมีความสามารถพิเศษในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้น ในขณะที่เดียวกันสมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและยอมรับซึ่งกันและกันจะมีสถานการณ์หนึ่งเกิดขึ้น และจะทำให้เกิดผู้นำและผู้ตาม

วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ (2547: 30) ได้สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการหรือพฤติกรรมการใช้อิทธิพลเพื่อควบคุมสั่งการ เคลี้ยกล่อมหรือจูงใจให้ผู้ตาม หรือกลุ่มปฏิบัติตาม เพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งพอจะสรุปความหมายของภาวะผู้นำได้ 2 ลักษณะ (1) กระบวนการหรือพฤติกรรมการใช้อิทธิพล เพื่อควบคุม กำกับ สั่งการ บังคับให้ผู้ตามปฏิบัติ หรือมีพฤติกรรมตามที่ผู้นำต้องการเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (2) กระบวนการหรือพฤติกรรมประสาน เคลี้ยกล่อม จูงใจ กระตุ้น หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตาม เพื่อให้ผู้ตามเกิดความสนใจที่จะแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อการบรรลุเป้าหมาย

เสน่ห์ จุ้ยโต (2547: 114) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลในกลุ่มสมาชิกคนใดคนหนึ่งพยายามให้พฤติกรรมมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

เดียวกัน ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่บุคคลสามารถทำให้ผู้อื่นยอมรับทั้งในแง่ของความรู้ ความสามารถในทางวิชาการ สุขภาพดี จิตใจดี และเป็นบุคคลที่สามารถคล้อยตามได้ และชักจูงใจให้ผู้อื่นยินดีที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยเขามีได้ถูกบังคับให้กระทำแต่อย่างใด

3.4.2 ความสำคัญและลักษณะของความเป็นผู้นำ (Leadership)

จากความหมายของความเป็นผู้นำ คือ กระบวนการใช้อำนาจและหรือ บารมีในการจูงใจสมาชิกในกลุ่ม หรือทีมงานให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำได้นั้น นั่นคือความสำคัญของความเป็นผู้นำ คือ หัวใจของความเป็นผู้นำอันจะแสดงถึงสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้นำ (สงวน สุทธิ เลิศอรุณ 2545: 298)

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551: 11) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ และบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคง และช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม หรือผู้นำเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม ความเป็นอิสระ กล้าหาญในการตัดสินใจ มีแรงกระตุ้น มีความกระตือรือร้นสูง มีความยืดหยุ่น

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ และความก้าวหน้า และบรรลุผลสำเร็จ (2) เป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงการติดต่อสื่อสารและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา (3) การจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (4) ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและพนักงาน และ (5) เป็นผู้ที่สามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น การมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ทางการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่

จากความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) และผู้นำ (Leader) ที่กล่าวข้างต้นทำให้สามารถแบ่งการวิเคราะห์ภาวะผู้นำกับสิ่งที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 ส่วนสำคัญ คือ (1) การศึกษาตัวผู้นำ (Leader) ว่าควรมีบุคลิกภาพอย่างไร ตำแหน่งอยู่ในระดับใด อำนาจหน้าที่เป็นอย่างไร ความรู้ความชำนาญที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำมีอะไรบ้าง ฯลฯ (2) การศึกษาผู้ตาม (Followers) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำต้องให้ความสำคัญกับผู้ตามด้านค่านิยม บรรทัดฐานความสามัคคี ฯลฯ และ (3) การศึกษาสถานการณ์ (Situation) ว่างานในองค์กรมีอะไรบ้าง ผู้นำต้องดูแลบริหารจัดการโดยมีขอบเขตมากน้อยแค่ไหน ต้องรู้จักความเครียดและการบริหารจัดการ ความเครียดที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

นอกจากนี้ J.M. Burns และ Bernard M. Bass ได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงว่ามี 2 ลักษณะ คือ ผู้นำที่เปลี่ยนแปลงคนอื่นโดยอาศัย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (transactional leader) กับผู้นำที่สามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และความต้องการของผู้ตามให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (transformational leader) จากผลการวิจัย Bass สรุปว่า transactional leader เป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมดา แต่ transformational leader เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีสิ่งใหม่เกิดขึ้น

ผู้นำที่เปลี่ยนแปลงคนอื่นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (transactional leader) ด้วยการจูงใจให้ทำงานหนักจนสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้วิธีการช่วยคนเหล่านั้นรู้จักรับผิดชอบงาน ระบุให้เห็นเป้าหมายอย่างชัดเจน โดยผู้นำใช้วิธีการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนบรรลุตามความต้องการของตัวเองและขององค์กรเป็นวิธีก่อให้เกิดความพอใจร่วมกัน หรือกล่าวอีกอย่างว่า ผู้นำมองการบริหารเหมือนกับลำดับของการเกิดขึ้นของกระบวนการดำเนินธุรกิจโดยใช้ระบบค่าตอบแทน อำนาจในการบริหารให้คนทำงานและจ่ายค่าตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน

ผู้นำที่สามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และความต้องการของผู้ตามให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (transformational leader) เป็นการเปลี่ยนผลประโยชน์ของแต่ละคนให้เป็นผลประโยชน์ที่ดีขึ้นขององค์กร เป็นวิธีการช่วยพัฒนาให้มองในแนวใหม่ แก้ปัญหาในแนวใหม่ ทำให้คนกล้าทำการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ไร้ใจ และกระตุ้นให้ใช้ความพยายามที่มากขึ้นจนบรรลุผลสำเร็จมากกว่าเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกมีความมุ่งมั่น เปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่มุ่งผลประโยชน์ตัวเองไปเน้นประโยชน์ขององค์กรและของกลุ่ม อาจกล่าวได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีขึ้น เพราะเห็นผู้นำเป็นแบบอย่างของความดี เช่น การเห็นแก่ส่วนรวม การเสียสละ ความเรียบง่าย ไม่ละโมภ ไม่เอาเปรียบ ฉลาด มีความคิดริเริ่ม ซึ่งหากเปรียบเทียบกับ transactional leader เป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ตามประสบความสำเร็จของตัวเอง โดยทำงานขององค์กรได้รับประโยชน์ตามเป้าหมายด้วย เมื่อมองในแง่ของผลงาน transformational leader ทำให้งานขององค์กรบรรลุผลมากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำจะใช้ อำนาจอ้างอิง (referent power) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ผลมากกว่าที่วางแผนไว้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโต

3.4.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548: 261 - 262) ได้จำแนกองค์ประกอบของการเป็นผู้นำมี 4 ประการ ดังนี้ (1) ความสามารถในการใช้อำนาจให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับ ลักษณะของอำนาจและความแตกต่างระหว่างอำนาจ และอำนาจหน้าที่ (2) ความสามารถในการใช้แรงจูงใจบุคคลทุกระดับและทุกสถานการณ์ เป็นความสามารถในการเข้าใจบุคคล สามารถใช้ทฤษฎีการจูงใจ ชนิดของอิทธิพลการจูงใจ ลักษณะของระบบการจูงใจ สามารถใช้ความรู้กับบุคคลและสถานการณ์ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจทฤษฎีการจูงใจ และเข้าใจส่วนประกอบในการจูงใจ

และสามารถประยุกต์ใช้ได้ (3) ความสามารถในการชักนำ ความสามารถที่จะให้ผู้ตามใช้ความสามารถในการทำงานของกลุ่ม ในขณะที่การใช้ผู้จูงใจจะเป็นจุดกลางของผู้ได้บังคับบัญชา และ (4) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ สิ่งสำคัญของการจูงใจขึ้นกับความคาดหวังรางวัลที่ได้รับ และความพยายามที่จะได้รับร่วมกับปัจจัยอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อมตลอดจนบรรยากาศองค์การ การระลึกถึงปัจจัยเหล่านี้ จะต้องนำไปใช้สำหรับพฤติกรรมผู้นำและพัฒนาทฤษฎีต่างๆ การศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะนำไปสู่ทัศนคติกลุ่มบุคคลงานเบื้องต้นของผู้บริหาร คือ การออกแบบ และการรักษาสิ่งแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อการทำงานของพนักงาน

เรื่องยศ ปรีดี (2542: 50) สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนซึ่งนำไปสู่บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้นเต็มใจในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์กรเป็นจุดหมายปลายทาง ความสามารถในการมีศิลปะในด้านภาวะผู้นำนั้นประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) ความสามารถในการใช้อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ (2) ความสามารถเข้าใจมนุษย์ที่มีแรงจูงใจแตกต่างกันตามสภาพของเวลาและสถานการณ์ต่างๆ (3) ความสามารถในการสร้างแรงคลใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มใจในการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย และ (4) ความสามารถในการจัดบรรยากาศ สามารถกระตุ้นและจูงใจให้ปฏิบัติงานเต็มตัวในการปฏิบัติตามภารกิจต่างๆ และสรุปคุณสมบัติที่เป็นบุคลิกท่าทางสำคัญของผู้นำไว้ว่า ต้องซื่อสัตย์ กล้าหาญ ความสามารถ คุณธรรม และสิ่งที่ช่วยเสริมเพิ่มขึ้นอีก คือ บุคลิกดี น่านับถือ พุดเก่ง เสี่ยงดี น่าฟัง ฉลาด มีเกียรติ เข้าสังคม วางตัวการกระทำต่างๆ เหมาะสม

ผู้นำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชาในการจูงใจหรือชักนำพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างที่ต้องการ โดยอาศัยรูปแบบและบทบาทต่างๆ ของความเป็นผู้นำมาใช้ในการจัดการภายในองค์การให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มา เป็น ตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่ผู้นำเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความสามารถในการพูด มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การให้คำปรึกษา มีความโปร่งใส ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของบุคคลในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ยึดหลักการดำเนินงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสำนึกที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนา และร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า คุณสมบัติของสมาชิกมีความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ (1) ความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เน่าเสีย (2) เห็นคุณค่าความสำคัญ of ทรัพยากรน้ำ (3) มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (4) มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การจัดการน้ำที่ดี ที่ถูกต้อง (5) ความเข้าใจในกิจกรรมของชุมชน (6) การประกอบอาชีพ อาชีพที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยเห็นว่าอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาว่างเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลองจะเห็นประโยชน์และความสำคัญของน้ำมีน้อยลง (7) การให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญแก่พหุผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในชุมชน และ (8) การเห็นคุณค่าของชุมชน (<http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้น บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนา และมีการให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.6 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านกันเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่าง

พร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ (7) มีประเพณีอันดีงาม กฎหมู่บ้าน และ (8) กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนรับผิดชอบขั้นขั้นแข็ง (<http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้น ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง สภาพการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี ร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง พร้อมทั้งมีการสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน

3.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ

ยุทธศาสตร์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างระบบราชการให้เป็นระบบเปิด และการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสำหรับการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการในระดับจังหวัด ซึ่งมี 2 ทาง คือ สร้างความพร้อมและศักยภาพจากภายในส่วนราชการจังหวัดออกไปสู่ประชาชน และความพร้อมและศักยภาพของภาคประชาชนเข้าไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536 อ้างถึงใน นพวรรณ เสวตานนท์ 2546: 18) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม 3 ประการคือ (1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ (2) ปัจจัยโครงสร้างของโอกาส และ (3) ปัจจัยด้านอำนาจ

บัญญัติเกี่ยวกับแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไว้ว่า

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้าง

พื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการที่พัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็งเกิดจากมูลเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ ได้รับการแนะนำส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการสนับสนุน การแนะนำส่งเสริมในการกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มในด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ดังนั้น ผู้ศึกษาจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ” หมายถึง การที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาได้นำไปส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีการปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคและคำนึงถึงศักดิ์ศรีเสมอ โดยมีส่วนร่วมกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำและให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 288) กล่าวถึง ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทย ด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (P.S.O. 1106) ในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานของระบบการมีส่วนร่วมในภาครัฐที่มี 6 เกณฑ์ เกณฑ์มาตรฐานที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย 2538: 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ (1) มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และด้านกรงาน (2) มีการประสานงาน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม และมีการติดต่อสื่อสารทั่วไประหว่างบุคคลในกลุ่มนั้น และ (3) มีความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นความรู้สึกที่ผูกพันกับการทำงานและการเชื่อถือไว้วางใจ

ชูเกียรติ ภัยลี (2536 อ้างถึงใน นพวรรณ เสวตานนท์ 2546: 18) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543: 167) กล่าวถึง ปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม คือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป ผลที่จะติดตามมาของการกระทำที่ได้นำเสนอเพื่อที่ประชาชนจะได้เลือกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชนโดยทั่วไป เกี่ยวกับผลที่จะตามมาของการที่จะไม่ทำตามกิจกรรมที่นำเสนอ (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน เพื่อจะรู้ว่าเขาจะมีส่วนร่วมอย่างไรถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และ (5) การสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นจากทุกส่วนในชุมชนจะได้รับการเก็บรวบรวม

ถวิลวดี บุรีกุล (2547: 271) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน

และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีความเชื่อใจกันระหว่างประชาชนกับผู้เสนอโครงการ หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเองในการที่จะรับฟังข้อมูลของกันและกัน

ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ใครมีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยย่อมได้เปรียบ ในการประกอบกิจการงานทั้งปวง เพราะในอนาคตกการแข่งขันทางการค้า การแข่งขันอาชีพจะทวี ความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้น การรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ จึงมี ความสำคัญยิ่งต่องานอาชีพของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งประกอบสำคัญที่ทำให้การทำงานมีความสุขและ ประสบความสำเร็จด้วยดี การรับทราบข้อมูลข่าวสารมีวิธีการดังต่อไปนี้

1) *รับทราบข่าวสารจากสื่อสารมวลชนทุกชนิด* เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรสาร และเครื่องมือโทรคมนาคมอื่นๆ

2) *รับทราบข่าวสารข้อมูลจากแหล่งข่าว* หมายถึง การหาข่าวด้วยตนเอง หรือ มอบหมายให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องหรือแต่ละพื้นที่ที่จะเป็นการได้ข้อมูล ที่ถูกต้องที่สุด มีประโยชน์มากสำหรับงานอาชีพของตน เช่น การสำรวจความต้องการของ ผู้บริโภค สำรวจแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าแต่ละชนิด

3) *การรับทราบข่าวสารจากการศึกษาค้นคว้าและการศึกษาดูงาน* จะเป็นประโยชน์ ในการนำความรู้ที่ได้มาพัฒนางานในอาชีพของตน เพราะจะได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4) *การรับทราบข่าวสารข้อมูลในกลุ่มอาชีพ* เช่น จากสมาคม ชมรม สหกรณ์ ตลาด หลักทรัพย์ จะมีประโยชน์สำหรับการรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวที่ทันสมัยในงานอาชีพ เดียวกัน ทั้งยังสามารถคาดการณ์แนวโน้มของปัจจุบันและอนาคตได้

5) *การรับทราบข่าวสารข้อมูลจากหน่วยงานของทางราชการ* ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะรัฐบาลจะพยายามส่งเสริมให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว โดยจะตั้งหน่วยงานส่งเสริมงานอาชีพ ตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ครอบคลุมทุก อาชีพ ดังนั้น บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในงานอาชีพของตนต้องติดต่อขอทราบข้อมูลข่าวสาร จากส่วนราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

6) *การรู้จักการวิเคราะห์ข่าวเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่ง* เพราะเป็นการกลั่นกรองข้อมูลที่ได้ มาจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาสรุปให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพของตน โดยยึดหลักการสำคัญ คือ (1) ที่มาของข่าวหรือแหล่งข่าว มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด (2) วิธีการได้มาซึ่งข่าวสาร หมายถึง วิธีการเก็บข้อมูลหรือบุคคลให้ข่าว มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถน่าเชื่อถือ หรือไม่ (3) ศึกษาแนวโน้ม คือ การดูข้อมูลย้อนหลังหลายๆ ปี เพื่อดูแนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้นใน อนาคต และ (4) ศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อการเลือกแนวทางหรือตัดสินใจนำสิ่งที่มีความสำคัญ ต่องาน อาชีพของตนไปวางแผนในการทำงาน

สรุปได้ว่า การรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยของผู้ใช้น้ำจะมีความสำคัญยิ่งต่องานอาชีพของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งประกอบสำคัญที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จด้วยดี ส่งผลสะท้อนให้สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์” หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ และได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคมน้อยอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น และเจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ

3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

Reeder (1974: 39 – 53) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้ (1) การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกแบบ วิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง (2) มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง (3) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะส่งเสริม ปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตน (4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา (5) ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่น (6) การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น (7) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ (8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ (9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา (10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น และ (11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติ เมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีให้ทำในกิจกรรมนั้นๆ

เมย์ (อ้างถึงใน สายพิณ ทับล้อม 2539: 20) พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจสูง

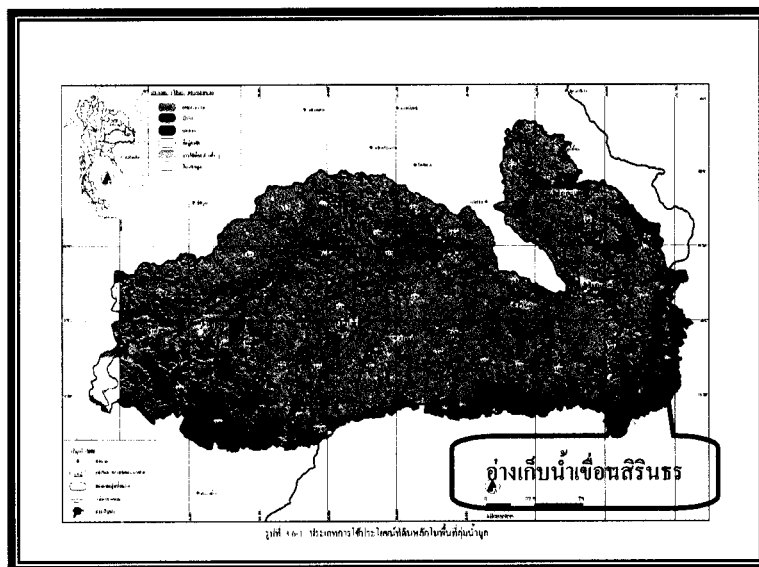
Creighton (อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์ 2543: 158 - 161) พบว่า การที่บุคคลเลือกมีส่วนร่วมในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ คือ (1) ความใกล้ชิดปัญหา (2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ (4) ประเด็นทางด้านสังคม / สิ่งแวดล้อม (5) ค่านิยม และ (6) อำนาจที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย

สรุปได้ว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้น้ำ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การดำรงชีวิตในครอบครัวประสบความสำเร็จด้วยดี ส่งผลให้สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน” หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำได้รับการตอบสนองความต้องการจากโครงการฯ โดมน้อยในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี ประกอบด้วยผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การอุปโภค – บริโภค การจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร การได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า

4. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

4.1 ประวัติความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้การพลังงานแห่งชาติ ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนสิรินธรเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2510 เป็นเขื่อนหินทิ้งปิดกั้นลำโดมน้อยบริเวณน้ำตกแซน้อย ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำมูลเพียง 14 กิโลเมตร เป็นโครงการอเนกประสงค์ สามารถเก็บกักน้ำได้สูงสุด 1,966 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อใช้ประโยชน์ทางการผลิตกระแสไฟฟ้า ป้องกันอุทกภัย และการชลประทาน แสดงในภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 สถานที่ตั้งอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร

เขื่อนสิรินธรตั้งอยู่เกือบตอนปลายของลำโดมน้อย และพื้นที่เขื่อนเป็นพื้นที่แคบ ที่มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถทำการเพาะปลูกได้เฉพาะบางแห่งเท่านั้น แต่มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการชลประทาน ซึ่งคุ้มค่าการลงทุนและผลตอบแทนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อนด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำที่มีระดับพื้นที่สูงกว่าระดับเก็บกักของอ่าง ดังนั้น กรมชลประทานจึงพิจารณาเป็นโครงการสูบน้ำด้วยกระแสไฟฟ้า “โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย” เพื่อสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานเมื่อปี พ.ศ. 2511 เสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2527 รวมระยะเวลา 16 ปี คิดเป็นค่าลงทุนทั้งสิ้น 672 ล้านบาท ส่งน้ำให้พื้นที่จำนวน 183,044 ไร่

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีห้วงงานตั้งอยู่ที่บ้านโนนจันทร์ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักชลประทานที่ 7 ห่างจากเส้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประมาณ 27 กิโลเมตร พื้นที่ชลประทานอยู่ในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอสิรินธร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านยอดคอนสี บ้านกุดชมภู และบ้านดอนหวาย จรดอำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินธร และแม่น้ำมูล
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านหนองสองห้อง บ้านโนนสวรรค์ และบ้านหนองคูณ อำเภอพิบูลมังสาหาร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านชาติฮี บ้านหินลาด อำเภอพิบูลย์รักษ์

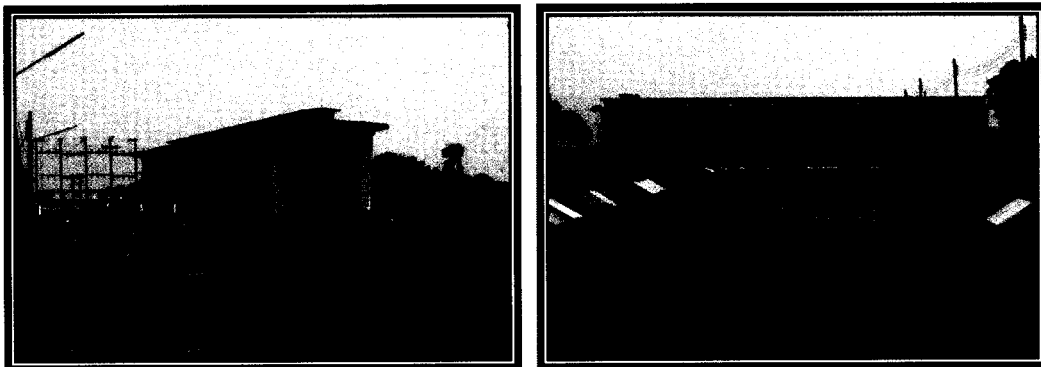
4.3 โรงสูบน้ำ

ลักษณะอาคารประกอบที่มีความสำคัญที่สุดในโครงการฯ ได้แก่ โรงสูบน้ำมีขนาด 8.80 x 57.60 เมตร แสดงในภาพที่ 2.3 โดยมีรายละเอียดของลักษณะที่ตั้งโรงสูบน้ำดังนี้

4.3.1 คลองชักน้ำจากอ่างเก็บน้ำสิรินธร ความยาวของคลองชักน้ำมายังหน้าโรงสูบน้ำ 860 เมตร ก้นคลองกว้าง 8.00 เมตรลาดด้านข้างคลอง 1 : 1.5

4.3.2 เครื่องสูบน้ำ จำนวนเครื่องสูบน้ำ 10 เครื่อง อัตราการสูบ 2.25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยเครื่องสูบน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 36 นิ้ว ขับด้วยมอเตอร์ขนาด 350 แรงม้า จำนวน 8 เครื่อง และขนาด 400 แรงม้า จำนวน 2 เครื่อง ปริมาณน้ำผ่านสูงสุดของโครงการฯ โดมน้อย 26.25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รายละเอียดลักษณะที่ตั้งของเครื่องสูบน้ำ คือ

1) ระดับน้ำสูงสุดหน้าโรงสูบน้ำ	142.200	เมตร - ร.ท.ก.
2) ระดับน้ำปกติหน้าโรงสูบน้ำ	139.70	เมตร - ร.ท.ก.
3) ระดับน้ำต่ำสุดหน้าโรงสูบน้ำ	137.200	เมตร - ร.ท.ก.
4) ระดับหัวสูบน้ำ	135.000	เมตร - ร.ท.ก.
5) ระดับน้ำในคลองส่งน้ำ	145.000	เมตร - ร.ท.ก.
6) ความสูงของน้ำที่สูบ	10.00	เมตร

ภาพที่ 2.3 โรงสูบน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

4.4 รายละเอียดสภาพพื้นที่ของโครงการฯ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย พื้นที่โครงการ (project area) เท่ากับ 203,382 ไร่ โดยมีพื้นที่ชลประทาน (irrigable area) เท่ากับ 183,044 ไร่ การจำแนกประเภทดิน

(land classification) แบ่งออกเป็น 11 ประเภท คือ ดินโคราช ดินอิน ดินน้ำพอง ดินสกล ดินโคราช โพนพิสัย ดินร้อยเอ็ดอิน ดินร้อยเอ็ด ดินเพ็ญ ดินโพนพิสัย ดินอุบล และดินร้อยเอ็ดเพ็ญ

4.5 ระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ

4.5.1 คลองสายใหญ่ฝั่งขวา ลักษณะประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ภาพที่ 2.4) ชนิดบานตรงแบบเลื่อน (slide gate) ขนาด 1.65 x 1.65 เมตร จำนวน 2 แถว ระบายน้ำผ่านอาคารได้ 9.435 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็นอาคารประเภทท่อลอดถนน พื้นที่โครงการฯ ฝั่งขวา 66,275 ไร่ ความยาวคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา 25.000 กม. (ภาพที่ 2.5) และความยาวคลองส่งน้ำสายซอยฝั่งขวา 37 สาย รวมยาว 114.950 กิโลเมตร

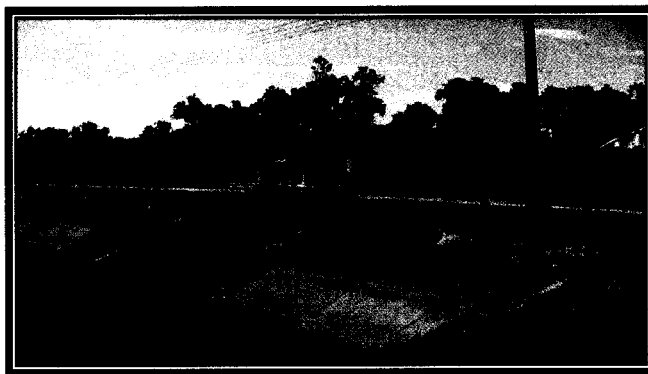
ภาพที่ 2.4 ประตูระบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา

ภาพที่ 2.5 คลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา

4.5.2 คลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย ลักษณะประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ภาพที่ 2.6) ชนิดบานตรงแบบเลื่อน (slide gate) ขนาด 2.00 x 2.00 เมตร จำนวน 2

แถว ระบายน้ำผ่านอาคารได้ 16.815 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็นอาคารประเภทที่ตลอดถนน
พื้นที่โครงการฯ ฝั่งซ้าย 137,107 ไร่ ความยาวคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยาว 65.600 กิโลเมตร
(ภาพที่ 2.7) และความยาวคลองส่งน้ำสายซอยฝั่งซ้าย 41 สาย รวมยาว 168.631 กิโลเมตร

ภาพที่ 2.6 ประจักษ์ของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย

ภาพที่ 2.7 คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย

4.5.3 การบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา แบ่งขอบเขตออกเป็น 4 ฝ่าย คือ

- 1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 พื้นที่ทั้งหมด 37,545 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 33,790 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 119 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 851 ครัวเรือน
- 2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 พื้นที่ทั้งหมด 73,639 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 66,275 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 317 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 2,717 ครัวเรือน
- 3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 พื้นที่ทั้งหมด 44,092 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 39,683 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 137 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 1,828 ครัวเรือน

4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 พื้นที่ทั้งหมด 48,106 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 43,296 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 127 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 869 ครัวเรือน

4.6 การดำเนินงานด้านการส่งน้ำ

4.6.1 การส่งน้ำฤดูแล้ง โครงการฯ จะส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นหลัก โดยเริ่มประมาณเดือนธันวาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนเมษายนของทุกปี

4.6.2 การส่งน้ำฤดูฝน โครงการฯ จะดำเนินการส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชต่อเมื่อเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานจนอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูก

4.7 การดำเนินงานด้านการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การบริหารจัดการชลประทานโดยผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมนั้น ผู้ใช้น้ำจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำ และระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ ซึ่งเริ่มจากกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำก่อนที่จะให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในระดับคลองแยกซอย คลองซอย และคลองสายใหญ่ ซึ่งจะพัฒนาเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานหรือสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน หรือสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานต่อไป โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาไดมน้อยได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่มีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 700 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจำนวน 12 กลุ่ม มีสมาชิกผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 6,265 ราย โดยแต่ละองค์กรจะมีการเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

5. หลักการชลประทาน

5.1 ความหมาย และความจำเป็นต้องการชลประทาน

วิทยา ตีรนานนท์ (2527: 180) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ การชลประทาน หมายถึง กิจกรรมที่กรมชลประทานจัดทำขึ้น เพื่อได้มาซึ่งน้ำหรือเพื่อเก็บกัก รักษา ควบคุม การส่งน้ำ ระบายน้ำ หรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงานหรือสาธารณูปโภค การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ รวมถึงการคมนาคมทางน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย ในเรื่องนี้ มนตรีคำชู (2527: 1 - 2) ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องการชลประทานไว้ว่า ถ้าหากไม่มีการชลประทาน

แล้ว ชาวไร่ ชาวนา จะไม่สามารถปลูกพืชนอกฤดูฝนได้ และการชลประทานยังสามารถเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นด้วย และช่วยในด้านอื่นๆ เช่น เป็นหลักประกันได้ว่าพืชจะมีน้ำพอเพียงกับความ ต้องการ การชลประทานช่วยเพิ่มจำนวนต้นพืชต่อไร่ได้มากขึ้น การชลประทานช่วยให้การใช้ปุ๋ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปลูกพืชชนิดใหม่ที่ได้รับการปรับปรุง เพื่อให้คุณภาพของผลผลิตดีขึ้น ทำให้สามารถปลูกพืชให้ผลกำไรตอบแทนสูง ทำให้พื้นที่เพาะปลูก เช่น การตกกล้า การปักดำ และการเก็บเกี่ยวให้เสร็จตามแผนการผลิตและความต้องการของตลาด สามารถปลูกพืชหมุนเวียนกันได้ทุกฤดูกาลหรือตลอดทั้งปี และขยายพื้นที่เพาะปลูกให้ได้ประโยชน์มากขึ้น ช่วยควบคุมป้องกันวัชพืชขึ้นในนาข้าว และช่วยล้างความเค็มของดินอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ วิบูลย์ บุญชูโรกุล (2526: 1) ให้ความหมายของการชลประทานแบ่งออก 2 นัยด้วยกันคือ

1) ตามที่กรมชลประทานได้ให้คำจำกัดความไว้ในพระราชบัญญัติการ

ชลประทานราชฎร พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 คำว่าการชลประทานในพระราชบัญญัติสองฉบับนี้ หมายถึงกิจการที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อส่งน้ำจากทางน้ำหรือแหล่งน้ำใดๆ ไปใช้ในการเพาะปลูก และหมายถึงการป้องกันการเสียหายแก่การเพาะปลูกอันเกี่ยวกับน้ำ รวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตการชลประทานนั้นด้วย

2) ตามความหมายที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า *Irrigation* ซึ่งหมายถึงการให้น้ำพืช โดยการบรรจุน้ำในช่องว่างระหว่างเมล็ดดิน เพื่อให้ดินนั้นมีความชุ่มชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช แต่โดยความหมายอย่างกว้าง คำว่าการชลประทาน (*Irrigation*) หมายรวมถึงการเก็บกัก การทด การส่งและให้น้ำ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง รวมกันดังต่อไปนี้ คือ

(1) เพื่อให้ดินนั้นมีความชุ่มชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช

(2) เพื่อเป็นหลักประกันว่า พืชจะไม่ขาดน้ำตลอดฤดูกาลเพาะปลูก

(3) เพื่อทำให้ดิน และบรรยากาศรอบ ๆ ต้นพืชเย็นลงในขณะที่อากาศร้อนจัด

ส่วนในกรณีที่อากาศหนาวจัด การชลประทานจะช่วยป้องกันมิให้พืชเสียหายจากการแข็งตัวในขณะที่อุณหภูมิของบรรยากาศต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง

(4) เพื่อการชะล้างหรือละลายเกลือในดินในเขตรากพืช

(5) เพื่อทำให้ดินอ่อนนุ่มสะดวกต่อการเตรียมดินและรากสามารถขยายตัวได้ดี

(6) เพื่อให้สามารถปลูกพืชได้หลายครั้งต่อปี

จากความหมายและความจำเป็นต้องการชลประทานดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การชลประทาน คือ กิจการที่หน่วยงานหรือบุคคลจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำ มีการควบคุม เก็บกัก ส่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การระบายน้ำ และการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำให้กับผู้ใช้น้ำ

ทุกประเภท อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน และถ้าหากไม่มีการชลประทานแล้ว เกษตรกรจะไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนกันได้ทุกฤดูกาลหรือตลอดทั้งปี สามารถปลูกพืชชนิดใหม่ที่ได้รับ การปรับปรุง ช่วยเพิ่มจำนวนต้นพืชต่อไร่ พร้อมทั้งขยายพื้นที่เพาะปลูกให้ได้ประโยชน์มากขึ้น เป็นหลักประกันได้ว่าพืชจะมีน้ำพอเพียงกับความต้องการ ทำให้การเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จตาม แผนการผลิตและความต้องการของตลาด ส่งผลถึงการปลูกพืชได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น เพื่อให้งาน พัฒนาด้านการชลประทาน และการบริหารการใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด

5.2 ความหมายของการจัดการน้ำ และการใช้น้ำชลประทาน

การจัดการน้ำชลประทาน หมายถึงการบริหารทรัพยากรน้ำชลประทานที่มีให้ เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่ได้ศึกษาและกำหนดไว้ และทำให้การบริหารโครงการนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำในโครงการชลประทาน แบ่งตามลักษณะการจัดการได้ 3 ระดับ คือ

5.2.1 การจัดการแหล่งน้ำของโครงการ ได้แก่ ปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการที่มี เช่น เขื่อนเก็บกักน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำ หรือน้ำใต้ดิน ซึ่งต้องมีการควบคุมการใช้ โดยการเปิดหรือเก็บรักษา และปิดตามวัตถุประสงค์ของการจัดการโครงการ

5.2.2 การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำโครงการ ได้แก่ การส่งน้ำเข้าไปในระบบชลประทานตามจำนวนและเวลาที่ได้กำหนดไว้ในคลองสายใหญ่ และสายซอย เป็นต้น

5.2.3 การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำในไร่นา ได้แก่ การส่งน้ำในคูน้ำ หรือระบบส่งน้ำในไร่นาให้มีปริมาณน้ำที่พอเพียงและแพร่กระจายไปสู่แปลงเพาะปลูกโดยทั่วถึง

การจัดการน้ำในโครงการทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นระบบต่อเนื่องกันและจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันตลอดเวลา มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาในการบริหารงานส่งน้ำและบำรุงรักษาในโครงการนั้นได้ ส่วนหน้าที่และความรับผิดชอบแบ่งได้ คือ การจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาระดับแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งการบริหารและงบประมาณ ในระดับไร่นาซึ่งจะเป็นระบบที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนไม่ต้องการเทคนิคสูง เกษตรกรผู้ใช้น้ำสามารถปฏิบัติได้จึงให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเกษตรกรผู้ใช้น้ำทั้งการส่งน้ำและบำรุงรักษา (เมธา 2546: 90)

การใช้น้ำชลประทาน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานนำน้ำไปใช้ประกอบกิจกรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้บริโภค ใช้อาบ ใช้ซักผ้า ใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้เพื่อการปลูกพืช ทำนา หรือใช้เพื่อการอื่นๆ ซึ่งการใช้น้ำแต่ละประเภทขึ้นอยู่กับความต้องการ และวิธีการใช้น้ำ จะใช้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ถูกวิธีและประหยัด การใช้น้ำชลประทานจะมีคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ อาคารชลประทานที่โครงการชลประทานจัดสร้างขึ้นมา เพื่อสะดวกต่อการ

ให้สมาชิกนำน้ำไปใช้ในการเกษตร ทำไร่ ทำนาปลูกข้าวในเขตชลประทาน ซึ่งการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำชลประทานในคูส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมการใช้น้ำ และด้านความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำชลประทาน (กรมชลประทาน 2544: 5 - 8)

5.3 หลักการจัดการน้ำชลประทาน

ความสำเร็จของกรมชลประทานในการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยการก่อสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางนั้น คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การคมนาคม การบรรเทาอุทกภัย การรักษาคุณภาพน้ำอย่างเหมาะสมทั้งในช่วงฤดูฝนและแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการชลประทาน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำในโครงการชลประทานประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุน ระบบชลประทานที่ดี และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน สิ่งที่จะต้องศึกษาและพิจารณาในการจัดการน้ำระดับโครงการสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการชลประทาน คือ (1) รูปแบบการปลูกพืชของเกษตรกร (2) การใช้น้ำของพืช (3) น้ำต้นทุน (4) จิตความสามารถของระบบส่งน้ำและสภาพในปัจจุบัน (5) ประสิทธิภาพในการส่งน้ำและใช้น้ำ (6) กลุ่มเกษตรกร (7) การวางแผนการส่งน้ำ (8) การจัดส่งน้ำ และ (9) การซ่อมแซมและบำรุงรักษา

หลักการจัดการทั่วไปสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการน้ำได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการจัดการน้ำ ซึ่งมุ่งเน้นที่จะกระจายน้ำอย่างทั่วถึงยุติธรรม เป็นที่เชื่อถือได้ เสียค่าใช้จ่ายต่ำ เกิดปัญหาน้อย และการใช้น้ำมีประสิทธิภาพสูง หลักการจัดการน้ำควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การวางแผนการส่งน้ำหรือวางแผนการจัดสรรน้ำ การควบคุมการส่งน้ำ และการติดตามประเมินผลการส่งน้ำจริงในสนาม

5.4 บทบาทหน้าที่ขององค์กรในการจัดการชลประทาน

ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544: 110 - 113) กล่าวว่า โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผน ควบคุม ดูแล และดำเนินการส่งน้ำและบำรุงรักษาในเขตพื้นที่โครงการ มีอาคารชลประทานขนาดใหญ่ อาคารชลประทานขนาดกลาง อาคารชลประทานขนาดเล็ก คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ การควบคุมการจัดสรรน้ำ การปรับปรุงซ่อมแซมระบบการส่งน้ำและระบายน้ำให้สามารถส่งน้ำแก่พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่า น้ำฝน คุณภาพของน้ำ ลักษณะดินและการเพาะปลูกพืชต่างๆ ควบคุมและบริหารทั่วไป ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านพัสดุ ให้คำปรึกษาและร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งน้ำให้พื้นที่

เพาะปลูก แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ ให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการส่งน้ำ การซ่อมบำรุงรักษาอาคารชลประทานอย่างถูกวิธี รวมทั้งงานบริหารองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วย

กรมชลประทาน ได้กำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบและบทบาทของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทาน เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสมาชิกผู้ใช้น้ำ การจัดการน้ำชลประทานจะเน้นผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมเป็นหลัก เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนในงานชลประทาน โดยกรมชลประทานและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

5.4.1 กรมชลประทาน ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทานจะมีเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่กรมชลประทานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเกษตรกร คือ (1) ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา หรือผู้อำนวยการ โครงการชลประทาน (ผอ.คบ. หรือ ผอ.คป.) ในจังหวัด เป็นหัวหน้าโครงการฯ (2) หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม (ฝวศ.คบ. หรือ ฝวศ.คป.) (3) หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน (ฝจน.คบ. หรือ ฝจน.คป.) (4) หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา (ฝสบ.คบ. หรือ ฝสบ.คป.) (5) พนักงานส่งน้ำ (6) พนักงานรักษาคลอง และ (7) ผู้รักษาอาคารชลประทาน

โดยโครงการชลประทานมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (1) จัดหาแหล่งน้ำ ก่อสร้างคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ (2) จัดการน้ำจากแหล่งน้ำ ควบคุมการส่งน้ำในคลองสายใหญ่และคลองซอย (3) ดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองระบาย อาคารชลประทานในคลองสายใหญ่ และในคลองซอย (4) เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำและการดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทาน

5.4.2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กรมชลประทาน (2548: 43 - 46) ได้ให้นิยามขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานได้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแบ่งตามสถานภาพด้านกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทไม่นิติบุคคล ได้แก่

(1) **กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (Water Users Group: WUG)** มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำครอบคลุมพื้นที่แจกส่งน้ำ 1 แจก หรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน (อาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น) และสมาชิกผู้ใช้น้ำ พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรมากเกิน 1,000 ไร่

(2) *กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group: IWUG)* มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำ ครอบคลุมพื้นที่คลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอยหรือโชนส่งน้ำ 1 โชน หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งโครงการชลประทานแต่มากที่สุดไม่ควรเกิน 20,000 ไร่ / หนึ่งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงสร้างกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานหลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองสายเดียวกัน มีการบริหารในรูปแบบกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อจัดการน้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอย หรือ โชนส่งน้ำรวมทั้งในระดับคูน้ำ

2) ประเภทเป็นนิติบุคคล ได้แก่

(1) *กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน (Farmer Group: FG)*

จดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรไว้กับนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดในท้องที่ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และการดำเนินธุรกิจอื่น สามารถนำเงินกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายเป็นทุนสำรองมาแบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว หรือเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี หรือเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับ ฯลฯ

(2) *สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Association: WUA)*

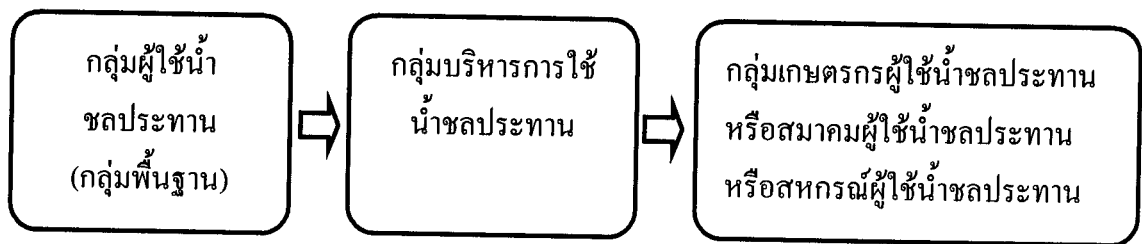
จดทะเบียนจัดตั้งที่สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกระทรวงมหาดไทย ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 2 ส่วนที่ 2 ว่าด้วย "สมาคม" มาตรา 78 - 109 มีขอบเขตพื้นที่และโครงสร้างการบริหารองค์กรเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน (ซึ่งอาจจะเน้นการจัดการน้ำชลประทานเป็นสำคัญ) โดยมีใช้การหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

(3) *สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Co-operative: WUC)*

จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถนำผลกำไรแบ่งปันกันได้ ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ครอบคลุมเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมีโครงสร้างการบริหารองค์กรในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นสถาบันของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการที่เลือกตั้งมาจากผู้ใช้น้ำ มีระเบียบข้อบังคับและขอบเขตพื้นที่ดูแล โดยใช้ระบบส่งน้ำเป็นหลัก สมาชิกขององค์กรคือผู้ใช้น้ำจากระบบชลประทานสายเดียวกัน มีบทบาทดังนี้ (1) เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำ องค์กรปกครองท้องถิ่น กรมชลประทาน และส่วนราชการอื่นๆ (2) ให้สมาชิกผู้ใช้น้ำปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับขององค์กร (3) ควบคุมการส่งน้ำในคูน้ำ เพื่อให้มีการแบ่งปันน้ำแก่ผู้ใช้น้ำด้วยความทั่วถึงและเป็นธรรม (4) ดำเนินการเพื่อให้สมาชิกดูแลบำรุงรักษาอาคารชลประทานในคูส่งน้ำ และ (5) แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

5.4.3 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำควรมีลำดับขั้นตอนดังแสดงไว้ในภาพที่ 2.8 แต่บางครั้งอาจเริ่มต้นตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานก็ได้ เช่น ในกรณีของโครงการชลประทานขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานควรเริ่มต้นจากไม่เป็นนิติบุคคลก่อน

ภาพที่ 2.8 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

5.5 แนวทางการบริหารการใช้น้ำชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

กรมชลประทานมีเทคนิคแนวทางการบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นแนวในการนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดทำแผนงาน การจัดทำกฎระเบียบ การติดต่อประสานงาน และด้านการบริหารการใช้น้ำให้ถูกวิธี โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

5.5.1 ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ หัวหน้าคูส่งน้ำหรือหัวหน้ากลุ่มจะประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนการปลูกพืชที่ต้องใช้น้ำให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ กำหนดจำนวนพื้นที่ปลูกพืชแต่ละชนิด รวบรวมความต้องการใช้น้ำต่อคณะกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน เมื่อเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการรับทราบและวางแผนการส่งน้ำไปแล้ว หัวหน้าคูส่งน้ำทุกสายจะต้องนัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อทำความเข้าใจการตกลงแบ่งปันน้ำและการดูแล

บำรุงรักษาคูน้ำ ถ้าพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่นา ผู้ใช้น้ำต้องจัดทำคั่นนาและแบ่งแปลงย่อยเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในแปลงเพาะปลูกด้วย

5.5.2 ระหว่างฤดูกาลส่งน้ำ สมาชิกผู้ใช้น้ำต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกการใช้น้ำตามรอบเวรที่ตกลงกันไว้ หัวหน้าคูส่งน้ำต้องพบกับพนักงานส่งน้ำทุกสัปดาห์ เพื่อรายงานสภาพน้ำ ความก้าวหน้าการปลูกพืชก่อนหยุดส่งน้ำประจำฤดู และต้องสำรวจพื้นที่รับผิดชอบเพื่อนำข้อมูลไปร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดวันหยุดส่งน้ำ เมื่อทราบวันแล้วต้องแจ้งสมาชิกผู้ใช้น้ำให้ทราบทั่วกัน

5.5.3 สิ้นสุดฤดูกาลส่งน้ำ หัวหน้าคูส่งน้ำสอบถามความคิดเห็นกับสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อทราบถึงปัญหาการใช้น้ำที่ผ่านมา และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการองค์การผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในฤดูกาลส่งน้ำครั้งต่อไป

5.5.4 การใช้น้ำชลประทาน ในคูส่งน้ำแต่ละสายจะมีหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยอีกหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น ซึ่งได้รับเลือกจากสมาชิกภายในคูน้ำเดียวกัน หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการแจกจ่ายน้ำชลประทานให้เป็นไปตามรอบเวรที่กำหนด และการบำรุงรักษาคูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ โดยสมาชิกต้องทำการปลูกพืชให้สอดคล้องกับกำหนดการส่งน้ำชลประทาน ปฏิบัติตามรอบเวร ตามกฎระเบียบ รายงานข้อขัดข้อง ความเสียหายแก่หัวหน้ากลุ่ม ให้ความร่วมมือในการแบ่งปันการใช้น้ำและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ ในพื้นที่ของกลุ่มและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการจัดไร่นาอย่างเหมาะสม ผลจากการใช้น้ำถูกวิธีคือ สมาชิกทุกรายได้รับน้ำอย่างทั่วถึง พอเพียงและยุติธรรมได้รับน้ำตามกติกา ตรงตามเวลา เกิดความสามัคคี และได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย

6. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

6.1 การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

กรมชลประทาน (2548: 100 - 347) กล่าวถึง การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา หมายถึง การบริหารจัดการชลประทานทุกระดับของโครงการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินงานกิจกรรมชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น โดยการดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา การดำเนินงานเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม เพื่อสร้างความ

ยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำ จำแนกเป็น 11 กิจกรรม สำหรับการบริหารจัดการน้ำโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 การสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ถือเป็นกิจกรรมแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน มีเป้าหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ชลประทานรับทราบและเข้าใจนโยบายการมีส่วนร่วมของกรมชลประทานทั้ง 11 กิจกรรม และ (2) การสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกร องค์กรปกครองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่ได้รับ และเป้าหมายการมีส่วนร่วมตามที่กำหนดไว้ เพื่อบูรณาการให้เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานต่อไป

6.1.2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม เมื่อเกษตรกรทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ 1 แล้ว ในกิจกรรมต่อไปจะมีการทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกรเป็นข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อแสดงเจตจำนงชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกับกรมชลประทาน

6.1.3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำ และระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ ดังนั้นการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำ / ท่อ เพื่อที่จะมอบให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

6.1.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน นับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (2) การฝึกอบรม / สัมมนาผู้นำองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เน้นผลลัพธ์จะเกิดขึ้นภายหลังจากการฝึกอบรม มุ่งที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะคิด และทักษะแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในกิจกรรมด้านชลประทาน ด้านเกษตร ด้านสังคม ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจัดแต่ละครั้ง (3) การจัดทัศนศึกษาดูงาน การนำเกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำอื่นที่ประสบความสำเร็จ จะเปิดโอกาสให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ และนำประสบการณ์มาพัฒนากลุ่มของตน (4) การจัดการประชุมโดยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : FSC) เป็นรูปแบบการประชุมที่ใช้อนาคตที่เต็มไปด้วยความหวังร่วมกันของกลุ่ม โดยใช้เป้าหมายในการทำงานแทนการใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงาน ช่วยให้เกิดเป้าหมายร่วมกันที่สมาชิกทุกคนยอมรับ และสร้างแนวทางการทำงานของกลุ่มที่ชัดเจน (5) การประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานรายคูส่งน้ำ เพื่อชี้แจงข่าวสารต่างๆ ให้สมาชิก

กลุ่ม และร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และ (6) การประชุมผู้นำหรือคณะกรรมการกลุ่ม บริหารการใช้น้ำชลประทาน จะเป็นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการวางแผนกิจกรรม เพื่อพัฒนากลุ่มและติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

6.1.5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กรมชลประทานจะดำเนินการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) โดยการให้ความรู้ สร้างความ เข้าใจอย่างต่อเนื่อง นำเกษตรกรทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ เมื่อเกษตรกรมีส่วนร่วมกับ เจ้าหน้าที่ชลประทานในการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการน้ำทุกระดับ และมีความพร้อมที่จะ ยกระดับของกลุ่มให้สูงขึ้น การยกระดับแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (2) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้น้ำชลประทาน (3) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และ (4) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

6.1.6 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการชลประทานต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ชลประทานฝ่ายเดียว เป็นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการโดยมี ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation : JMC) เพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งน้ำและ บำรุงรักษา ตามความต้องการและผลประโยชน์ของเกษตรกรโดยตรง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็น เจ้าของนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และอย่างยั่งยืน คณะกรรมการควรมีตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรม ส่งเสริมการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ภาคเอกชนอื่นรวมอยู่ด้วย เพื่อให้ สอดคล้องกับการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและเป็นการดำเนินการชลประทานแบบบูรณาการ

6.1.7 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำไม่ว่าจะเป็นองค์กรในระดับใด ต้องมีการดำเนินการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นจะเป็นการ เสี่ยงสละของคณะกรรมการ แต่เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เกษตรกรในกลุ่มมีรายได้ที่มั่นคง มากขึ้น กลุ่มเกษตรกรสามารถจัดตั้งกองทุนขึ้นได้ เรียกว่า “กองทุนชลประทาน” ซึ่งในบางครั้ง จะเรียกชื่อกองทุนส่งน้ำและบำรุงรักษา หรือกองทุนเพื่อการซ่อมแซมและปรับปรุงระบบ ชลประทานซึ่งมีความหมายแตกต่างกันอยู่บ้าง

6.1.8 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เมื่อองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทานมีความเข้าใจเรื่องชลประทานและร่วมบำรุงรักษามาโดยตลอด การเสริมสร้างความ

เข้มแข็งแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอีกประการหนึ่งคือ การจ้างเหมางานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อมีผลกำไรจะสามารถนำไปสมทบทุนกองทุนชลประทาน

6.1.9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา เมื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจมีความพร้อมในการร่วมกิจกรรมการส่งน้ำ บำรุงรักษา และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการ และการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบการดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษาของเกษตรกรในแต่ละฤดูการส่งน้ำตลอดไป จะเป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โดยมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้ (1) การกำหนดพื้นที่ส่งน้ำ (2) การแจ้งความต้องการปลูกพืชขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (3) การปรับแผนการส่งน้ำ (4) การประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน เพื่อทำความเข้าใจด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา (5) การแจ้งข้อตกลงการส่งน้ำแก่หัวหน้าองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (6) การบำรุงรักษาระบบชลประทาน (7) การส่งน้ำตามแผน (8) การตรวจเยี่ยมเพื่อสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ (9) การวัดปริมาณน้ำชลประทานที่จัดสรร (10) การแจ้งพื้นที่ปลูกพืชจริงและกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (11) การประมวลผลการดำเนินงาน (12) การประชุมคณะกรรมการชลประทาน เพื่อการประเมินผลการดำเนินงานด้านส่งน้ำ บำรุงรักษา และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง และ (13) การทำรายงานผลการดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษา ณ สิ้นฤดูการส่งน้ำ

6.1.10 การประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ทำให้ทราบว่าองค์กรผู้ใช้น้ำที่ได้จัดตั้งขึ้น และให้ความรู้มาเป็นลำดับนั้นมีความสามารถอยู่ในระดับใด หากผลการประเมิน พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำนั้นยังไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง โครงการฯ จะต้องหาทางสนับสนุนให้องค์กรผู้ใช้น้ำนั้นมีการพัฒนาขึ้นจนสามารถบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ เพื่อเป็นข้อมูลพิจารณาสนับสนุนให้เป็นสถาบันนิติบุคคลต่อไป

6.1.11 การจัดการทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ทันที ถือได้ว่าเป็นงานตามปกติที่โครงการฯ จะต้องดำเนินการอยู่แล้วในระบบฐานข้อมูลภาพรวมขององค์กร เป็นข้อมูลด้านระบบชลประทานและข้อมูลด้านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และข้อมูลพื้นฐานโครงการนี้ถูกบันทึกจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลการจัดการชลประทานเป็นข้อมูลเริ่มต้นเพื่อวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

6.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

การดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ดำเนินการโดยให้เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการบริหารจัดการชลประทานระดับโครงการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษามีประโยชน์ ดังนี้ (1) การ

ก่อสร้างอาคารชลประทานทั้งในกรณีก่อสร้างใหม่ หรือปรับปรุงอาคารเก่าให้สอดคล้อง โดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ (2) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมการบริหารจัดการชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (3) การจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยการจัดสรรน้ำเป็นตามความต้องการของเกษตรกรอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และประหยัด (4) การบำรุงรักษาระบบชลประทานได้รับการดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมเป็นอย่างดีให้ใช้งานได้ดีและยาวนานตลอดอายุการใช้งาน (5) เกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานมีรายได้ที่มั่นคงและสูงขึ้น (6) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยตนเอง (7) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ (8) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และ (9) การบริหารจัดการน้ำชลประทานมีความยั่งยืน (Sustainable Irrigation) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของกรมชลประทาน

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกรายละเอียด ดังนี้ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกชุมชน พร้อมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการเห็นประโยชน์จากการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จิตติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา พบว่า การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ และจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาในทุกขั้นตอน

วิโชติ จรุงโรจน์ (2550) ได้ทำการวิจัยในโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวงองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภายใต้โครงการภาคีส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล โดยการประสานงานในพื้นที่ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และการสนับสนุนงบประมาณจาก UNDP พบว่า ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของโครงการประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ (1) การใช้ประโยชน์จากทุนในชุมชน (2) ความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ (3) การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (4) การยอมรับและเห็นความสำคัญโครงการฯ ของนายก อบต. และปลัด อบต. เครือข่ายทั้ง 4 ตำบล

2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ (1) ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงาน และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ทุกคน (2) ขีดความสามารถและความรู้ของที่ปรึกษา / ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านของโครงการฯ ในการถ่ายทอดให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เครือข่ายและแกนนำชุมชน (3) ความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ นอกพื้นที่

3) ปัจจัยร่วม ได้แก่ (1) การให้เวลากับโครงการให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการฯ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ (2) การให้เกียรติ ความไว้วางใจต่อกันและกัน (3) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ (4) การลดความขัดแย้งในพื้นที่ / ชุมชน

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ และยังพบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งเกิดจากมูลเหตุการณได้รับการแนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

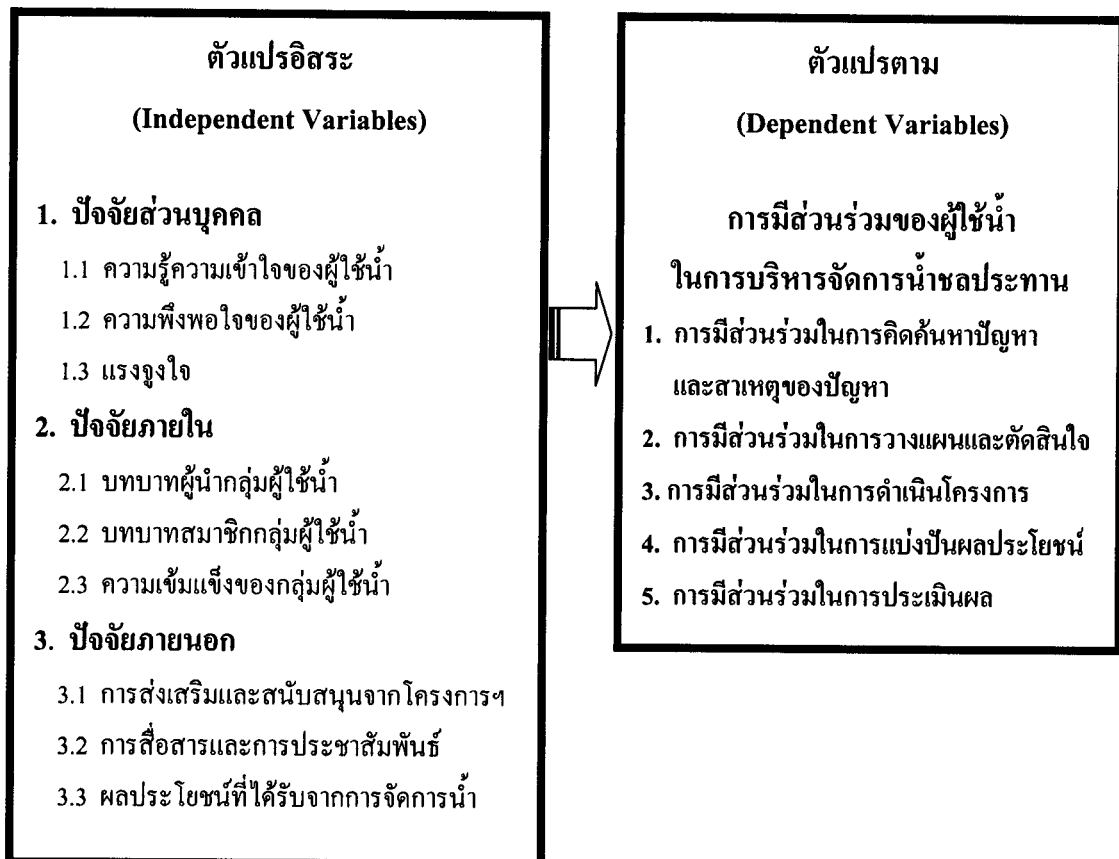
สนธศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชนในด้านคุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ

ศุรยัทธ หลิมตระกูล (2548) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มี 3 ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่จริงจังและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และสรุปเป็นตัวแบบ (model) หรือกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปที่มาของกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของเกษตรกร และแรงจูงใจ

1.1.1 *ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ* เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนความคิดนี้จากนักวิจัยหลายท่าน ประกอบด้วย สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ความรู้ และความเข้าใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และจากแนวคิดของ ศรีไพโร สักดิรุ่งพงสากุล และคนอื่นๆ (2549) สรุปได้ว่า ความรู้เป็นการผสมผสานประสพประการณ์ สารสนเทศความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมจากการศึกษา ค้นคว้า จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ และในเรื่องนี้ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็น 6 ขั้นตอน คือ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้และการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จูดี ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และยังคงสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋าก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

1.1.2 *ความพึงพอใจของเกษตรกร* เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ต่างกันแล้วแต่บุคคล ได้รับการสนับสนุนความคิดนี้จาก เสนาะ ดิยาวี (2546) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย ลักษณะงานที่ทำ ค่าจ้างหรือระบบค่าตอบแทน สภาพการทำงาน นโยบายและฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าในงานทั้งในตำแหน่งงาน และการพัฒนาทางด้านความรู้ ความชำนาญในการทำงาน จากการศึกษาของ เขาวนุช ซอหะซัน (2547) พบว่า

ทัศนคติและความรู้สึกมีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงาน โดยแนวความคิดของนักวิชาการชื่อ Porter และ Lawler มีความเห็นว่า ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจ มีองค์ประกอบอื่นๆ และมีตัวแปรอีกมากที่ทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น มีหลายอย่างรวมทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ซึ่งสอดคล้องกับ Elton Mayo และคนอื่นๆ ได้สรุปให้เห็นว่า ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน และจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานที่เขารับผิดชอบอยู่ เขาจะสามารถทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีผลผลิตเพิ่มขึ้นและทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น

1.1.3 แรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการนำชลประทาน โดยได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการหลายท่านคือ มาสโลว์(Maslow) นักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าความต้องการของมนุษย์ได้รับในลำดับขั้นหนึ่งแล้วมนุษย์จะเกิดความต้องการในลำดับขั้นต่อไป ส่วนเฮอรัซเบอร์ก (Herzberg) ระบุถึงปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขวิทยาที่กระตุ้นให้คนขยันทำงานมากขึ้น โดยปัจจัยจูงใจสามารถสร้างความพอใจให้คนทำงาน ส่วนปัจจัยสุขวิทยาไม่สามารถทำให้คนพอใจในงาน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542) พยอม วงศ์สารศรี (2542) และมัลลิกา ดันสอน (2544) ได้สนับสนุนแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จต่อการมีส่วนร่วมในการทำงาน

1.2 ปัจจัยภายใน

1.2.1 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการชี้แนะ ชักจูง และบริหารงานให้ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) สรุปได้ว่า การจัดการด้านต่างๆ จะประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เพื่อจะนำมากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็น และจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการวิจัยของ สนั่นศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ โดยผู้นำต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วม ยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และความยุติธรรม

1.2.2 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้นำ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ จากมูลเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มแล้ว ยังมีปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ มีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่า ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ สมาชิกชุมชนมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม และจากผลการวิจัยของ เทวินทร์ ร่มสุขนิรันดร์ (2546) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.2.3 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้นำ เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการนำไปใช้เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน โดยมีนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ แบร์โรว์และมิลเบิร์น (1990) เซอร์ซี่ย์ และเบลนชาร์ด (1993) สรุปได้ว่า การที่บุคคลที่มีสภาพความพร้อมทั้งกาย จิตใจ ความสนใจที่จะนำความรู้ความสามารถ และความเต็มใจของผู้ตามที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ และจากสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านกันเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และ (7) มีประเพณีอันดีงาม และกฎหมู่บ้าน

1.3. ปัจจัยภายนอก

1.3.1 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้ผู้นำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานประสบความสำเร็จ ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ประกอบด้วย (1) งบประมาณสนับสนุน และ (2) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งเกิดจากมูลเหตุการณืได้รับการแนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

1.3.2 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์ สื่อข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้รับทราบและเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้บรรลุสัมฤทธิ์สูงขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ โดยที่ ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) ได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม คือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชน โดยทั่วไป (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน และ (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม และ (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

1.3.3 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากประการหนึ่งที่จะมีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน โดยที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำจะได้รับการตอบสนองความต้องการ และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี สำหรับนักวิชาการที่สนับสนุนแนวความคิดนี้คือ พงศ์พันธุ์ เร็ยรหิรัญ (2533) พบว่า ผลประโยชน์ตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลในการผลักดัน หรือยับยั้งให้บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และ Creighton (2543) พบว่า การที่บุคคลเลือกมีส่วนร่วมในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ คือ (1) ความใกล้ชิดปัญหา (2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ โดยผลมีการวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) ที่พบว่า จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อุ่มน้ำคลองอุตตะเกาในทุกขั้นตอน

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ได้รับแนวความคิดจากหน่วยงานและนักวิชาการ คือ แนวคิดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (2527) โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1980) เจมส์คัลด์ ปิ่นทอง (2527) อคิน รพีพัฒน์ (2527) โกวิทช์ พวงงาม (2546) จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของนักวิชาการทุกท่าน พบว่า ส่วนใหญ่จะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก ในการวิจัยครั้งนี้ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจตามระเบียบวิธีการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยไม่ทดลอง โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ที่เน้นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง โดยเน้นการวัดครั้งเดียว (one - shot descriptive study) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด และนำมาทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน โดยใช้น้ำชลประทานจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ พื้นฐาน 700 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มรวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการคัดเลือกจากประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ดังนี้

2.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane 1973) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
 N = จำนวนประชากร (6,265 ราย)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้ร้อยละ 5

$$\text{แทนค่า } n = \frac{6,265}{1 + 6,265 \times (0.05)^2} = 375.99 \text{ ราย}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ทั้งหมด จำนวน 380 ราย

2.2.2 การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณ ดังนี้

1) **ขั้นตอนที่ 1** คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ศึกษา แบ่งเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรคือ

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ i (ราย)
 n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษา เท่ากับ 380 ราย
 N_i = ประชากรทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ i (ราย)
 N = สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โคนน้อยมีค่าเท่ากับ 6,265 ราย
 i = 1, 2, 3, 4

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีดังนี้

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1} = \frac{380 \times 851}{6,265} = 51.6 \text{ ราย ปรับเป็น 52 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2} = \frac{380 \times 2,717}{6,265} = 164.8 \text{ ราย ปรับเป็น 165 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3} = \frac{380 \times 1,828}{6,265} = 110.9 \text{ ราย ปรับเป็น 110 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4} = \frac{380 \times 869}{6,265} = 52.7 \text{ ราย ปรับเป็น 53 ราย}$$

$$\text{รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} = 52 + 165 + 110 + 53 = 380 \text{ ราย}$$

ผลการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 แสดงไว้ในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา

ที่	รายการ	จำนวนสมาชิกผู้ใช้น้ำ (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1	851	52
2	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	2,717	165
3	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3	1,828	110
4	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4	869	53
	รวม	6,265	380

2) *ขั้นตอนที่ 2* การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ฝ่ายส่งน้ำ หลังจากนั้นจะแบ่งเป็น 3 เขต คือ ต้นคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ และปลายคลองส่งน้ำ คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรเหมือนขั้นตอนที่ 1 สำหรับแนวทางการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของแต่ละฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยขอยกตัวอย่างการคำนวณ ดังนี้

(1) *ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 (คลองส่งน้ำ LMC.)*

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 (52 ราย)

N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 (851 ราย)

i = 1, 2, 3 (1 = ต้นคลอง : 2 = กลางคลอง : 3 = ปลายคลอง)

แทนค่า	ช่วงต้นคลอง	=	$\frac{52 \times 16}{851}$	=	0.98 ราย ปรับเป็น 1 ราย
	ช่วงกลางคลอง	=	$\frac{52 \times 29}{851}$	=	1.77 ราย ปรับเป็น 2 ราย
	ช่วงปลายคลอง	=	$\frac{52 \times 26}{851}$	=	1.59 ราย ปรับเป็น 2 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 1 + 2 + 2 = 5 ราย

(2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 (คลองส่งน้ำ RMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

- เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)
 n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 (165 ราย)
 N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)
 N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 (2,717 ราย)
 i = 1, 2, 3 (1 = ต้นคลอง : 2 = กลางคลอง : 3 = ปลายคลอง)

แทนค่า	ช่วงต้นคลอง	=	$\frac{165 \times 93}{2,717}$	=	5.65 ราย ปรับเป็น 6 ราย
	ช่วงกลางคลอง	=	$\frac{165 \times 142}{2,717}$	=	8.62 ราย ปรับเป็น 9 ราย
	ช่วงปลายคลอง	=	$\frac{165 \times 94}{2,717}$	=	5.71 ราย ปรับเป็น 6 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย RMC ทั้งหมด = 6 + 9 + 6 = 21 ราย

(3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 (คลองส่งน้ำ LMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

- เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)
 n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 (110 ราย)

N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 (1,828 ราย)

i = 1, 2, 3 (1 = ต้นคลอง : 2 = กลางคลอง : 3 = ปลายคลอง)

แทนค่า ช่วงต้นคลอง = $\frac{110 \times 224}{1,828} = 13.48$ ราย ปรับเป็น 13 ราย

ช่วงกลางคลอง = $\frac{110 \times 287}{1,828} = 17.27$ ราย ปรับเป็น 17 ราย

ช่วงปลายคลอง = $\frac{110 \times 193}{1,828} = 11.61$ ราย ปรับเป็น 12 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 13 + 17 + 12 = 42 ราย

(4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 (คลองส่งน้ำ LMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 (53 ราย)

N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 (869 ราย)

i = 1, 2, 3 (1 = ต้นคลอง : 2 = กลางคลอง : 3 = ปลายคลอง)

แทนค่า ช่วงต้นคลอง = $\frac{53 \times 62}{869} = 3.78$ ราย ปรับเป็น 4 ราย

ช่วงกลางคลอง = $\frac{53 \times 65}{869} = 3.96$ ราย ปรับเป็น 4 ราย

ช่วงปลายคลอง = $\frac{53 \times 138}{869} = 8.42$ ราย ปรับเป็น 8 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 4 + 4 + 8 = 16 ราย

ผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 - 4

แสดงไว้ในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ฝ่าย	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความยาว	สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน						รวมสมาชิก ผู้ใช้น้ำใน คลองส่งน้ำ ทั้งหมด	รวม กลุ่ม ตัวอย่าง ทั้งหมด
			ช่วงต้นคลอง		ช่วงกลางคลอง		ช่วงปลายคลอง			
			ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง	ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง	ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง		
ส่งน้ำ ที่	(กม.)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	
1	LMC.	6.777	16	1	29	2	26	2	71	5
	1R-LMC.	3.660	30	2	60	4	8	0	98	6
	1R-1R-LMC.	0.780	0	0	8	0	15	1	23	1
	2R-LMC.	10.470	39	2	34	2	43	2	116	6
	1R-2R-LMC.	0.600	0	0	0	0	11	1	11	1
	1L-2R-LMC.	2.350	6	1	3	0	4	0	13	1
	1R-1L-2R-LMC.	1.120	0	0	3	0	6	0	9	0
	2R-1L-2R-LMC.	0.540	0	0	0	0	2	0	2	0
	3R-2R-LMC.	1.540	0	0	0	0	26	2	26	2
	2L-2R-LMC.	1.250	0	0	2	0	8	1	10	1
	2R-2R-LMC.	8.270	58	4	92	6	51	3	201	13
	2R-2R-2R-LMC.	1.700	41	2	26	1	35	2	102	5
	1R-2R-2R-LMC.	1.390	12	1	5	0	7	1	24	2
	1L-2R-2R-LMC.	1.500	0	0	32	2	0	0	32	2
	3R-2R-2R-LMC.	1.670	8	1	0	0	45	2	53	3
	2L-2R-2R-LMC.	1.560	0	0	6	0	25	2	31	2
	1L-2L-2R-2R-LMC.	1.410	9	1	3	0	17	1	29	2
	รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 1	46.587	219	15	303	17	329	20	851	52
2	RMC.	24.999	93	6	142	9	94	6	329	21
	1L-RMC.	1.000	10	1	7	0	9	1	26	2
	2L-RMC.	1.500	28	2	21	1	8	1	57	4
	4L-RMC.	3.050	39	2	41	2	22	1	102	5
	1L-4L-RMC.	3.200	27	2	35	2	55	3	117	7
	3L-RMC.	4.700	41	2	42	3	20	1	103	6
	1R-3L-RMC.	4.100	81	4	49	3	25	2	155	9
	1L-1R-3L-RMC.	1.400	11	1	28	2	32	2	71	5
	2L-1R-3L-RMC.	0.850	3	0	0	0	6	0	9	0
	3L-1R-3L-RMC.	1.700	0	0	27	2	10	1	37	3
	5L-RMC.	1.700	3	0	5	0	21	1	29	1
	1L-5L-RMC.	1.500	11	1	7	0	6	0	24	1
	6L-RMC.	1.000	11	1	3	0	7	1	21	2

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝ้าย ส่ง น้ำ ที่	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความ ยาว คลอง ส่งน้ำ (กม.)	สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน						รวมสมาชิก ผู้ใช้น้ำใน คลองส่งน้ำ ทั้งหมด (ราย)	รวม กลุ่ม ตัวอย่าง ทั้งหมด (ราย)
			ช่วงต้นคลอง		ช่วงกลางคลอง		ช่วงปลายคลอง			
			ทั้ง หมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)	ทั้ง หมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)	ทั้ง หมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)		
	8L-RMC.	2.400	5	0	7	0	37	2	49	2
	1R-8L-RMC.	2.140	0	0	26	2	55	3	81	5
	7L-RMC.	7.850	87	5	67	4	25	2	179	11
	1R-7L-RMC.	0.900	5	0	14	1	2	0	21	1
	2R-7L-RMC.	1.400	5	0	19	1	4	0	28	1
	1L-7L-RMC.	2.100	7	0	0	0	4	0	11	0
	3R-7L-RMC.	2.600	10	1	16	1	6	0	32	2
	1R-3R-7L-RMC.	1.200	2	0	6	0	7	1	15	1
	9L-RMC.	7.010	44	3	58	4	63	4	165	11
	1R-9L-RMC.	2.040	40	2	6	0	18	1	64	3
	3R-9L-RMC.	1.800	29	2	20	1	33	2	82	5
	2R-9L-RMC.	4.550	41	2	26	2	26	2	93	6
	1L-2R-9L-RMC.	3.800	22	1	29	2	37	2	88	5
	1R-1L-2R-9L-RMC.	1.470	13	1	12	1	15	1	40	3
	2R-1L-2R-9L-RMC.	0.920	10	1	0	0	22	1	32	2
	2L-2R-9L-RMC.	3.100	24	1	11	1	41	2	76	4
	10L-RMC.	3.590	10	1	18	1	38	2	66	4
	11L-RMC.	0.830	0	0	31	2	32	2	63	4
	12L-RMC.	1.190	25	2	27	2	8	0	60	4
	13L-RMC.	1.980	19	1	36	2	16	1	71	4
	14L-RMC.	2.800	26	2	5	0	12	1	43	3
	1L-14L-RMC.	1.480	16	1	6	0	7	1	29	2
	15L-RMC.	3.540	46	3	27	2	60	4	133	9
	1R-15L-RMC.	1.310	12	1	11	1	22	1	45	3
	2R-15L-RMC.	2.260	22	1	20	1	29	2	71	4
รวมฝ้ายส่งน้ำฯ ที่ 2		114.959	878	53	905	55	934	57	2717	165

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝาย ส่ง น้ำ ที่	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความ ยาว คลองส่ง น้ำ (กม.)	สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน						รวมสมาชิก ผู้ใช้น้ำใน คลองส่งน้ำ ทั้งหมด (ราย)	รวม กลุ่ม ตัวอย่าง ทั้งหมด (ราย)
			ช่วงต้นคลอง		ช่วงกลางคลอง		ช่วงปลายคลอง			
			ทั้งหมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)	ทั้งหมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)	ทั้งหมด (ราย)	กลุ่ม ตัวอย่าง (ราย)		
3	LMC.	40.900	224	13	287	17	193	12	704	42
	3R-LMC.	3.610	34	2	34	2	59	4	127	8
	1L-3R-LMC.	0.900	0	0	0	0	30	2	30	2
	2L-3R-LMC.	0.920	6	0	15	1	45	3	66	4
	4R-LMC.	2.920	24	1	81	5	95	6	200	12
	5R-LMC.	0.730	17	1	0	0	55	3	72	4
	6R-LMC.	0.635	9	1	0	0	78	5	87	6
	7R-LMC.	2.500	12	1	27	2	100	6	139	9
	8R-LMC.	3.800	35	2	14	1	86	5	135	8
	1L-8R-LMC.	5.300	49	3	41	2	91	5	181	10
	2L-8R-LMC.	2.300	25	2	6	0	22	1	53	3
	9R-LMC.	2.500	12	1	8	0	14	1	34	2
รวมฝายส่งน้ำที่ 3		67.015	447	27	513	30	868	53	1828	110
4	LMC.	24.200	62	4	65	4	138	8	265	16
	10R-LMC.	1.950	20	1	7	1	22	1	49	3
	11R-LMC.	4.200	20	1	7	0	27	2	54	3
	1R-11R-LMC.	2.000	0	0	20	1	18	1	38	2
	1L-11R-LMC.	3.830	29	2	29	2	6	0	64	4
	12R-LMC.	1.200	3	0	3	0	27	2	33	2
	13R-LMC.	1.658	0	0	7	0	29	2	36	2
	14R-LMC.	8.400	9	1	32	2	57	3	98	6
	1L-14R-LMC.	1.550	0	0	11	1	16	1	27	2
	1R-14R-LMC.	1.600	6	0	16	1	9	1	31	2
	2L-14R-LMC.	1.530	0	0	9	1	12	1	21	2
	2R-14R-LMC.	1.530	5	0	0	0	17	1	22	1
	3R-14R-LMC.	3.100	20	1	24	1	18	1	62	3
	3L-14R-LMC.	2.280	23	1	14	1	21	2	58	4
4R-14R-LMC.	2.200	2	0	6	1	3	0	11	1	
รวมฝายส่งน้ำที่ 4		61.228	199	11	250	16	420	26	869	53
รวมทั้งโครงการฯ		289.789	1,743	107	1,971	117	2,551	156	6,265	380

3) **ขั้นตอนที่ 3** การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะใช้ความน่าจะเป็น โดยการจับฉลากรายชื่อของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละช่วงคลองส่งน้ำที่ศึกษา และนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลและตอบคำถามได้จำนวนที่ต้องการตามตารางที่ 3.2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3.1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเขียนอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นโดยตอบคำถามได้โดยเสรี (Free response) ประกอบด้วย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้างปัญหา และ
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและพัฒนาคุณภาพในลักษณะการใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.2.1 ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จากหนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหา นำมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาและรายละเอียดที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2.2 ยกร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับรายละเอียดที่กำหนดไว้ รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของการใช้ภาษาและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

3.2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในแบบสอบถาม หลังจากร่างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม และอาจารย์ที่ปรึกษาด้านงานวิจัยตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ภาษา เมื่อพบข้อบกพร่องผู้ศึกษาจะได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3.2.4 นำแบบสอบถามไปทดสอบเพื่อวัดความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ก่อนทำการเก็บข้อมูลจริงนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษา โดยทดสอบจากประชากรจำนวน 30 ราย นำผลจากการสอบถามไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณได้จากสูตร

$$\alpha \text{ หรือ } r_\alpha = \frac{n}{n-1} \frac{[1 - \sum s_i^2]}{s^2}$$

เมื่อ α หรือ r_α = ค่าความเชื่อถือได้

n = จำนวนข้อคำถาม

s_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามที่ i

s^2 = ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามทั้งหมด

i = 1, 2,n

ทั้งนี้ เมื่อคำนวณตามสูตรดังกล่าวต้องได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความเชื่อถือได้ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดให้การให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ พบว่า ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมทุกปัจจัยเท่ากับ 0.9322 สามารถจำแนกเป็น

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.7961 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8896 และ แรงจูงใจมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8719
- 2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8346 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.7953 และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8034
- 3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.7762 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.7893 และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8669

ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมเท่ากับ 0.9266 สามารถจำแนกเป็น

- 1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8832
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8407
- 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8655
- 4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.7969
- 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.9310

สรุปเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด พบว่า มีค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงมากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ในการวัดคำถามแต่ละข้อเป็นแบบมาตรประมาณค่ารวม (Summative scale) ซึ่งเป็นเทคนิคของ Rensis A. Likert ที่ใช้วัดเป็นมาตรประเมินค่า (Rating scale) โดยให้เลือกตอบ 5 ระดับ ดังนี้.-

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

การแปรผลเพื่ออธิบายตัวแปร ทำโดยการแบ่งช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย (Class Interval)

จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{ค่าคะแนนน้อย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.81	หมายถึง	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

หรือไม่มีเลย

3.3 รายละเอียดของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีแนวทางการวิเคราะห์ตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การวิเคราะห์แนวทางการสร้างแบบสอบถาม

วัตถุประสงค์การวิจัย	ประเด็นการวิจัย	แนวทางการสร้างแบบสอบถาม
1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับใด	วัดระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานภายในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย	วัดระดับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำที่มีต่อปัจจัย 9 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4	การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกันหรือไม่	เปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานจากเอกสารของกรมชลประทาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้น้ำชลประทานในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับคืนมาให้แก่ผู้ศึกษาโดยตรง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเข้ารหัส (coding) แล้วนำไปวิเคราะห์ประเมินผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการวิเคราะห์ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการจัดลำดับ

5.3 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ One – sample t – test ทดสอบตัวแปรตาม

5.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรใช้สถิติ F – test ด้วยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยสมการวิเคราะห์มีดังนี้

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots\dots\dots b_nX_n + e$$

โดยที่

$$Y = \text{ตัวแปรตาม}$$

$$X_i = \text{ตัวแปรอิสระที่ } i$$

$$a = \text{ค่าคงที่ (Constant) หรือส่วนตัดแกน } Y$$

$$b_1 \ b_2 \ \dots b_n = \text{ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression coefficient)}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม}$$

$$i = 1, 2, 3, \dots\dots\dots, n$$

5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 - 4 เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance: ANOVA) และการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำจำนวน 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วม

ในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

5.6 วิเคราะห์ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยใช้คำร้อยละ และเรียงจำนวนจากมากไปหาน้อย

5.7 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการจัดกลุ่มและแยกประเภทข้อมูล (Classification) การให้ความหมาย (Interpretation) และการเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุปต่อไป โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

5.7.1 การจัดทำข้อมูล หรือการจัดระเบียบข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่เก็บมาจัดระเบียบแล้วนำไปวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.7.2 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาเพียงพอและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้หรือไม่

5.7.3 การจัดเตรียมข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น

5.7.4 การวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ภายหลังจากได้เตรียมข้อมูลเรียบร้อยแล้วทำการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลที่ได้มานำเสนอในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ และ (4) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
3. การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4.1 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	311	81.8
หญิง	69	18.2
รวม	380	100
2. อายุ (ปี)		
21 – 40	62	16.3
41 – 60	247	65.0
61 – 80	69	18.2
≥ 80	2	0.5
Min = 24: Max = 85: Mean = 50.8: S.D. = 10.46		
รวม	380	100
3. ระดับการศึกษา (ปี)		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.3
ประถมศึกษาปีที่ 4	229	60.3
ประถมศึกษาปีที่ 6	114	30.0
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	20	5.2
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	8	2.1
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	7	1.8
ปริญญาตรี	1	0.3
รวม	380	100
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
≤ 2,000	112	29.5
2,001 - 6,000	222	58.4
6,001 - 10,000	41	10.8
10,001 - 14,000	2	0.5
> 14,000	3	0.8
Min = 2,000: Max = 15,000: Mean = 3,757.50: S.D. = 2,337.71		
รวม	380	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน (คน)		
1 - 3	231	60.8
4 - 6	145	38.1
7 - 9	3	0.8
> 9	1	0.3
Min = 1: Max = 10: Mean = 3.32: S.D. = 1.17		
รวม	380	100
6. ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ (ปี)		
≤ 10	9	2.4
11 - 30	136	35.8
31 - 50	187	49.2
51 - 70	48	12.6
Min = 3: Max = 69: Mean = 36.58: S.D = 13.07		
รวม	380	100
7. จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม (ไร่)		
≤ 10	57	15.0
11 - 30	276	72.6
31 - 50	42	11.1
51 - 70	5	1.3
Min = 3: Max = 70: Mean = 20.33: S.D. = 10.40		
รวม	380	100
8. สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ		
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	77	20.3
คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	11	2.9
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	292	76.8
รวม	380	100

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า

1.1 เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 81.8) เป็นเพศชาย และมีเพียงร้อยละ 18.2 เท่านั้นที่เป็นเพศหญิง

1.2 อายุ กลุ่มตัวอย่างเกือบสองในสาม (ร้อยละ 65) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี รองลงมาร้อยละ 18.2 มีอายุระหว่าง 61 - 80 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีอายุมากกว่า 80 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 50.8 ปี

1.3 ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.3) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 30.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) ที่มีจำนวนเท่ากับสองกลุ่มประกอบด้วย ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และผู้ที่ที่ไม่ได้รับการศึกษา

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.4) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,001 - 6,000 บาท รองลงมาร้อยละ 29.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 14,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,757.50 บาท

1.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.8) มีแรงงานระหว่าง 1 – 3 คน รองลงมาร้อยละ 38.1 มีแรงงานระหว่าง 4 – 6 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) มีแรงงานมากกว่า 9 คน โดยมีแรงงานเฉลี่ย 3.32 คน

1.6 ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.2) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี รองลงมาร้อยละ 35.8 มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 11 – 30 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.4) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี โดยมีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 36.58 ปี

1.7 จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 72.6) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 11 - 30 ไร่ รองลงมาร้อยละ 15.0 มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.3) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 51 - 70 ไร่ โดยมีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมเฉลี่ย 20.33 ไร่

1.8 สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 76.8) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 20.3 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.9) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาในภาพรวมของการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.2 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 380				
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	3.76	0.36	มาก	5
2. การวางแผนและตัดสินใจ	3.78	0.35	มาก	4
3. การดำเนินโครงการ	3.83	0.35	มาก	2
4. การแบ่งปันผลประโยชน์	3.93	0.37	มาก	1
5. การประเมินผล	3.79	0.35	มาก	3
ค่าเฉลี่ยทุกขั้นตอน	3.82	0.28	มาก	

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$)
4. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
5. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

3.76)

2.2 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.3 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ	3.82	0.60	มาก	1
2. การให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ	3.81	0.72	มาก	2
3. ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการชลประทาน	3.64	0.65	มาก	5
4. การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	3.73	0.69	มาก	4
5. การเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	3.78	0.69	มาก	3
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.76	0.36	มาก	

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.76 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

2. การให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

3. การเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)

4. การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$)

5. ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)

2.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.78	0.62	มาก	3
2. การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	3.89	0.66	มาก	1
3. การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.72	0.67	มาก	6
4. การออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.82	0.65	มาก	2
5. การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.76	0.65	มาก	5
6. การร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินงานกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.77	0.61	มาก	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.78	0.35	มาก	

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.78 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)
2. การออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)
3. การให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
4. การร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$)
5. การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$)
6. การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

2.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ	3.98	0.58	มาก	1
2. การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ	3.75	0.78	มาก	5
3. การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	3.78	0.59	มาก	3
4. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.77	0.69	มาก	4

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
5. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกร ได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนิน กิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบ ชลประทาน	3.86	0.62	มาก	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.83	0.35	มาก	

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)
2. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)
3. การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
4. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$)
5. การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$)

2.5 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ สรุป ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์

n = 380

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน	4.01	0.66	มาก	1
2. ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข	3.89	0.69	มาก	4
3. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ	3.84	0.61	มาก	5
4. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น	3.93	0.74	มาก	3
5. เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำ และครอบครัวดีขึ้น	3.99	0.63	มาก	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.93	0.37	มาก	

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.93 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$)
2. เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำ และครอบครัวดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$)
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)
4. ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)
5. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)

2.6 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก	3.83	0.69	มาก	2
2. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ	3.84	0.67	มาก	1
3. การเข้าร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ	3.82	0.65	มาก	3
4. การเข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน	3.72	0.66	มาก	6
5. การติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.75	0.63	มาก	5
6. การเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ	3.77	0.55	มาก	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.79	0.35	มาก	

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.79 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
2. การเข้าร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
3. การเข้าร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)
4. การเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$)
5. การติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$)

6. การเข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

3. การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.8 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

n = 380				
ปัจจัย	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	3.83	0.34	มาก	8
2. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	3.89	0.35	มาก	3
3. แรงจูงใจ	3.82	0.36	มาก	9
4. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.87	0.32	มาก	4
5. บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.84	0.33	มาก	7
6. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.85	0.35	มาก	6
7. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ	3.90	0.33	มาก	2
8. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	3.86	0.41	มาก	5
9. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ	3.94	0.34	มาก	1
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.87	0.26	มาก	

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ทั้ง 9 ปัจจัย อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 ซึ่งสามารถจำแนกระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ จากมากไปน้อย ดังนี้

1. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)
2. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)
3. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)
4. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)
5. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)
6. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)
7. บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
8. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
9. แรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

3.2 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.9 ระดับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	3.89	0.58	มาก	2	
2. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ระบบชลประทานในแปลงนา	3.90	0.70	มาก	1	
3. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.76	0.63	มาก	5	
4. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.79	0.65	มาก	4	
5. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการ บริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานใน ระดับแปลงนา	3.82	0.61	มาก	3	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.83	0.34	มาก		

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)
2. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)
3. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)
4. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$)
5. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$)

3.3 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.10 ระดับปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.88	0.65	มาก	3

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
2. ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ	3.96	0.60	มาก	2	
3. ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม	3.83	0.60	มาก	4	
4. ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ	3.78	0.66	มาก	5	
5. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง	4.03	0.61	มาก	1	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.89	0.35	มาก		

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.89 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$)
2. ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)
3. ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)
4. ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
5. ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)

3.4 แรงจูงใจ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.11 ระดับปัจจัยด้านแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.87	0.65	มาก	2
2. การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.88	0.65	มาก	1

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
3. การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่ม มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.73	0.67	มาก	4	
4. การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.78	0.64	มาก	3	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.82	0.36	มาก		

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)
2. ปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)
3. การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
4. การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$)

3.5 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.12 ระดับปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก	3.83	0.66	มาก	7	
2. ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	4.01	0.57	มาก	1	
3. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้	3.84	0.66	มาก	5	
4. เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี	3.94	0.56	มาก	2	
5. ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้	3.82	0.67	มาก	8	
6. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์	3.84	0.58	มาก	6	
7. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น	3.87	0.65	มาก	4	
8. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	3.92	0.55	มาก	3	
9. ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำ และท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.73	0.64	มาก	9	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.87	0.32	มาก		

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 9 กิจกรรม อยู่ใน

ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$)
2. เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)
3. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)
4. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)
5. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
6. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
7. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
8. ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)
9. ผู้นำกลุ่มยึดหลักการดำเนินงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$)

3.6 บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.13 ระดับปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	3.98	0.60	มาก	1	
2. สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน	3.83	0.66	มาก	4	
3. สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ	3.85	0.74	มาก	3	
4. สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดี และถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.79	0.53	มาก	5	
5. สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา	3.86	0.71	มาก	2	
6. สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.72	0.63	มาก	6	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.84	0.33	มาก		

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.84 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)
2. สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)
3. สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)
4. สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

5. สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$)

6. สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

3.7 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.14 ระดับปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน	3.97	0.59	มาก	1
2. สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.87	0.62	มาก	2
3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม	3.84	0.72	มาก	3
4. สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน	3.78	0.58	มาก	6
5. สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ	3.82	0.66	มาก	4
6. สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน	3.81	0.66	มาก	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.85	0.35	มาก	

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่

ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.85 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$)
2. สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำ ชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)
3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
4. สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)
5. สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ จากน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)
6. สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.78$)

3.8 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.15 ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน มากขึ้น	3.97	0.60	มาก	2
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อ วางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็น ประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.96	0.65	มาก	3
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความ เสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ	3.80	0.57	มาก	7

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	4.12	0.63	มาก	1	
5. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ	3.92	0.69	มาก	4	
6. เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ	3.80	0.68	มาก	8	
7. โครงการฯ โคน้อย ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้	3.85	0.68	มาก	5	
8. เจ้าหน้าที่ชลประทานการสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.81	0.70	มาก	6	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.90	0.33	มาก		

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ทั้ง 8 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.90 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

2. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$)

3. เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

4. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)

5. โครงการฯ โคน้อย ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหา อุปสรรคในการทำงานได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

6. เจ้าหน้าที่ชลประทานการสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

7. เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

8. เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

3.9 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.16 ระดับปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

n = 380					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็น การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ	3.86	0.63	มาก	3	
2. การได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคน้อย อย่าง สม่ำเสมอ	3.87	0.73	มาก	2	
3. การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการ บริหารงานด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น	3.91	0.67	มาก	1	

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

n = 380				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
4. การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โคนน้อยมากขึ้น	3.86	0.69	มาก	4
5. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ	3.83	0.61	มาก	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.86	0.41	มาก	

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ทั้ง 5 กิจกรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.86 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการบริหารงานด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)

2. การได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคนน้อย อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)

3. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

4. การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โคนน้อยมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

5. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

3.10 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.17 ระดับปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

n = 380

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ใช้ในการปลูกพืช	4.09	0.70	มาก	2
2. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์	3.81	0.62	มาก	8
3. ใช้ในการอุปโภค - บริโภค	3.93	0.73	มาก	4
4. ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ	3.96	0.56	มาก	3
5. ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร	4.22	0.67	มากที่สุด	1
6. ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน	3.82	0.55	มาก	7
7. ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้ อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ	3.85	0.62	มาก	6
8. ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำใน โครงการฯ อย่างมีคุณค่า	3.87	0.60	มาก	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.94	0.34	มาก	

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ทั้ง 8 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.94 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$)
2. ใช้ในการปลูกพืช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$)
3. ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)
4. ใช้ในการอุปโภค - บริโภค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)
5. ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)
6. ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)
7. ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

8. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

4.1 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 การวิเคราะห์หาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (ตัวแปรตาม)

สมมติฐานการวิจัย ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

เป็นการวิเคราะห์หาค่าการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย โดยใช้สถิติ Single – sample t – test ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ผลทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ

n = 380

ระดับ	\bar{X}	S.D.	Test Value	Mean Difference	df	t	Sig (2 tailed)
การมีส่วนร่วม	3.82	0.28	3.5	0.3182	379	22.059	0.000

* p < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82

การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t สามารถอธิบายถึงการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ได้ดังนี้

H_0 : $\mu_0 \leq 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

H_1 : $\mu_1 > 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.18 ค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า 22.059 ซึ่งมากกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_1

นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยมีมากกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.82 คิดเป็นร้อยละ 76.40

4.2 การทดสอบสมมติฐานที่ 2 การวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction) และแรงจูงใจ (X_3 : Motivation) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User) และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength) รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information) และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit) ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามจะใช้สถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มตัวแปรที่อธิบายความผันแปรเพิ่มได้มากที่สุด สามารถอธิบายสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

H_0 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

H_1 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และการแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ประกอบการแทนค่าลงในสมการถดถอย สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.19 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

	n = 380	
สัญลักษณ์ของตัวแปร	\bar{X}	S.D.
1. ตัวแปรอิสระ		
1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล		
- ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge)	3.83	0.34
- ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction)	3.89	0.35
- แรงจูงใจ (X_3 : Motivation)	3.82	0.36
2. ปัจจัยภายใน		
- บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader)	3.87	0.32
- บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User)	3.84	0.33
- ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength)	3.85	0.35
3. ปัจจัยภายนอก		
- การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project)	3.90	0.33
- การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information)	3.86	0.41
- ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit)	3.94	0.34
2. ตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ฯ)		
- การบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวม (Y_1)	3.82	0.28
- การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (Y_1)	3.76	0.36
- การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (Y_2)	3.78	0.35
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (Y_3)	3.83	0.35
- การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ (Y_4)	3.93	0.37
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y_5)	3.79	0.35

จากตารางที่ 4.19 สรุปผลดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.83 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.89 แรงจูงใจเฉลี่ย 3.82 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.87 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.84 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.85 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เฉลี่ย 3.90 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เฉลี่ย 3.86 และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำเฉลี่ย 3.94

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ประกอบด้วย การบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมเฉลี่ย 3.82 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาเฉลี่ย 3.76 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเฉลี่ย 3.78 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเฉลี่ย 3.83 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์เฉลี่ย 3.93 และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3.79

4.2.2 การแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน การแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เข้าสมการพยากรณ์และอธิบายรูปแบบสมการพยากรณ์ เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1) ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (Y_r) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 4.20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 380

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย					
	1	2	3	4	5	6
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	0.699	0.455	0.379	0.356	0.333	0.338**
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ		0.433	0.352	0.272	0.247	0.228**
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ			0.248	0.199	0.186	0.178**
ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ				0.184	0.136	0.099*
ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ					0.128	0.120*
บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ						0.083*

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n = 380

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย					
	1	2	3	4	5	6
Constant	1.957	1.144	0.840	0.756	0.691	0.630
R	0.699	0.785	0.811	0.822	0.827	0.829
R ²	0.488	0.616	0.658	0.675	0.683	0.687
R ² Change	0.488	0.128	0.042	0.017	0.008	0.004
SE	0.202	0.175	0.165	0.161	0.159	0.159
F	360.166	301.981	241.264	195.141	161.561	136.495
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า มีตัวแปรจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำฯ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 48.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.488, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 12.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.128, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 4.2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.042, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.017, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 5 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.008, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 6 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.004, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 68.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.687$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_i = 0.630 + 0.178 \text{ Knowledge} + 0.120 \text{ Satisfaction} + 0.228 \text{ Leader} + 0.083 \text{ User} + 0.099 \text{ Strength} + 0.338 \text{ Information}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 6 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.338, $p < 0.01$) (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.228, $p < 0.01$) (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.178, $p < 0.01$) (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.099, $p < 0.05$) (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.120, $p < 0.05$) และ (6) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.083, $p < 0.05$) โดยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 6 ตัว คือ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยังมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ แรงจูงใจ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

2) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (Y_i) เป็น การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

n = 380

1ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย					
	1	2	3	4	5	6
แรงจูงใจ	0.577	0.414	0.268	0.206	0.213	0.210**
การสื่อสารและการ ประชาสัมพันธ์		0.301	0.245	0.214	0.294	0.287**
ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			0.269	0.233	0.232	0.139*
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ				0.171	0.174	0.151*
ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการ จัดการน้ำ					-0.145	-0.219**
ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ						0.206**
Constant	1.558	1.147	0.826	0.627	0.927	0.901
R	0.577	0.630	0.661	0.673	0.683	0.696
R ²	0.333	0.397	0.436	0.453	0.467	0.485
R ² Change	0.333	0.064	0.039	0.017	0.014	0.018
SE	0.296	0.281	0.272	0.269	0.266	0.261
F	188.621	124.197	96.998	77.660	65.462	58.497
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H₀ หรือยอมรับสมมติฐาน H₁ สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการคิดค้นหา

ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 แรงจูงใจ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 33.3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.333, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 6.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.064, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 3.9 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.039, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.017, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 5 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.014, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 6 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.018, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้ร้อยละ 48.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.485$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_i = 0.901 + 0.151 \text{ Knowledge} + 0.206 \text{ Satisfaction} + 0.210 \text{ Motivation} \\ + 0.139 \text{ Strength} + 0.287 \text{ Information} - 0.219 \text{ Benefit}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอยจำนวน 6 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรที่มีอิทธิพลและอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ ดังนี้ (1) แรงจูงใจ (Beta = 0.210, $p < 0.01$) (2) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.287, $p < 0.01$) (3) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.139, $p < 0.05$) (4) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.151, $p < 0.05$) (5) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (Beta

= -0.219, $p < 0.01$) และ (6) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.206, $p < 0.01$) โดยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัว คือ แรงจูงใจ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยังมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (Y_2) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย			
	1	2	3	4
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	0.597	0.423	0.362	0.304**
ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ		0.347	0.261	0.176*
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ			0.214	0.190**
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ				0.199**
Constant	1.833	1.082	0.784	0.563
R	0.597	0.668	0.690	0.704
R ²	0.357	0.447	0.476	0.496
R ² Change	0.357	0.090	0.029	0.020

n = 380

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย			
	1	2	3	4
SE	0.228	0.258	0.251	0.247
F	209.530	152.114	113.889	92.238
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000

n = 380

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.22 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 35.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.357, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 9.0 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.090, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 2.9 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.029, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 2.0 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.020, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจได้ร้อยละ 49.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.496$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_2 = 0.563 + 0.190 \text{ Knowledge} + 0.199 \text{ Leader} + 0.176 \text{ Strength} \\ + 0.304 \text{ Information}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 4 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.304, $p < 0.01$) (2) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.176, $p < 0.05$) (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.190, $p < 0.01$) และ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.199, $p < 0.01$) โดยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 4 ตัว คือ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยังมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปรและไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ

4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (Y_3) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ดังนี้

ตารางที่ 4.23 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

n = 380

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย					
	1	2	3	4	5	6
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.605	0.469	0.370	0.319	0.266	0.261**
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ		0.274	0.217	0.182	0.155	0.149*
ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ			0.216	0.177	0.140	0.185*
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์				0.160	0.166	0.215**
บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ					0.150	0.147*

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย					
	1	2	3	4	5	6
ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ						-0.112*
Constant	1.284	0.786	0.581	0.546	0.393	0.571
R	0.605	0.650	0.671	0.683	0.692	0.697
R ²	0.366	0.423	0.451	0.466	0.479	0.486
R ² Change	0.366	0.057	0.028	0.015	0.013	0.007
SE	0.279	0.266	0.260	0.257	0.254	0.253
F	218.553	138.200	102.847	81.786	68.839	58.843
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = p < 0.05 ; **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.23 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการดำเนินโครงการ พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 36.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.366, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 5.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.057, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 2.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.028, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.015, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 5 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.013, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 6 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.007, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการดำเนินโครงการได้ร้อยละ 48.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.486$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_3 = 0.571 + 0.149 \text{ Knowledge} + 0.185 \text{ Satisfaction} + 0.261 \text{ Leader} + 0.147 \text{ User} \\ + 0.215 \text{ Information} - 0.112 \text{ Benefit}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในขั้นตอนการดำเนินโครงการ โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 6 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการดำเนินโครงการจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.261, $p < 0.01$) (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.149, $p < 0.05$) (3) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.185, $p < 0.05$) (4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.215, $p < 0.01$) (5) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.147, $p < 0.05$) และ (6) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (Beta = - 0.112, $p < 0.05$) โดยพบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจำนวน 5 ตัว คือ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยังมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการมีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการมีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถ

อธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในขั้นตอนการดำเนินโครงการ

5) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ (Y_4) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ ดังนี้

ตารางที่ 4.24 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย				
	1	2	3	4	5
ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ	0.602	0.490	0.341	0.325	0.319**
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ		0.283	0.212	0.181	0.224**
การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ			0.258	0.192	0.212*
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์				0.126	0.146*
แรงจูงใจ					-0.105*
Constant	1.330	0.551	0.394	0.447	0.530
R	0.602	0.656	0.679	0.684	0.688
R ²	0.363	0.431	0.461	0.468	0.474
R ² Change	0.363	0.068	0.031	0.006	0.006
SE	0.296	0.280	0.273	0.272	0.271
F	215.162	142.537	107.312	82.318	67.341
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1

สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 36.3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.363, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 6.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.068, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 3.1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.031, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.006, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 5 แรงจูงใจ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.006, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ได้ร้อยละ 47.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.474$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_4 = 0.530 - 0.105 \text{ Motivation} + 0.224 \text{ Leader} + 0.212 \text{ Project} \\ + 0.146 \text{ Information} + 0.319 \text{ Benefit}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 5 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์จากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้

(1) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (Beta = 0.319, $p < 0.01$) (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.224, $p < 0.01$) (3) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (Beta = 0.212, $p < 0.05$) (4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.146, $p < 0.05$) และ (5) แรงจูงใจ (Beta = - 0.105, $p < 0.05$) โดยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกจำนวน 4 ตัว คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจาก

โครงการฯ และการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยิ่งมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์มีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรเกี่ยวกับแรงจูงใจ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีแรงจูงใจมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์มีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์

6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y_5) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในขั้นตอนในการประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ 4.25 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย			
	1	2	3	4
แรงจูงใจ	0.550	0.360	0.243	0.179*
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์		0.351	0.295	0.238**
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ			0.245	0.220**
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ				0.184**
Constant	1.729	1.258	0.915	0.660
R	0.550	0.624	0.653	0.667
R ²	0.303	0.390	0.426	0.445
R ² Change	0.303	0.087	0.036	0.019
SE	0.297	0.278	0.270	0.266
F	163.996	120.512	93.055	75.114
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = $p < 0.05$; **t = $p < 0.01$

จากตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการประเมินผล พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการประเมินผล ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 แรงจูงใจ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 30.3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.303, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 8.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.087, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 3.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.036, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.9 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.019, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการประเมินผลได้ร้อยละ 44.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.445$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_5 = 0.660 + 0.220 \text{ Knowledge} + 0.179 \text{ Motivation} + 0.184 \text{ Leader} \\ + 0.238 \text{ Information}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในขั้นตอนการประเมินผล โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 4 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการประเมินผลจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) แรงจูงใจ (Beta = 0.179, $p < 0.05$) (2) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.238, $p < 0.01$) (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.220, $p < 0.01$) และ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.184, $p < 0.01$) โดยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 4 ตัว คือ แรงจูงใจ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

ยังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในขั้นตอนการประเมินผล

สำหรับสรุปการวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (2) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (5) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล แสดงไว้ในตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 สรุปการวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทุกขั้นตอน

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	สมการถดถอย	ความสัมพันธ์ของตัวแปรและปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย
1. ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	$Y_r = 0.630 + 0.178 \text{ Knowledge} + 0.120 \text{ Satisfaction} + 0.228 \text{ Leader} + 0.083 \text{ User} + 0.099 \text{ Strength} + 0.338 \text{ Information}$ ($R^2 = 0.687$)	1. ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 2. ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) แรงจูงใจ (2) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (3) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ
2. การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	$Y_l = 0.901 + 0.151 \text{ Knowledge} + 0.206 \text{ Satisfaction} + 0.210 \text{ Motivation} + 0.139 \text{ Strength} + 0.287 \text{ Information} - 0.219 \text{ Benefit}$ ($R^2 = 0.485$)	1. ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ 2. ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (2) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ
3. การวางแผนและตัดสินใจ	$Y_2 = 0.563 + 0.190 \text{ Knowledge} + 0.199 \text{ Leader} + 0.176 \text{ Strength} + 0.304 \text{ Information}$ ($R^2 = 0.496$)	1. ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 2. ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (2) แรงจูงใจ (3) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (5) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

กิจกรรม การมีส่วนร่วม	สมการถดถอย	ความสัมพัทธ์ของตัวแปร และปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย
4. การดำเนิน โครงการ	$Y_3 = 0.571 + 0.149 \text{ Knowledge}$ $+ 0.185 \text{ Satisfaction} + 0.261 \text{ Leader}$ $+ 0.147 \text{ User} + 0.215 \text{ Information}$ $- 0.112 \text{ Benefit}$ $(R^2 = 0.486)$	1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ 2. ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) แรงจูงใจ (2) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ
5. การแบ่งปัน ผลประโยชน์	$Y_4 = 0.530 - 0.105 \text{ Motivation}$ $+ 0.224 \text{ Leader} + 0.212 \text{ Project}$ $+ 0.146 \text{ Information} + 0.319 \text{ Benefit}$ $(R^2 = 0.474)$	1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ แรงจูงใจ 2. ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (2) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (3) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
6. การประเมินผล	$Y_5 = 0.660 + 0.220 \text{ Knowledge}$ $+ 0.179 \text{ Motivation} + 0.184 \text{ Leader}$ $+ 0.238 \text{ Information}$ $(R^2 = 0.445)$	1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 2. ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ (1) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (2) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (5) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

4.3 การทดสอบสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) สามารถอธิบายสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ (ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ (ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มีการแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ คือ (1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 52 ราย (2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 165 ราย (3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 110 ราย และ (4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 53 ราย

การหาความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ดังนี้

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (F – test) ในการวิเคราะห์ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4

n = 380

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่				F	Sig.
	1	2	3	4		
	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.		
1. ภาพรวมการมีส่วนร่วม	3.68 0.28	3.66 0.13	4.13 0.14	3.80 0.32	140.658	0.000
2. การคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา	3.55 0.41	3.63 0.23	4.10 0.26	3.66 0.37	73.421	0.000
3. การวางแผนและตัดสินใจ	3.61 0.39	3.66 0.18	4.10 0.22	3.73 0.47	64.090	0.000
4. การดำเนินโครงการ	3.74 0.34	3.65 0.20	4.14 0.29	3.82 0.41	66.995	0.000
5. การแบ่งปันผลประโยชน์	3.90 0.43	3.71 0.17	4.21 0.22	4.11 0.51	69.626	0.000
6. การประเมินผล	3.64 0.43	3.65 0.23	4.11 0.23	3.70 0.39	64.016	0.000

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.27 การวิเคราะห์ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 เป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

n = 380				
การมีส่วนร่วม	ฝ่ายส่งน้ำและ บำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและ บำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ย แตกต่าง (i - j)	Sig.
1. ภาพรวมการมีส่วนร่วม	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	0.0210	0.927
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	-0.4494	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	-0.1171	0.024*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	-0.4704	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	-0.1381	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.3323	0.000**
2. การคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	-0.0829	0.352
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	-0.5520	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	-0.1180	0.233
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	-0.4691	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	-0.0351	0.898
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.4340	0.000**

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ฝ่ายส่งน้ำและ		ค่าเฉลี่ย แตกต่าง (i - j)	Sig.
	บำรุงรักษาที่			
	(i)	(j)		
3. การวางแผนและตัดสินใจ	ฝ่ายส่งน้ำที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	-0.0538	0.697
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4942	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.1238	0.171
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4404	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.0700	0.483
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.3704	0.000**
4. การดำเนินโครงการ	ฝ่ายส่งน้ำที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	0.0851	0.134
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4015	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.0842	0.511
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4867	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.1693	0.003*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.3174	0.000**
5. การแบ่งปันผลประโยชน์	ฝ่ายส่งน้ำที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	0.1907	.001*
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.3129	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.2095	0.005*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.5036	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.4002	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.1034	0.232
6. การประเมินผล	ฝ่ายส่งน้ำที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	-0.0125	0.995
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4726	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.0602	0.770
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	-0.4601	0.000**
		ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	-0.0477	0.781
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.4124	0.000**

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ มีดังนี้

1. ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า

(1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1 กับ 2 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.80$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 1 ($\bar{X} = 3.68$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.66$)

2. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.66$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.63$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 1 ($\bar{X} = 3.55$)

3. การวางแผนและตัดสินใจ พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.73$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.66$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 1 ($\bar{X} = 3.61$)

4. การดำเนินโครงการ พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1 กับ 2 และระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1 กับ 4 (2) ฝ่ายส่งน้ำที่ 2 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (3) ฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 4

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 ($\bar{X} = 3.82$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.74$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ($\bar{X} = 3.65$)

5. การแบ่งปันผลประโยชน์ พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (3) ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 4.11$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.90$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.71$)

6. การประเมินผล พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.70$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.65$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.64$)

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

5.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.29 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 380		
ปัญหา และอุปสรรค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา		
1.1 ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ	40	10.5
1.2 ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำ	41	10.8
1.3 ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทานของตนเอง	45	11.8
1.4 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	50	13.2
1.5 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	50	13.2
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ		
2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	49	12.9
2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	52	13.7
2.3 ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	47	12.4
2.4 ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	40	10.5
2.5 ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	44	11.6
2.6 ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	56	14.7

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

n = 380		
ปัญหา และอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ (คน)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ		
3.1 ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ	57	15.0
3.2 ด้านการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ	36	9.5
3.3 ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	43	11.3
3.4 ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	42	11.1
3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	50	13.2
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์		
4.1 ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน	49	12.9
4.2 ด้านปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข	58	15.3
4.3 ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ	55	14.5
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล		
5.1 ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก	43	11.3
5.2 ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำ	41	10.8
5.3 ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	44	11.6
5.4 ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน	41	10.8
5.5 ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	44	11.6
5.6 ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ	51	13.4

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

		n = 380	
ปัญหา และอุปสรรค		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
6. ปัญหา และอุปสรรคด้านอื่นๆ			
6.1	ระบบส่งน้ำบางจุดยังไม่สมบูรณ์ คลองส่งน้ำตื้นเขิน และเกิดคลองส่งน้ำรั่ว – คลองขาด ทำให้น้ำที่ส่งให้ปลายคลองไม่เพียงพอ การรับน้ำยาก การส่งน้ำไม่ทั่วถึงกัน และขาดงบประมาณซ่อมแซม	21	5.5
6.2	การส่งน้ำช่วยเหลือการเพาะปลูกฤดูแล้งล่าช้า ไม่ตรงตามปฏิทินการปลูกของผู้ใช้ชลประทาน ส่งผลกระทบผลการเพาะปลูกนาปี ปริมาณน้ำในคลองสายใหญ่น้อยมาก น้ำปลายคลองไม่เพียงพอกับการปลูกพืชฤดูแล้ง	3	0.8
6.3	การบริหารจัดการน้ำยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ การส่งน้ำไม่เป็นไปตามรอบเวร การปล่อยน้ำไม่เป็นเวลา ประกอบกับท่อส่งน้ำเข้าบางแห่งสูง ทำให้น้ำไหลเข้ายาก	15	3.9
6.4	ผู้ใช้น้ำยังไม่เข้าใจระบบการส่งน้ำ การบริหารจัดการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดรอบเวรการรับน้ำ สมาชิกภายในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงการใช้น้ำเท่าที่ควร สาเหตุเพราะยังเคยชินกับการใช้น้ำแบบเดิมในการนำน้ำเข้าสู่แปลงนา การรับน้ำโดยใช้วิธีการกักน้ำซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้เกษตรกรปลายคลองส่งน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ	6	1.6
6.5	ผู้ใช้น้ำขาดความรู้ด้านการจัดการน้ำในระดับแปลงนา ทำให้สภาพการใช้น้ำไม่เต็มศักยภาพและใช้ผิดวิธี เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา ผู้ใช้น้ำตื้นน้ำเห็นแก่ตัวมากกว่าประโยชน์กลุ่ม โดยต้นคลองเพาะปลูกมากกว่าแผนที่กำหนด สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามแผนส่งน้ำหมุนเวียน ทำให้น้ำปลายคูส่งน้ำไม่พอ เกิดการแย่งน้ำไม่แบ่งปันน้ำแบบเสมอภาค และกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร	7	1.8
6.6	ขาดการประสานงานและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งส่งผลทำให้การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีระหว่างตัวสมาชิกกับกลุ่มผู้ใช้น้ำยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร	9	2.3
6.7	ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดูแลคลอง ทำให้เกิดปัญหาการควบคุมดูแลการส่งน้ำไม่บรรลุผลเท่าที่ควร	2	0.5

จากตารางที่ 4.29 ผู้ใช้น้ำตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 ได้ให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาร้อยละ 13.2 (2) ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาร้อยละ 13.2 (3) ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทานของตนเองร้อยละ 11.8 (4) ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำร้อยละ 10.8 และ (5) ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ ร้อยละ 10.5

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินงานกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานร้อยละ 14.7 (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนาร้อยละ 13.7 (3) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 12.9 (4) ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 12.4 (5) ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดร้อยละ 11.6 และ (6) ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 10.5

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำร้อยละ 15.0 (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานร้อยละ 13.2 (3) ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนาร้อยละ 11.3 (4) ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 11.1 และ (5) ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำร้อยละ 9.5

4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านปัญหาและความต้องการของท่านได้รับการแก้ไขร้อยละ 15.3 (2) ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการร้อยละ 14.5 และ (3) ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำร้อยละ 12.9

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาร้อยละ 13.4 (2) ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 11.6 (3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 11.6 (4) ด้านการสำรวจข้อมูลวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิกร้อยละ 11.3 (5) ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของเกษตรกรในระหว่างและภายหลังการส่งน้ำร้อยละ 10.8 และ (6) ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ร้อยละ 10.8

6. ปัญหา และอุปสรรคด้านอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ระบบส่งน้ำบางจุดยังไม่สมบูรณ์ คลองส่งน้ำตื้นเขิน และเกิดคลองส่งน้ำรั่ว – คลองขาด ทำให้น้ำที่ส่งให้ปลายคลองไม่เพียงพอ การรับน้ำยาก การส่งน้ำไม่ทั่วถึงกัน และขาดงบประมาณซ่อมแซมร้อยละ 5.5 (2) การบริหารจัดการน้ำยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ การส่งน้ำไม่เป็นไปตามรอบเวร การปล่อยน้ำไม่เป็นเวลา ประกอบกับท่อส่งน้ำเข้าบางแห่งสูง ทำให้น้ำไหลเข้ายากร้อยละ 3.9 (3) ขาดการประสานงานและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งส่งผลทำให้การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีระหว่างตัวสมาชิกกับกลุ่มผู้ใช้น้ำยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควรร้อยละ 2.3 (4) ผู้ใช้น้ำขาดความรู้ด้านการจัดการน้ำในระดับแปลงนา ทำให้สภาพการใช้น้ำไม่เต็มศักยภาพและใช้ผิดวิธี เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา ผู้ใช้น้ำต้นน้ำเห็นแก่ตัวมากกว่าประโยชน์กลุ่ม โดยต้นคลองเพาะปลูกมากกว่าแผนที่กำหนด สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามแผนส่งน้ำหมุนเวียน ทำให้น้ำปลายคูส่งน้ำไม่พอ เกิดการแย่งน้ำไม่แบ่งปันน้ำแบบเสมอภาค และกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควรร้อยละ 1.8 (5) ผู้ใช้น้ำยังไม่เข้าใจระบบการส่งน้ำ การบริหารจัดการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดรอบเวรการรับน้ำ สมาชิกภายในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงการใช้น้ำเท่าที่ควร สาเหตุเพราะยังเคยชินกับการใช้น้ำแบบเดิมในการนำน้ำเข้าสู่แปลงนา การรับน้ำโดยใช้วิธีการกักน้ำซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้เกษตรกรปลายคลองส่งน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอร้อยละ 1.6 (6) การส่งน้ำช่วยเหลือการเพาะปลูกฤดู

แล้งล่าช้า ไม่ตรงตามปฏิทินการปลูกของผู้ใช้น้ำชลประทาน ส่งผลกระทบต่อผลการเพาะปลูกในปี ปริมาณน้ำในคลองสายใหญ่น้อยมาก น้ำปลายคลองไม่เพียงพอกับการปลูกพืชฤดูแล้งร้อยละ 0.8 และ (7) ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดูแลคลอง ทำให้เกิดปัญหาการควบคุมดูแลการส่งน้ำไม่บรรลุผล เท่าที่ควรร้อยละ 0.5

5.2 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี สรุปดังนี้

1. ควรซ่อมแซมคลองให้ใช้งานได้ดี โดยให้รับซ่อมในจุดที่คิดว่าคลองจะขาด ก่อนการส่งน้ำให้ใช้งานได้ ทางซ่อมแซมคลองให้เพียงพอและเร็วขึ้น ปรับปรุงคูส่งน้ำให้ได้ มาตรฐาน และจัดสรรงบให้หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

2. ควรมีการทบทวนการจัดสรรงบประมาณ และการจัดแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ ชลประทาน เพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือผู้ใช้น้ำได้เต็มที่ ทั้งนี้จะต้องปรับปรุงระบบการส่งน้ำให้ เสร็จสมบูรณ์โดยเร็ว

3. ควรจัดให้มีการอบรมเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้าง ความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านการส่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำ หน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ กฎระเบียบต่างๆ ก่อนที่จะมอบให้ผู้ใช้น้ำบริหารจัดการ โดยที่ยังขาดความรู้ ความสามารถและ ความเข้าใจที่ถูกต้อง

4. โครงการฯ ควรเพิ่มการส่งน้ำชลประทานให้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงต้นฤดู การส่งน้ำ เพื่อผู้ใช้น้ำจะได้รับน้ำทั่วถึงทุกราย และจัดรอบเวรน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก พร้อมทั้งลดพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ต้นคลอง ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาการส่งน้ำปลายคลองได้ การ เสนอปัญหาให้กับกลุ่มไม่ได้รับการแก้ไขและแก้ไขไม่ครบวงจร เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องเน้น กลุ่มให้ปฏิบัติจริง โดยกำหนดมาตรการในการจัดสรรน้ำให้รัดกุมและเกษตรกรต้องปฏิบัติตาม แนวทางหรือแผนที่ชัดเจน พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดความเข้มแข็ง และ ต้องการให้มีค่าตอบแทนหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำแบบ อสม.

5. ควรมีการสำรวจปริมาณความต้องการน้ำของเกษตรกรที่แท้จริง เพื่อบรรเทา ความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใช้น้ำ และต้องการให้ทางเจ้าหน้าที่เข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ควร จัดให้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือหาทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และร่วมกำหนดการส่งน้ำแบบ หมุนเวียนในคูส่งน้ำ ผู้ใช้น้ำต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การใช้น้ำที่กำหนด

6. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ใช้ น้ำ เพื่อให้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการดำเนินการพัฒนาคลองส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน การร่วมขุดลอกและกำจัดวัชพืชภายในเขตของโครงการ

7. ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ชลประทานดูแลคลองส่งน้ำ โดยการเพิ่มหรือจัดจ้างตำแหน่งเจ้าหน้าที่ เพื่อดูแลการบริหารการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

8. เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบการส่งน้ำอย่างเคร่งครัด ควรจะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำก่อนจะมีแผนหรือตารางการส่งน้ำ และต้องการให้เจ้าหน้าที่สำรวจพื้นที่เพาะปลูกจริง เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการส่งน้ำให้เหมาะสมถูกต้อง

9. ควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน โดยออกกฎหมาย หรือกฎระเบียบที่มีการเก็บเงินค่าบริหารจัดการน้ำ เพื่อที่จะแก้ปัญหาการแบ่งปันน้ำที่มีความยุติธรรม และต้องการเงินสนับสนุนกลุ่มผู้ใช้ น้ำจะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.1.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ

1.1.4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

1.2.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน โดยใช้น้ำชลประทานจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน 700 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มรวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973) กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 ฝ่าย การคำนวณจำนวนตัวอย่างใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคือ (1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 52 ราย (2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 165 ราย (3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 110 ราย และ (4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 53 ราย หลังจากนั้นจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาออกเป็น 3 เขต คือ ต้นคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ และปลายคลองส่งน้ำ คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนเช่นกัน ทำการสุ่มตัวอย่างผู้ใช้น้ำโดยการจับสลาก

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (pre test) โดยสัมภาษณ์ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดการให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ผลการทดสอบค่า

ความเที่ยงตรง พบว่า ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9322 และตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9266 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ (2) หาคความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) (3) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.4 ผลการวิจัย

1.4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 81.8) เป็นเพศชาย เกือบสองในสาม (ร้อยละ 65) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี (เฉลี่ย 50.8 ปี) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.3) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.4) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,001 - 6,000 บาท (เฉลี่ย 3,757.50 บาท / เดือน) โดยจำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.8) มีแรงงานระหว่าง 1 – 3 คน (เฉลี่ย 3.32 คน ต่อครัวเรือน) กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.2) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี (เฉลี่ย 36.58 ปี) ประมาณเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 72.6) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 11 - 30 ไร่ (เฉลี่ย 20.33 ไร่) สำหรับสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 76.8) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 20.3 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.9) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ร้อยละ 58.4)

1.4.2 การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆ รวมทั้งหมด 27 กิจกรรม จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) โดยขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.93$) ส่วนขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ

การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.76$) สำหรับผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบหรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ ($\bar{X} = 3.82$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการชลประทาน ($\bar{X} = 3.64$)

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา ($\bar{X} = 3.89$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.72$)

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ ($\bar{X} = 3.98$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.75$)

4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ ($\bar{X} = 3.84$)

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของเกษตรกรในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.84$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การ

เข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน ($\bar{X} = 3.72$)

1.4.3 การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 9 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ประกอบด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมต่างๆ รวมทั้งหมด 56 กิจกรรม จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) โดยระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ำสุด คือ แรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.82$) สำหรับผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) **ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา ($\bar{X} = 3.90$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.76$)

2) **ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง ($\bar{X} = 4.03$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดีและเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ปัญหการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ ($\bar{X} = 3.78$)

3) **แรงจูงใจ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 4 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่าง

ประเมินสูงสุด คือ การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.88$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำ และบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่ม มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.73$)

4) *บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 9 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของเกษตรกรและท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.73$)

5) *บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 3.98$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.72$)

6) *ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน ($\bar{X} = 3.97$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน ($\bar{X} = 3.78$)

7) *การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 8 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ($\bar{X} = 4.12$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.80$)

8) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการบริหารงานด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.83$)

9) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 8 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ($\bar{X} = 3.81$)

1.4.4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

1) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70 จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t สามารถอธิบายถึงการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า 22.059 ซึ่งมากกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยมีมากกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำเท่ากับ 3.82 คิดเป็นร้อยละ 76.40 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิง

พหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการทดสอบสมมติฐานในขั้นตอนต่างๆ สรุปได้ดังนี้

(1) ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และ (6) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 68.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.687, p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายิ่งมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยให้ภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ แรงจูงใจ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

(2) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) แรงจูงใจ (2) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (3) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (4) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (5) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ และ (6) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้ร้อยละ 48.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.485, p < 0.01$) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจำนวน 5 ตัว คือ แรงจูงใจ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และความพึงพอใจ

ของผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

(3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (2) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจได้ร้อยละ 49.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.496, p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้ง 4 ตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ

(4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (3) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (5) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ

(6) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในกิจกรรมด้านการดำเนินโครงการได้ร้อยละ 48.6 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.486, p < 0.01$) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจำนวน 5 ตัว คือ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าวจะช่วยให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการมีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการมีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการดำเนินโครงการ

(5) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ (5) แรงจูงใจ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ได้ร้อยละ 47.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.474, p < 0.01$) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจำนวน 4 ตัว คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าวจะช่วยให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์มีมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรเกี่ยวกับแรงจูงใจ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบ นั่นคือ ถ้ามีแรงจูงใจมากเท่าใด ทำให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์มีลักษณะที่น้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความ

เข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์

(6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการประเมินผล ผลการวิเคราะห์หาค่าตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) แรงจูงใจ (2) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ และ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในขั้นตอนการประเมินผลได้ร้อยละ 44.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.445, p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายิ่งมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าวจะช่วยให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในขั้นตอนการประเมินผล

3) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในกิจกรรมต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F - test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ย (One - way ANOVA) และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยแยกตามกิจกรรม สรุปได้ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 - 4 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe สรุปได้ดังนี้

(1) ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับ 2 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.80$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.66$)

(2) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.66$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.55$)

(3) การวางแผนและตัดสินใจ พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและตัดสินใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.73$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.61$)

(4) การดำเนินโครงการ พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับ 2 และระหว่าง

ฝ่ายส่งน้ำ ที่ 1 กับ 4 (2) ฝ่ายส่งน้ำ ที่ 2 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (3) ฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินโครงการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 ($\bar{X} = 3.82$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ($\bar{X} = 3.65$)

(5) การแบ่งปันผลประโยชน์ พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 2 และ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 2 มีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (3) ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 กับ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการแบ่งปันผลประโยชน์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 4 ($\bar{X} = 4.11$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.71$)

(6) การประเมินผล พบว่า ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำ ที่ 1, 2 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำ ที่ 1, 2 และ 4 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลมากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.70$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.64$)

14.5 ปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัญหาด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษามีค่าเท่ากับร้อยละ 13.2 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ปัญหาด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ ร้อยละ 10.5

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัญหาด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบ

ชลประทานร้อยละ 14.7 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ปัญหาด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 10.5

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัญหาด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำร้อยละ 15.0 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ปัญหาด้านการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำร้อยละ 9.5

4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 3 กิจกรรม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำไม่ได้รับการแก้ไขร้อยละ 15.3 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ปัญหาด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทานร้อยละ 12.9

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัญหาด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาร้อยละ 13.4 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ปัญหาการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทานร้อยละ 10.8

6) ปัญหา และอุปสรรคด้านอื่นๆ มีกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเสนอสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบย่อย 7 กิจกรรม กิจกรรมที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาระบบส่งน้ำบางจุดยังไม่สมบูรณ์ คลองส่งน้ำตื้นเขิน และเกิดคลองส่งน้ำรั่ว - คลองขาด ทำให้น้ำที่ส่งให้ปลายคลองไม่พอ การรับน้ำยาก การส่งน้ำไม่ทั่วถึงกัน และขาดงบประมาณซ่อมแซมร้อยละ 5.5 รองลงมา ได้แก่ ปัญหาการบริหารจัดการน้ำยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ การส่งน้ำไม่เป็นไปตามรอบเวร การปล่อยน้ำไม่เป็นเวลา ประกอบกับท่อส่งน้ำเข้าบางแห่งสูง ทำให้น้ำไหลเข้ายากร้อยละ 3.9 ส่วนกิจกรรมที่เป็นปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดูแลคลอง ทำให้การควบคุมดูแลการส่งน้ำไม่บรรลุผลเท่าที่ควรร้อยละ 0.5

14.6 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี สรุปดังนี้

- 1) ควรซ่อมแซมคลองให้ใช้งานได้ดี
- 2) ควรมีการทบทวนการจัดสรรงบประมาณ และการจัดแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

- 3) ควรจัดให้มีการอบรมเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น
- 4) โครงการฯ ควรเพิ่มการส่งน้ำชลประทานให้มากขึ้น
- 5) ควรมีการสำรวจปริมาณความต้องการน้ำของเกษตรกรที่แท้จริง
- 6) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ใช้น้ำ
- 7) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ชลประทานดูแลคลองส่งน้ำ
- 8) เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบการส่งน้ำอย่าง

เคร่งครัด

- 9) ควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏผลดังนี้

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษานี้ ภาพรวม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า 22.059 ซึ่งมากกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีมากกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำเท่ากับ 3.82 คิดเป็นร้อยละ 76.40 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70 ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจาก ในปัจจุบันการดำเนินงานบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ ได้เน้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล โดยที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

เพื่อสร้างความโปร่งใสเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประกอบกับโครงการฯ ได้นำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่สำคัญมายึดถือปฏิบัติ คือ การมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลักมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎร โดยการส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่น โดยใช้หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คือ (1) ไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติ (2) เน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ (3) ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (4) ใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ (5) ยึดสภาพของท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินงาน และ (6) การสร้างความแข็งแรงให้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยทั่วไป การเข้าร่วมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการพัฒนาคนในด้านการสนองความต้องการแล้ว ยังสามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกผูกพัน และเป็นการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เป้าหมายของการมีส่วนร่วมจึงเป็นการช่วยเหลือให้คนและชุมชนกำหนดปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยจะทำให้บุคคลมีอิสรภาพ ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนของตนเองได้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการออกแบบโครงการ ขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ และขั้นตอนการประเมินผลโครงการ ซึ่งในเรื่องนี้ โกวิทช์ พวงงาม (2546) ได้สรุปวิธีคิด วิธีทำใหม่ของผู้บริหาร อบต.และสมาชิกสภา อบต. ควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ความรู้สึกร่วม ที่จะต้องจัดเวทีเพื่อการประชุมร่วมในการระดมความคิด เพื่อสร้างอนาคตของตำบลร่วมกัน (วิสัยทัศน์ตำบล) คิद्यุทธศาสตร์ คิดแผนงาน และกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันของคนทุกกลุ่ม ทุกองค์กรในตำบล โดยเฉพาะการหาวิธีการให้กลุ่มองค์กรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การร่วมคิด (2) การจัดทำแผนร่วมกัน (3) การร่วมปฏิบัติ (4) การร่วมติดตามประเมินผล และ (5) การร่วมรับประโยชน์ ซึ่งผลจากการที่ทุกคน ทุกองค์กรได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และเกิดผลตามที่ตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายไว้ ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงานร่วมกัน และทุกคนต้องรักษาประโยชน์ที่ได้นี้ให้ได้รับตลอดไป

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 9 ตัวแปร ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (2) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (3) แรงจูงใจ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (6) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (7) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (8) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ (9) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีจำนวน 6 ตัวแปร ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงสามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 68.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.687, p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายิ่งมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าวจะช่วยให้ภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

2.2.1 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 48.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.488, $p < 0.01$, Beta = 0.338, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) ที่กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ โดยที่ ชูเกียรติ ภัยดี (2536) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) ได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม คือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อ

สาธารณชนทั่วไป (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชนโดยทั่วไป (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน และ (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และยังคงคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม และ (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

2.2.2 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้ เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพิ่มได้ร้อยละ 12.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.128, $p < 0.01$, Beta = 0.228, $p < 0.01$) ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) สรุปได้ว่า การจัดการด้านต่างๆ จะประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เพื่อจะนำมากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็น และจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และจากการวิจัยของ สนธศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ยังพบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ โดยผู้นำต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และความยุติธรรม

2.2.3 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพิ่มได้ร้อยละ 4.2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.042, $p < 0.01$, Beta = 0.178, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ความรู้และความเข้าใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และจากแนวคิดของ ศรีไพโร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคนอื่นๆ (2549) สรุปได้ว่า ความรู้เป็นการผสมผสานประสบการณ์สารสนเทศความเข้าใจทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมจากการศึกษาค้นคว้า จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ และในเรื่องนี้ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็น 6 ขั้นตอน คือ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้และการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จูติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋าก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

2.2.4 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพิ่มได้ร้อยละ 1.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.017, $p < 0.01$, Beta = 0.099, $p < 0.05$) โดยมีนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ แบร์โรว์และมิลเบิร์น (1990) เซอร์ซี่ย์ และเบลนชาร์ด (1993) สรุปได้ว่า การที่บุคคลที่มีสภาพความพร้อมทั้งกาย จิตใจ ความสนใจที่จะนำความรู้ความสามารถ และความเต็มใจของผู้ตามที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ และจากสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านกันเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกอุบถบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการณรงค์ประชาสัมพันธ์ และ (7) มีประเพณีอันดีงาม และกฎหมู่บ้าน

2.2.5 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพิ่มได้ร้อยละ 0.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.008, $p < 0.01$, Beta = 0.120, $p < 0.05$) โดยได้รับการสนับสนุนความคิดนี้จาก เสนาะ ดิยาวัว (2546) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย ลักษณะงานที่ทำ ค่าจ้างหรือระบบค่าตอบแทน สภาพการทำงาน นโยบาย และฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าในงานทั้งในตำแหน่งงาน และการพัฒนาทางด้านความรู้ ความชำนาญในการทำงาน และจากการวิจัยของ เขาวนุช ซอหะซัน (2547) พบว่า ทักษะคิดและความรู้สึกล้วนมีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงาน โดยแนวความคิดของนักวิชาการชื่อ Porter และ Lawler มีความเห็นว่า ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจมีองค์ประกอบอื่นๆ และมีตัวแปรอีกมากที่ทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น มีหลายอย่างรวมทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Elton Mayo และคนอื่นๆ ได้สรุปให้เห็นว่า ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน และจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานที่เขารับผิดชอบอยู่ เขาจะสามารถทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีผลผลิตเพิ่มขึ้นและทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น

2.2.6 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพิ่มได้ร้อยละ 0.4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.004, $p < 0.01$, Beta = 0.083, $p < 0.05$) มีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่า ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ สมาชิกชุมชนมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม และจากผลการวิจัยของ เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546 : 56) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การ

ปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) สรุปได้ว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และแตกต่างในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำที่ 1 กับ 2 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จะมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานใน 5 ขั้นตอน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.80$) ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 ($\bar{X} = 3.68$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.66$) ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากฝ่ายส่งน้ำที่ 3 และ 4 เป็นฝ่ายส่งน้ำที่อยู่ในช่วงปลายคลองส่งน้ำ ทำให้การรับน้ำลำบาก และสภาพคลองส่งน้ำมีปัญหาด้านการส่งน้ำ ทำให้ส่งผลสะท้อนถึงขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างประเมินให้มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดของนักวิชาการคือ พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ (2533) พบว่า ผลประโยชน์ตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลในการผลักดัน หรือยับยั้งให้บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และ Creighton (2543) พบว่า การที่บุคคลเลือกมีส่วนร่วมในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ คือ (1) ความใกล้ชิดปัญหา (2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ โดยผลมีการวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) ที่พบว่า จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาในทุกขั้นตอน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ (1) การสื่อสารและการ

ประชาสัมพันธ (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และ (6) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 2 โดยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด ถ้าผู้ใช้น้ำเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้น คือ การประชาสัมพันธและรณรงค์ให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของตนด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาในโครงการฯ กิจกรรมนี้จะส่งผลให้กิจกรรมด้านอื่นสัมฤทธิ์ผลตามมาในอนาคต

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการประชาสัมพันธให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน ตลอดจนการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบการชลประทาน ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและตัดสินใจของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ส่งผลทำให้สภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานและกิจกรรมของสมาชิกมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการประชาสัมพันธให้ผู้ใช้น้ำได้เห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยการหาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้เห็นถึงความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการสมทบแรงงานขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ เป็นการลดปัญหาส่วนหนึ่งในด้านการส่งน้ำและการใช้น้ำของเกษตรกรภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.1.4 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการติดตามและการประชาสัมพันธ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการส่งน้ำ การใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบการชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้เห็นคุณค่าของการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลสะท้อนถึงความสามัคคีในหมู่คณะ โดยเน้นการแบ่งปันผลประโยชน์

ด้านการบริหารจัดการน้ำที่มีความเสมอภาคและยุติธรรมมากที่สุด ซึ่งจะมีผลทำให้คุณภาพการพัฒนางานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมีคุณภาพสูงมากขึ้น

3.1.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เจ้าหน้าที่ชลประทานควรณรงค์ด้านการประชาสัมพันธ์ตลอดเวลา เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สร้างความเข้าใจ ติดตามการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ใช้น้ำในการให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไขปัญหา การปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงงานบริหารจัดการน้ำชลประทานภายในโครงการฯ ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ถูกต้อง เป็นธรรม และตรงกับความต้องการผู้ใช้น้ำชลประทาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบชัดเจนทุกด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัวชี้วัดถึงผลสำเร็จและมาตรฐานบริการชลประทานของโครงการฯ

3.1.6 เจ้าหน้าที่ชลประทานควรกำหนดแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาล่วงหน้า โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำก่อนจะกำหนดแผนหรือตารางการจัดสรรน้ำ ควรมีการสำรวจปริมาณความต้องการน้ำที่แท้จริง และเพิ่มการส่งน้ำชลประทานให้มากขึ้นในกรณีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืช

3.1.7 เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบดูแลการส่งน้ำอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกผู้ใช้น้ำยังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานในแปลงนา และการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ ทำให้สภาพการใช้น้ำชลประทานไม่เต็มศักยภาพและใช้ผิดวิธี เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องเข้าไปดำเนินการประชุมและฝึกอบรมเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการน้ำ แนะนำการใช้น้ำชลประทานให้ถูกต้อง โดยเน้นให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น และควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน

3.1.8 โครงการฯ ควรขยายคลองส่งน้ำ เพื่อจะได้รับน้ำสะดวก และควรซ่อมแซมคลองรั่ว - ขาดให้เร็วขึ้น และซ่อมแซมคลองให้ใช้งานได้ดี โดยกำหนดให้มีการทบทวนการจัดสรรงบประมาณ และการจัดแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ตลอดจนควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ชลประทานดูแลคลองส่งน้ำให้มากขึ้น

3.1.8 การวางแผนพัฒนาด้านบุคลากร และการบริหารจัดการน้ำ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความต้องการที่หลากหลายของเกษตรกร ดังนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้

ความเข้าใจในแนวคิด วิธีการ และทักษะใหม่ๆ ในการทำงานร่วมกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในด้านการกระตุ้นและพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาการควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ยังต้องการในเรื่องเหล่านี้อยู่มาก เนื่องจากยังขาดการฝึกอบรมฝึกฝนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เกษตรกรจึงมักไม่เข้าใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ ประกอบกับการรวมตัวของเกษตรกรมีน้อย ทำให้ขาดพลังในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องมีการพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำควบคู่กัน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานในอนาคต

3.1.9 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และ (6) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพราะปัจจัยเหล่านี้จะอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และเจ้าหน้าที่ชลประทานควรเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีระหว่างตัวสมาชิกกับองค์กรผู้ใช้น้ำ โดยร่วมกับองค์กรผู้ใช้น้ำวางแผนการดำเนินงานพัฒนาอย่างเป็นระบบ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการปฏิบัติการประสานงานด้านการบริหารจัดการน้ำ และการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกัน กำหนดทางเลือกที่เปิดกว้างไม่มีการจำกัด เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นผู้นำการพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่ของรัฐมีพันธะความรับผิดชอบต่อสังคม โปร่งใส / เปิดกว้าง / เป็นธรรม และมอบให้ผู้ใช้น้ำเป็นเจ้าของโครงการ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกในเรื่องเดียวกันในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและจัดทำเป็นผลสรุปร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยจะอำนวยประโยชน์เป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานในโครงการชลประทานให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ เพื่อพิจารณาว่าในแต่ละพื้นที่มีการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ชลประทานในการทำงานร่วมกับผู้ใช้น้ำ ซึ่งจะต้องศึกษาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความรู้

ความเข้าใจในแนวคิด วิธีการ และทักษะใหม่ๆ ในการทำงานร่วมกับผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในด้านการกระตุ้นและพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้บรรลุผลสำเร็จ

3.2.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การผลักดัน และดำเนินการตามแผนบูรณาการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.2.5 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำ

ชลประทาน เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผนในภาพรวมของโครงการชลประทานให้มีทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลและเกิดความยั่งยืน

3.2.6 ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ

ของโครงการชลประทานในแต่ละสำนักชลประทานทั่วประเทศ เพื่อนำข้อดี – ข้อเสียของแต่ละพื้นที่มาปรับปรุงและพัฒนา ตลอดจนการหาแนวทางแก้ไขปัญหาคอขวดด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้มีคุณภาพ เกิดคุณภาพประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน (2544) “รายงานสรุปความก้าวหน้าการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา)” งานติดตามประเมินผลโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในเขตชลประทาน ระหว่างวันที่ 9 ตุลาคม 2544 - 31 ธันวาคม 2545
- _____ . (2548) *การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา* กรุงเทพมหานคร แอร์บอร์น พริ้นต์
- กรมทรัพยากรน้ำ (2551) “รายงานการศึกษาโครงการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล” ค้นคืนวันที่ 20 มีนาคม 2552
จาก <http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>
- กรมสามัญศึกษา (2542) “รายงานการศึกษาและพัฒนาโครงการระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ปี 2542” กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- กันตยา เพิ่มผล (2543) *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน* กรุงเทพมหานคร ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544) “รูปแบบการจัดระบบควบคุมการใช้น้ำชลประทาน” รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร กรมชลประทาน
- โกวิท พวงงาม (2546) *อบต. ในกระบวนการทัศน์ใหม่ : พัฒนา สร้างเครือข่าย และเสริมสร้างความเข้มแข็ง* กรุงเทพมหานคร วิญญูชน
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (2548) “รายงานสรุปโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี” กรมชลประทาน
- จุมพล หนิมพานิช (2547) *ผู้นำ อำนาจ และการเมืองในองค์กร พิมพ์ครั้งที่ 2* นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เจมส์ คี ปิ่นทอง (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร สก๊ตส์ไฮการพิมพ์
- ฉลอง ดิษสี (2541) “การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ชินรัตน์ สมสืบ (2550) “รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* หน่วยที่ 12 หน้า 272 - 304
 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- ชูเกียรติ ภัยลี (2536) “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงาน กับพื้นที่ที่ไม่มี การปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ฐิติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดกำแพงเพชร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ณรงค์ มหรรณพ และดุสิต เวชกิจ (2534) “องค์กรประชาชนในการส่งเสริมการป่าไม้” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้* หน่วยที่ 8 - 15
 หน้า 491 - 541 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริม การเกษตรและสหกรณ์
- ตุลา มหาพสุธานนท์ (2547) *หลักการจัดการ หลักการบริหาร* กรุงเทพมหานคร พ.ศ. พัฒนา
- ถวิลวดี บุรีกุล (2547) “การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหาร ภาครัฐ* หน่วยที่ 10 หน้า 271 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546) “การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงาน พัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) *การจัดการสมัยใหม่* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

- นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภากการพิมพ์
_____. (2531) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร
สักดิ์โสภากการพิมพ์
- บดินทร์ วิจารณ์ (2547) การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- บรรยงค์ โตจินดา (2543) การบริหารงานบุคคล กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์รวมสาสน์ (1997)
- บุศรา เตียรณบรรจง (2546) “แรงจูงใจที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาล
สิงห์บุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล กรุงเทพมหานคร
สหมิตรออฟเซท
- พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ (2533) “การพัฒนาเกษตรกรด้านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม” ใน
ประมวลสาระชุดวิชามนุษยสัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร
หน่วยที่ 8 - 15 หน้า 507 - 574 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้ กรุงเทพมหานคร
เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- พวงเพชร วัชรอยู่ (2537) แรงจูงใจกับการทำงาน กรุงเทพมหานคร โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์
- พยอม วงศ์สารศรี (2542) องค์การและการจัดการ กรุงเทพมหานคร คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- พิทยา บวรวัฒนา (2548) “แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์สหรัฐอเมริกา 2” ใน
ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 4 หน้า
158 - 161 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2517) การสร้างพลังชุมชน โครงการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช

- พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2527) *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์
- ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย (2538) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษา
บ้านป่าตัน จังหวัดเชียงราย” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*
สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) *กลวิธีและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภากการพิมพ์
- มนตรี คำชู (2527) “ความสัมพันธ์ระหว่างดิน น้ำ พืช” ใน *โครงการฝึกอบรมการจัดการน้ำ
ชลประทาน นครปฐม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน* หน้า 1-2
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (2552) “เทคนิคการจัดการสมัยใหม่
(Modern Management Techniques)” ค้นคืนวันที่ 1 เมษายน 2552 จาก
(<http://www.bus.rmutp.ac.th/teacher/Kunlayanee/L1/2-2.htm>)
- มัลลิกา ต้นสอน (2544) *การวัดการยุคใหม่* กรุงเทพมหานคร เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- เมธา ไชว์รังกูร (2546) “แนวทางการจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาโครงการชลประทาน” ใน
อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ เมธา ไชว์รังกูร 17 กรกฎาคม 2546 หน้า 90
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย
- เยาวนุช ซอหะซัน (2547) “ปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงานธนาคาร
อิสลามแห่งประเทศไทย” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*
สาขาอาชีวศึกษา ภาควิชาอาชีวศึกษาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551) *ภาวะผู้นำ พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์
- เรื่องยศ ปรีดา (2542) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขต
ชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต*
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ลัทธีกาล ศรีวะรมย์ (2541) *ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ*
กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์
- วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน* ม.ป.ท.
- วิเชียร วิทญูตุม (2547) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์

- วิทยา ตีรนานนท์ (2527) “กฎหมายชลประทาน” ใน *โครงการฝึกอบรมการจัดการน้ำชลประทาน*
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน หน้า 179 - 235
- วิบูลย์ บุญยชโรกุล (2526) *หลักการชลประทาน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เอเชีย
- วิโชติ จรุงโรจน์ (2550) “โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง องค์การบริหารส่วนตำบลพะวง
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” ค้นคืนวันที่ 22 มีนาคม 2552
จาก (http://vclass.mgt.psu.ac.th/~undp/proposal_II_01.htm)
- วารภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ (2547) “การจัดการสมัยใหม่” *วารสารสุขุโขทัยธรรมมาราช* 2 , 1
(กุมภาพันธ์ 2547) : 30.
- ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงสากุล และคนอื่นๆ (2549) *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี
การจัดการความรู้* กรุงเทพมหานคร ซีเอ็ดยูเคชั่น
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542) *องค์การและการจัดการ* กรุงเทพมหานคร ธรรมสาร
- สงวน สุทธิ เลิศอรุณ (2545) *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
อักษราพัฒนา
- สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) “ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง” ค้นคืน
วันที่ 22 มีนาคม 2552 จาก <http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>
- สิริกิต เตียวสกุล (2549) “การจัดการความรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลในเครือ
โรงพยาบาลกรุงเทพ” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการ บริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สร้อยตระกูล (ตี๋ยานนท์) อรรถมานะ (2545) *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมใจ เข้มเจริญ (2531) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้:
ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมยศ นาวิการ (2547) *ทฤษฎีองค์การ* กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ 1991
- สายพิน ทับล้อม (2539) “การศึกษาสาเหตุในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชากร
ของผู้ใหญ่ในด้านกิจกรรมอามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) “การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของไทย” ค้นคืนวันที่ 22 มีนาคม 2552
จาก http://164.115.5.66/special.php?spc_id=3&content_id=302
- สนธศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- สุริยะ เขียมประชาชนรากร และคนอื่นๆ (2549) *ภาวะผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ*
กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) *การจัดการความรู้* กรุงเทพมหานคร ก. พลพิมพ์
- เสน่ห์ จุ้ยโต (2547) *องค์การสมัยใหม่* สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสนาะ ดิยาวี (2546) *หลักการบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อดิน รพีพัฒน์ (2527) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย” ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* หน้า 108 กรุงเทพมหานคร
ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- อักษร สวัสดิ์ (2542) “ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”
ภาคินพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- อำนาจ ธีระวนิช (2547) *การจัดการ* กรุงเทพมหานคร ซีวีแอลการพิมพ์

- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff (1977) *Rural Development Participation : Concept and Measures For Project Design, implementation and Evaluation*. New York : Cornell University
- _____ . (1980) *Rural Development Participation*. New York : Cornell University
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspect of the Informal Social Participation of farm families in New York State*. New York : Cornell University.
- White, Alastair T. (1982) *The Community Participation A Discussion of the Agreements Community Participation : Current issue and Lesson Learned*. Learned. USA. The United Nations Children's fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

1. ชื่อ **นายมณฑิธร กังคศิเทียม**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยม (วิศวกรรมชลประทาน)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 (2) ปริญญาโท วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมโยธา)
 (Geotechnical Engineering) Asian Institute of Technology (AIT)
 ตำแหน่ง **อดีตรองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน**
2. ชื่อ **นายอาคม รุ่งวาว**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 (2) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ตำแหน่ง **ผู้อำนวยการเฉพาะด้านระดับสูง ปฏิบัติงานด้านวิศวกรรมชลประทาน
 ทำหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 7 กรมชลประทาน**
3. ชื่อ **นายปิยปัญญา ภู่วัฒนเมือง**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 (2) ปริญญาตรี ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 (3) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ตำแหน่ง **ผู้อำนวยการเฉพาะด้านระดับต้น (ปฏิบัติงานด้านช่างชลประทาน /
 วิศวกรรมชลประทาน)
 ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการชลประทานอำนาจเจริญ สำนักชลประทานที่ 7
 กรมชลประทาน**

4. ชื่อ **นายทวิศักดิ์ ธนเดโชพล**
- วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับ 2 (วิศวกรรมโยธา)
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- (2) ปริญญาโท วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (3) ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
- ตำแหน่ง ผู้อำนวยการเฉพาะด้านระดับต้น (ปฏิบัติงานด้านช่างชลประทาน /
วิศวกรรมชลประทาน)
ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการชลประทานชุมพร สำนักชลประทานที่ 14
กรมชลประทาน
5. ชื่อ **นายเฉลิมชัย ตรีนรินทร์**
- วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมชลประทาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (2) ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ตำแหน่ง ผู้อำนวยการเฉพาะด้านระดับต้น (ปฏิบัติงานด้านช่างชลประทาน /
วิศวกรรมชลประทาน)
ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก – ลก
สำนักชลประทานที่ 17 กรมชลประทาน

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามโครงการวิจัย

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน :
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....นามสกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มผู้ใช้น้ำที่.....คลองส่งน้ำ.....
สังกัด ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่.....โซนส่งน้ำที่.....
พื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วง ☐ ต้นคลองส่งน้ำ ☐ กลางคลองส่งน้ำ ☐ ปลายคลองส่งน้ำ

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ.....ปี
- ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้รับการศึกษา	☐ ประถมศึกษาปีที่ 4
☐ ประถมศึกษาปีที่ 6	☐ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
☐ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี (โปรครระบุ).....
☐ อื่นๆ (โปรครระบุ).....	
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
- จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จำนวน.....คน จำแนกเป็น

☐ ชาย จำนวน.....คน	☐ หญิง จำนวน.....คน
--	---
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่.....ปี
- จำนวนพื้นที่ทำเกษตรกรรม.....ไร่
- สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

☐ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	☐ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	☐ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
---	--	--

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ					
1.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
1.2 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา					
1.3 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
1.4 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
1.5 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
2. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ					
2.1 ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.2 ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ					
2.3 ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
2.4 ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.5 ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง					
3. แรงจูงใจ					
3.1 ท่านคิดว่าปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.2 ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.3 ท่านคิดว่า การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.4 ท่านคิดว่า การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
4. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
4.1 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก					
4.2 ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
4.3 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้					
4.4 เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี					
4.5 ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้					
4.6 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์					
4.7 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น					
4.8 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก					
4.9 ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ					
5.1 สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย					
5.2 สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน					
5.3 สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ					
5.4 สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
5.5 สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนา					
5.6 สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
6. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
6.1 สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน					
6.2 สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
6.3 สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม					
6.4 สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน					
6.5 สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ					
6.6 สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน					
7. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ					
7.1 ปัจจุบัน โครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น					
7.2 เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
7.3 เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
7.4 เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
7.5 เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ					
7.6 เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ					
7.7 โครงการฯ ใคมน้อย ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้					
7.8 เจ้าหน้าที่ชลประทานให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน					
8. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์					
8.1 กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ					
8.2 ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ ใคมน้อย อย่างสม่ำเสมอ					
8.3 การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น					
8.4 การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ ใคมน้อยมากขึ้น					
8.5 เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ					
9. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ					
9.1 ใช้ในการปลูกพืช					
9.2 ใช้ในการเลี้ยงสัตว์					
9.3 ใช้ในการอุปโภค - บริโภค					
9.4 ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ					
9.5 ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร					
9.6 ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน					
9.7 ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ					
9.8 ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า					

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา					
1.1 ท่านเคยติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ					
1.2 ท่านให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ					
1.3 ท่านสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
1.4 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา					
1.5 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา					
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ					
2.1 ท่านเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา					
2.3 ท่านเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
2.4 ท่านเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.5 ท่านเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
2.6 ท่านเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ					
3.1 ท่านเคยเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง กู้ส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ					
3.2 ท่านเคยสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ					
3.3 ท่านเคยประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
3.4 คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์					
4.1 ท่านได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน					
4.2 ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข					
4.3 คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ					
4.4 การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้ท่านมีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น					
4.5 เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำและครอบครัวดีขึ้น					
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
5.1 ท่านเคยร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก					
5.2 ท่านเคยให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ					
5.3 ท่านเคยร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ					
5.4 ท่านเคยร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน					
5.5 ท่านได้ติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
5.6 ท่านได้เสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ					

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ปัญหา และอุปสรรค	ไม่มี	มี	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา			
1.1 ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ			
1.2 ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำ			
1.3 ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการ ชลประทานของตนเอง			
1.4 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความ ต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา			
1.5 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ ของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา			
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ			
2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับ การวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้ คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้ เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาใน ระดับแปลงนา			
2.3 ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วม ตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธี แก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.4 ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.5 ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อ ประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด			
2.6 ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจ กรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน			

ปัญหา และอุปสรรค	ไม่มี	มี	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ			
3.1 ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง กู้ส่งน้ำหรือ ทางระบายน้ำ			
3.2 ด้านการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ			
3.3 ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วน ร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับ แปลงนา			
3.4 ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ			
3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้ เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหาร จัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน			
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์			
4.1 ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน			
4.2 ด้านปัญหาและความต้องการของท่านได้รับการแก้ไข			
4.3 ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่ สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ			
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล			
5.1 ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำ และบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก			
5.2 ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำ ของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำ			
5.3 ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ			
5.4 ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของ กลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน			
5.5 ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
5.6 ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำ และการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ			

6. ปัญหาด้านอื่นๆ

ปัญหา และอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายไพลิน นุชถาวร
วัน เดือน ปีเกิด	13 กุมภาพันธ์ 2501
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	1. ประกาศนียบัตรการชลประทาน วิทยาลัยการชลประทาน 2. บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 3. ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 4. วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 5. วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 6. เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 7. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย สำนักชลประทานที่ 7 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการเฉพาะด้านระดับต้น (ปฏิบัติงานด้านช่างชลประทาน / วิศวกรรมชลประทาน) ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย
รางวัล เกียรติประวัติที่ได้รับ	ข้าราชการดีเด่นของกรมชลประทานระดับประเทศ รับเกียรติบัตรและเข็มเชิดชูเกียรติครุฑทองคำจาก ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย ปี พ.ศ. 2537